നിരാകരണപത്രം

(Disclaimer)

പ്രാദേശിക ഭാഷയിൽ വിവർത്തനം ചെയ്ത വിധിന്യായം നിർമ്മിത ബുദ്ധ്യാധിഷ്ഠിത വിവർത്തന ഉപകരണത്തിന്റെ സഹായത്തോടെ കേരള ഹൈക്കോടതിയിലെ ഐ.റ്റി. ഡയറക്ടറേറ്റ് സാധൂകരിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. എന്നിരുന്നാലും, ഇതിന്റെ ഉള്ളടക്കത്തിൽ ആശയപരമായോ സാംഗത്യപരമായോ വ്യാകരണപരമായോ ആഖ്യാനപരമായോ തെറ്റുകൾ കടന്നു കൂടാൻ സാധ്യതയുള്ളതാണ്. ഈ തർജ്ജമ കേവലം വ്യവഹാരകക്ഷികളുടെയും പൊതുജനങ്ങളുടെയും പൊതുവായ അറിവിലേക്ക് ഉപയോഗപ്പെടുത്തുവാൻ വേണ്ടി മാത്രം ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതുമാണ്. ഔദ്യോഗികവും പ്രായോഗികവുമായ എല്ലാ ആവശ്യങ്ങൾക്കും വിധി നിർവഹണ നടപ്പാക്കലുകൾക്കും പ്രസ്തുത വിധിന്യായത്തിന്റെ ഇംഗ്ലീഷ് പതിപ്പ് ആധികാരികവും അന്തിമവും ആയിരിക്കും.

ലഹരി സഖാമുരി

v.

ശോഭൻ കോടാലി

(2019-ലെ സിവിൽ അപ്പീൽ നമ്പറുകൾ 3135-3136)

2019 മാർച്ച് 15

[ജസ്റ്റിസ് എ.എം. ഖാൻവിൽക്കർ, ജസ്റ്റിസ് അജയ് രസ്തോഗി]

കുടുംബ നിയമം:

കുട്ടിയുടെ കസ്റ്റഡി - വിവാഹമോചനത്തിനും പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ (യു.എസ്. പൗരന്മാർ) കസ്റ്റഡിക്കും വേണ്ടി അമേരിക്കയിൽ ഭാര്യ/അമ്മ ഫയൽ ചെയ്ത ഹർജി - അനുരഞ്ജന ചർച്ചയ്ക്ക് ഹാജരാകാനും കുട്ടികളുടെ താമസം മാറ്റരുതെന്നും ഭർത്താവിനോട്/പിതാവിനോട് നിർദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടുള്ള യു.എസ്. കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് - ഇതിനിടയിൽ, കുടുംബപരമായ അടിയന്തര സാഹചര്യത്താൽ ഇന്ത്യയിലെത്തിയപ്പോൾ ഭാര്യ/അമ്മ കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡി ആവശ്യപ്പെട്ട് കുടുംബ കോടതിയിൽ ഹർജി നൽകി - പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളെ കൊണ്ടുപോകുന്നതിൽ നിന്ന് ഭർത്താവിനെ/പിതാവിനെ തടഞ്ഞുകൊണ്ട് കുടുംബ കോടതി ഏകപക്ഷീയമായ ഇടക്കാല നിരോധന ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചു - യു.എസ്. കോടതിയിൽ ഭർത്താവ്/പിതാവ് സമർപ്പിച്ച അടിയന്തര ഹർജി - കസ്റ്റഡി വിഷയത്തിൽ തങ്ങൾക്കുള്ള അധികാരപരിധി തുടരുമെന്ന് ഉത്തരവിട്ട യു.എസ്. കോടതി, കുട്ടികളെ യു.എസ്. കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിലേക്ക് തിരികെ എത്തിക്കണമെന്ന നിർദ്ദേശത്തോടെ ഭാര്യയ്ക്ക്/അമ്മയ്ക്ക് താൽക്കാലിക കസ്റ്റഡി അനുവദിച്ചു - കുടുംബ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയെ ചോദ്യം ചെയ്തുകൊണ്ടുള്ള ഭർത്താവിന്റെ/പിതാവിന്റെ അപേക്ഷ തള്ളപ്പെട്ടു - ഹൈക്കോടതിയിൽ അപ്പീൽ നൽകി - പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളെ ഹാജരാക്കുന്നതിനായി ഭർത്താവ്/പിതാവ് ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് റിട്ട് ഹർജിയും ഫയൽ ചെയ്തു - കുടുംബ കോടതിക്ക് അധികാരപരിധിയില്ലെന്നും കുട്ടികൾ അമേരിക്കയിലേക്ക് മടങ്ങുന്നതാണ് അവരുടെ താൽപ്പര്യത്തിന് ഉചിതമെന്നും ചൂണ്ടിക്കാട്ടി ഹൈക്കോടതി അപ്പീലും റിട്ട് ഹർജിയും തീർപ്പാക്കി - അപ്പീലിലെ വിധി: ഈ കേസിന്റെ വസ്തുതകൾ പരിഗണിക്കുമ്പോൾ, കുട്ടികൾ ഇന്ത്യയിലെ സ്ഥിരതാമസക്കാരല്ലെന്ന് വിധിച്ചുകൊണ്ട് കുടുംബ കോടതിക്ക് മുൻപാകെയുള്ള കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡി അപേക്ഷ നിരസിച്ച ഹൈക്കോടതിയുടെ നടപടി ശരിയാണ് - കേസിനെ മൊത്തത്തിൽ വിലയിരുത്തുമ്പോൾ, കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള പരസ്പര മര്യാദ, കുട്ടികളുടെ

കസ്റ്റഡി സംബന്ധിച്ച വിഷയങ്ങളിൽ അധികാരപരിധിയുള്ള വിദേശ കോടതിയുടെ ഉത്തരവുകൾ, ദമ്പതികളുടെയും കുട്ടികളുടെയും പൗരത്വം, വിഷയവുമായുള്ള അടുത്ത ബന്ധം, പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ ക്ഷേമവും ഉത്തമ താൽപ്പര്യവും തുടങ്ങിയ എല്ലാ മാനദണ്ഡങ്ങളും ഭർത്താവിന്/പിതാവിന് അനുകൂലമാണ് - കുട്ടികളോടൊപ്പം അമേരിക്കയിലേക്ക് മടങ്ങാൻ ഭാര്യയോട്/അമ്മയോട് നിർദ്ദേശിച്ചു - വിദേശ കോടതി - കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള പരസ്പര മര്യാദ.

കുട്ടിയുടെ കസ്റ്റഡി - പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡി അനുവദിക്കുമ്പോൾ, കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിന് പരമപ്രധാനമായ പരിഗണന നൽകാൻ കോടതി ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതുണ്ട് - കുട്ടികളുടെ ക്ഷേമം അളക്കുന്നതിനായുള്ള നിർണ്ണായക ഘടകങ്ങൾ ഇവയാണ്: പക്വതയും വിവേചനബുദ്ധിയും; മാനസികമായ സ്ഥിരത; സ്കൂൾ വിദ്യാഭ്യാസം ഉറപ്പാക്കാനുള്ള കഴിവ്; സന്മാർഗ്ഗിക സ്വഭാവം; സമൂഹത്തിൽ സജീവമായി ഇടപെടാനുള്ള അവസരങ്ങൾ ഒരുക്കാനുള്ള കഴിവ്; സാമ്പത്തിക ഭദ്രത; മാതാപിതാക്കളുടെ വ്യക്തിപരമായ സവിശേഷതകളേക്കാൾ ഉപരിയായി അവർക്ക് കുട്ടിയുമായുള്ള ബന്ധത്തിന്റെ സ്വഭാവം എന്നിവ.

കസ്റ്റഡി തർക്കം - ഒത്തുതീർപ്പിലൂടെയുള്ള പരിഹാരം - കോടതി മുഖേനയുള്ള തീർപ്പിനേക്കാൾ മുൻഗണന - വിധി: കുട്ടിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടിൽ നോക്കിയാൽ ചർച്ചകളിലൂടെയോ ഒത്തുതീർപ്പിലൂടെയോ ഉണ്ടാകുന്ന പരിഹാരമാണ് അഭികാമ്യം.

അപ്പീലുകൾ തീർപ്പാക്കികൊണ്ട് ഈ കോടതി ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

1. അപ്പീൽവാദി അമേരിക്കൻ കോടതിയിൽ വിവാഹമോചനത്തിനും പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്കുമായി അപേക്ഷ നൽകുകയും തുടർന്ന് യു.എസ്. കോടതി ഒരു ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുകയും ചെയ്തു. ആ ഇടക്കാല ഉത്തരവ് നിലനിൽക്കെത്തന്നെ അപ്പീൽവാദി ഇന്ത്യയിലേക്ക് വരികയും, എത്തി 20 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ യു.എസ്. കോടതിയിൽ കസ്റ്റഡിക്കായി താൻ നൽകിയ അപേക്ഷയുടെ വിവരം മറച്ചുവെച്ചുകൊണ്ട് ഇന്ത്യയിലെ കുടുംബ കോടതിയിൽ കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്കായി അപേക്ഷ നൽകുകയും ചെയ്തു. യു.എസ്. കോടതി തനിക്കെതിരെ ഒരു ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ച കാര്യവും അവർ വെളിപ്പെടുത്തിയില്ല. നിലവിലെ വസ്തുതകളിലും സാഹചര്യങ്ങളിലും, 1890-ലെ ഗാർഡിയൻസ് ആൻഡ് വാർഡ്സ് നിയമം വകുപ്പ് 9(1) വിഭാവനം ചെയ്യുന്നത് പ്രകാരം പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികൾ ഇന്ത്യയിലെ സ്ഥിരതാമസക്കാരല്ലെന്ന ഹൈക്കോടതിയുടെ നിഗമനം ശരിയാണെന്ന് ഈ കോടതി ശരിവെക്കുന്നു. തൽഫലമായി, ഇന്ത്യയിലെ കുടുംബ കോടതിയിൽ ഫയൽ ചെയ്ത കസ്റ്റഡി അപേക്ഷ സിവിൽ നടപടിക്രമം ഓർഡർ 7 റൂൾ 11 പ്രകാരമുള്ള അധികാരം ഉപയോഗിച്ച് ഹൈക്കോടതി തള്ളിയത്

ശരിയായ നടപടിയാണ്. അതേസമയം തന്നെ, യു.എസ്. കോടതി ഉത്തരവുകൾ പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുള്ള സാഹചര്യത്തിൽ, അപ്പീൽവാദി തന്നെ മുൻകൈയെടുത്ത് അവിടെ ആരംഭിച്ച നടപടിക്രമങ്ങൾ അവഗണിക്കാൻ കക്ഷികൾക്ക് കഴിയില്ല; അവർ ആ നടപടിക്രമങ്ങളിൽ പങ്കുചേരേണ്ടതുണ്ട്. [ഖണ്ഡിക 31] [265-ഇ-എച്ച്]

2.1 കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങൾക്ക് പരിധികളുണ്ടായേക്കാം, എന്നാൽ വാസ്തവത്തിൽ, കുട്ടികളുടെ ഏറ്റവും നല്ല താൽപ്പര്യവും കോടതികൾ എളുപ്പത്തിൽ തള്ളിക്കളയാത്ത രക്ഷിതാക്കൾക്കുള്ള സ്വയംഭരണാവകാശം കണക്കിലെടുത്ത് പരാമർശിച്ചുകൊണ്ടും തീരുമാനമെടുക്കുന്നതിൽ നിർണായക പങ്ക് വഹിക്കുന്ന മറ്റ് വിവിധ ഘടകങ്ങളും കണക്കിലെടുത്തും എല്ലാ മൗലികാവകാശങ്ങളും ഉറപ്പുനൽകുന്ന വ്യക്തികളാണ് കുട്ടികൾ എന്നതിനാൽ അവ അവഗണിക്കാനോ ഇല്ലാതാക്കാനോ പാടില്ല. [ഖണ്ഡിക 50] [276-ബി]

2.2 കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യം പരമപ്രധാന പരിഗണനയായി ഈ കോടതി മനസ്സിൽ വയ്ക്കേണ്ടതുണ്ടെന്നത് ശരിയാണ്. കുട്ടികളുടെ വളർച്ചയ്ക്ക് മാതാപിതാക്കൾ രണ്ടുപേരും അത്യാവശ്യമാണെന്ന് യു.എസ്. കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവിൽ ആവർത്തിക്കുന്നതിനാൽ, കുട്ടികളുടെ ക്ഷേമം എന്ന തത്വം പരിഗണിച്ചുകൊണ്ടാണ് ആ കോടതി അത്തരമൊരു ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചതെന്ന് യു.എസ്. കോടതിയുടെ നിരീക്ഷണങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കുന്നു. കുട്ടികൾ യുഎസ് പൗരന്മാരായതിനാൽ, പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത രണ്ട് കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിയും രക്ഷാകർതൃത്വവും സംബന്ധിച്ച അന്തിമ തീരുമാനമെടുക്കാൻ സവിശേഷമായ അധികാരപരിധിയുള്ള അമേരിക്ക തീരുമാനമെടുക്കുമെന്നും കൂടാതെ, എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) സമർപ്പിച്ച അടിയന്തര ഹർജിയിൽ അപ്പീൽവാദിയായ (ലഹരി സഖാമുരി) അമ്മയുടെ സമ്മതമില്ലാതെ തന്നെ കുട്ടികൾക്കായി പാസ്പോർട്ടിന് അപേക്ഷിക്കാൻ എതിർകക്ഷിക്ക് അനുമതി നൽകികൊണ്ട് 2018 മാർച്ച് 9-ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കസ്റ്റഡിയിൽ വിടാൻ തുടർ ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുകയും ചെയ്തു. താൻ തന്നെ മുൻകൈയെടുത്ത് യു.എസ്. കോടതിയിൽ ആരംഭിച്ച നിയമനടപടികളെ അവഗണിക്കാൻ അപ്പീൽവാദിക്ക് (ലഹരി സഖാമുരി) കഴിയില്ല; മറിച്ച്, ഇഷ്ടമുള്ള അഭിഭാഷകരെ നിയമിച്ചുകൊണ്ട് ആ നടപടികളിൽ പങ്കുചേരുകയും തന്റെ ഭാഗം വ്യക്തമാക്കുകയുമാണ് അവർ ചെയ്യേണ്ടത്. [ഖണ്ഡിക 48] [275-ഡി-എഫ്]

2.3 കുട്ടികളുടെയും അതുപോലെതന്നെ മാതാപിതാക്കളുടെയും ക്ഷേമം അളക്കുന്നതിനായി കോടതികൾ മനസ്സിലാക്കേണ്ട നിർണ്ണായക ഘടകങ്ങളെ, മറ്റുള്ളവയോടൊപ്പം, ഇപ്രകാരം വിവരിക്കാം: (1) പക്വതയും വിവേചനബുദ്ധിയും; (2) മാനസികമായ സ്ഥിരത; (3) സ്കൂൾ വിദ്യാഭ്യാസം ഉറപ്പാക്കാനുള്ള കഴിവ്; (4) സന്മാർഗ്ഗിക സ്വഭാവം; (5) സമൂഹത്തിൽ സജീവമായി ഇടപെടാനുള്ള അവസരങ്ങൾ ഒരുക്കാനുള്ള

കഴിവ്; (6) സാമ്പത്തിക ഭദ്രത; കൂടാതെ ഏറ്റവും പ്രധാനമായി, മാതാപിതാക്കളുടെ വ്യക്തിപരമായ സവിശേഷതകളേക്കാൾ ഉപരിയായി അവർക്ക് കുട്ടിയുമായുള്ള ബന്ധത്തിന്റെ സ്വഭാവം എന്നിവയാണവ. [ഖണ്ഡിക 49][285-ജി]

2.4 എപ്പോഴും പരമപ്രധാനമായി പരിഗണിക്കേണ്ട "കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യം" എന്ന പ്രയോഗം അർത്ഥവ്യാപ്തിയിൽ വളരെ വലുതാണ്. ഏതാനും വയസ്സുമാത്രം പ്രായമുള്ള ഒരു കുഞ്ഞിനെയോ കുട്ടിയെയോ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, അത് പ്രാഥമിക ശുശ്രൂഷകയായ അമ്മയുടെ സ്നേഹത്തിലും പരിചരണത്തിലും മാത്രം ഒതുങ്ങിനിൽക്കുന്ന ഒന്നല്ല. "കുട്ടിയുടെ അടിസ്ഥാന അവകാശങ്ങളും ആവശ്യങ്ങളും നിറവേറ്റപ്പെടുന്നുവെന്ന് ഉറപ്പാക്കുന്നതിനും, അവന്റെ വ്യക്തിത്വം, സാമൂഹിക ക്ഷേമം, ശാരീരികവും വൈകാരികവും ബൗദ്ധികവുമായ വികാസം എന്നിവ ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതിനുമായി കുട്ടിയെ സംബന്ധിച്ചെടുക്കുന്ന ഏതൊരു തീരുമാനത്തിന്റെയും അടിസ്ഥാനം" എന്ന് അർത്ഥമാക്കുന്ന തരത്തിലാണ് 2015-ലെ ജുവനൈൽ ജസ്റ്റിസ് (കെയർ & പ്രൊട്ടക്ഷൻ) നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 2(9)-ൽ "കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യം" എന്നതിന്റെ നിർവചനം വിഭാവനം ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. [ഖണ്ഡിക 43] [273-ഡി-ഇ]

2.5 പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത രണ്ട് കുട്ടികളും അവരുടെ ജനനം മുതൽ യു.എസ്.-ൽ നിന്ന് കൊണ്ടുവരുന്നത് വരെ അമേരിക്കയിൽ തങ്ങളുടെ മാതാപിതാക്കളോടൊപ്പമാണ് താമസിച്ചിരുന്നത് എന്ന കാര്യത്തിൽ തർക്കമില്ല. ഇന്ത്യയിലെ ഫാമിലി കോടതിയിൽ സമർപ്പിച്ച ഗാർഡിയൻഷിപ്പ് ഹർജിയിലും, താൻ തന്നെ അമേരിക്കയിൽ ഫയൽ ചെയ്ത വിവാഹമോചന-കസ്റ്റഡി ഹർജിയിലും അപ്പീൽവാദി ഈ വസ്തുത സമ്മതിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. ഇരുപക്ഷത്തിന്റെയും അഭിഭാഷകരെ കേട്ടതിനുശേഷം മാത്രമാണ്, കുട്ടികളുടെ താൽക്കാലിക കസ്റ്റഡി അനുവദിച്ചുകൊണ്ടും 2017 ജൂൺ 2-നകം കുട്ടികളുമായി അമേരിക്കൻ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിൽ തിരിച്ചെത്തണമെന്ന് അപ്പീൽവാദിയോട് നിർദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടും 2017 മേയ് 22-ന് യു.എസ്. കോടതി അടിയന്തര കസ്റ്റഡി ഹർജിയിൽ ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചത്. തന്റെ അഭിഭാഷകൻ മുഖേന വാദിച്ച ആ കേസിൽ, കോടതി നൽകിയ അവസരം വിനിയോഗിച്ച ശേഷം പുറപ്പെടുവിച്ച 2017 മേയ് 22-ലെ ഉത്തരവിൽ അപ്പീൽവാദിക്ക് പരാതി ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ, ആ വിധി ചോദ്യം ചെയ്യാനുള്ള എല്ലാ മാർഗ്ഗങ്ങളും അവർക്ക് ലഭ്യമായിരുന്നു. എന്നാൽ, 2017 മേയ് 22-ലെ ഉത്തരവ് ഉണ്ടായിട്ടും കുട്ടികളെ അമേരിക്കൻ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിൽ എത്തിക്കുന്നതിൽ അപ്പീൽവാദി പരാജയപ്പെട്ട സാഹചര്യത്തിൽ, അമേരിക്കൻ കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് പാലിച്ച് കുട്ടികളെ തിരികെ അവിടെ എത്തിക്കുന്നതിനായി ഒരു ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് ഹർജി ഫയൽ ചെയ്യുകയല്ലാതെ എതിർകക്ഷിക്ക് മറ്റ് മാർഗ്ഗങ്ങളില്ലായിരുന്നു. [ഖണ്ഡിക 47] [274-ജി-എച്ച്; 275-എ-സി]

2.6 കുട്ടികൾ അമേരിക്കയിലേക്ക് മടങ്ങിയെത്തി, മാതാപിതാക്കളുടെയും മുത്തശ്ശിമാരുടെയും സ്നേഹത്തോടും കരുതലോടും ശ്രദ്ധയോടും കൂടി അവരുടെ സ്വാഭാവിക അന്തരീക്ഷം ആസ്വദിക്കുകയും, സ്കൂൾ പുനരാരംഭിക്കുകയും അധ്യാപകർക്കും സഹപാഠികൾക്കും ഒപ്പം ആയിരിക്കുകയും ചെയ്താൽ, അവരുടെ താൽപ്പര്യങ്ങൾ പരമപ്രധാനമായിരിക്കുമെന്നത് നിറവേറ്റപ്പെടും. [ഖണ്ഡിക 56] [277-എഫ്-ജി]

2.7 കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള പരസ്പര മര്യാദ, വിഷയവുമായുള്ള അടുത്ത ബന്ധം, കുട്ടിയുടെ കസ്റ്റഡി സംബന്ധിച്ച കാര്യത്തിൽ അധികാരപരിധിയുള്ള വിദേശ കോടതികൾ പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവുകൾ, മാതാപിതാക്കളുടെയും കുട്ടിയുടെയും പൗരത്വം തുടങ്ങിയ സിദ്ധാന്തങ്ങൾക്കൊന്നും തന്നെ കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിനും ക്ഷേമത്തിനുമുള്ള പരിഗണനയെ മറികടക്കാൻ കഴിയില്ല. കുട്ടിയെ വിദേശ അധികാരപരിധിയിലേക്ക് തിരിച്ചയക്കാനുള്ള നിർദ്ദേശം കുട്ടിക്കോ അവന്റെ ശാരീരികമോ, മാനസികമോ, വൈകാരികമോ ആയ നിലയ്ക്കോ യാതൊരുവിധ ദോഷവും വരുത്തുന്നതാകരുത്. ഈ കേസിനെ മൊത്തത്തിൽ വിലയിരുത്തുമ്പോൾ, കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള പരസ്പര മര്യാദ, കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിയിൽ അധികാരപരിധിയുള്ള വിദേശ കോടതിയുടെ ഉത്തരവുകൾ, ദമ്പതികളുടെയും കുട്ടികളുടെയും പൗരത്വം, വിഷയവുമായുള്ള അടുത്ത ബന്ധം, ഇവയെല്ലാമുപരി കുട്ടികളുടെ ക്ഷേമവും ഉത്തമ താൽപ്പര്യവും തുടങ്ങിയ എല്ലാ മാനദണ്ഡങ്ങളും എതിർകക്ഷിക്ക് അനുകൂലമാണെന്ന് ഈ കോടതിക്ക് ബോധ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അപവദിത വിധിന്യായത്തിൽ ഹൈക്കോടതി ഇക്കാര്യങ്ങൾ വിശദമായി പരിശോധിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിനാൽ ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 136 പ്രകാരം അതിൽ ഇടപെടേണ്ടതില്ല. [ഖണ്ഡിക 51] [276-സി-ഇ]

3. കസ്റ്റഡി തർക്കത്തിലുള്ള കോടതിയുടെ തീർപ്പ് കക്ഷികൾ തമ്മിലുള്ള നിയമപരമായ ബന്ധത്തെ എന്നെന്നേക്കുമായി ബാധിക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ അവസാനിപ്പിക്കുകയോ ചെയ്തേക്കാം. എന്നാൽ അവരുടെ സാമൂഹികവും മാനസികവുമായ ബന്ധം സാധാരണയായി തുടർന്നുപോകുന്നതാണ്. അതുകൊണ്ടുതന്നെ, പല കാരണങ്ങളാൽ, കുട്ടിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടിൽ നോക്കിയാൽ മാതാപിതാക്കൾ ചർച്ചകളിലൂടെ ഉരുത്തിരിയുന്ന ഒരു പരിഹാരത്തിലെത്തുന്നതാണ് അഭികാമ്യം. ശത്രുതാപരമായ കോടതി നടപടികളിലൂടെ അടിച്ചേൽപ്പിക്കപ്പെടുന്ന വിധിയേക്കാൾ, മാതാപിതാക്കൾ തമ്മിലുള്ള ഒത്തുതീർപ്പിലൂടെ ഉണ്ടാകുന്ന തീരുമാനമാണ് കുട്ടികൾക്ക് ഓരോ രക്ഷിതാവുമായുള്ള ഭാവിബന്ധം മെച്ചപ്പെട്ട രീതിയിൽ നിലനിർത്താനും നിലവിലുള്ള ബന്ധങ്ങൾ തകരാതിരിക്കാനും കൂടുതൽ സഹായിക്കുന്നത്. ഈ കേസിൽ, മറ്റൊന്നിനുമല്ലെങ്കിലും തങ്ങളുടെ മക്കളുടെ സന്തോഷത്തിന് വേണ്ടിയെങ്കിലും, കക്ഷികൾ തമ്മിലുള്ള ഭിന്നതകൾ പരിഹരിക്കാനും ബന്ധം പുതുതായി ആരംഭിക്കാനുമുള്ള എല്ലാ സാധ്യതകളുമുണ്ട്.

വിവാഹജീവിതത്തിലെ സാധാരണമായുണ്ടാകുന്ന ഉരസലുകൾ സ്വന്തം സന്തോഷത്തിനും, തങ്ങളുടെ സംയുക്ത സംരക്ഷണത്തിനായി വിധി ഏൽപ്പിച്ചിട്ടുള്ള മക്കളുടെ ആരോഗ്യകരവും സ്വാഭാവികവുമായ വളർച്ചയ്ക്കും വികാസത്തിനും വേണ്ടി സഹിച്ച് മുന്നോട്ട് പോകേണ്ടതാണെന്ന് മനസ്സിലാക്കാൻ പാകത്തിലുള്ള പക്വതയും വിവേകവും ഉള്ളവരാണ് കക്ഷികൾ. എല്ലാ വിവാഹജീവിതത്തിലും സാധാരണയായി ഉണ്ടാകാറുള്ള സ്വഭാവപരമായ അസ്വാരസ്യങ്ങളെ വൈകാരികമായ എടുത്തുചാട്ടങ്ങളിലൂടെ വലുതാക്കി കാണിക്കുന്നതിന് പകരം, ദമ്പതികൾ അവയെ മറികടക്കാൻ ശ്രമിക്കണം. മാതാപിതാക്കൾ വെറും സംരക്ഷകർ മാത്രമല്ല, മറിച്ച് തങ്ങളുടെ കുട്ടികളുടെ സാമൂഹികവും വൈകാരികവും ബൗദ്ധികവും ശാരീരികവുമായ ക്ഷേമത്തിന് അടിത്തറ പാകുന്നവരാണ്. കുട്ടികൾക്ക് അർഹതപ്പെട്ട സന്തോഷകരമായ ഒരു ഭവനം നൽകുന്നതിനായി മാതാപിതാക്കൾ ഐക്യത്തോടെ പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതുണ്ട്. [ഖണ്ഡികകൾ 54, 55 എന്നിവ] [277-ബി-ഇ]

4. രണ്ട് കുട്ടികളുമായി ആറ് ആഴ്ചയ്ക്കുള്ളിൽ യു.എസ്.-ലേക്ക് മടങ്ങാൻ കോടതി അപ്പീൽവാദിക്ക് നിർദ്ദേശം നൽകുന്നു. തുടർന്ന്, അപ്പീൽവാദിക്കും രണ്ട് കുട്ടികൾക്കും അവർക്കൊപ്പം വരുന്ന ആളിനും, ആരെങ്കിലും ഉണ്ടെങ്കിൽ അവർക്കും, യാത്രയ്ക്കുള്ള ചെലവുകളും (വിമാന ടിക്കറ്റ് ഉൾപ്പെടെ) താമസസൗകര്യവും അവരുടെ സ്വന്തം ഭവനത്തിൽ നൽകാനും, അതല്ല വ്യക്തിപരമായ കാരണങ്ങളാൽ അവിടെ താമസിക്കാൻ അവർക്ക് താൽപ്പര്യമില്ലെങ്കിൽ, അവൾക്ക് ഇഷ്ടമുള്ള സ്ഥലത്ത് ന്യായമായ ചിലവിൽ താമസിക്കാനുള്ള എല്ലാ ക്രമീകരണങ്ങളും ഒരുക്കി നൽകാനും എതിർകക്ഷിയോട് നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. അപ്പീൽവാദി പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളോടൊപ്പം യുഎസിലേക്ക് പോകാൻ താൽപ്പര്യമില്ലെന്ന് അറിയിക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ കുട്ടികളെ കൊണ്ടുപോകാൻ താൽപ്പര്യം കാണിക്കാതിരിക്കുകയോ ചെയ്താൽ, എതിർകക്ഷി 15 ലക്ഷം രൂപ അപ്പീൽവാദിയുടെ ബാങ്ക് അക്കൗണ്ടിൽ നിക്ഷേപിക്കേണ്ടതാണ്. ഈ തുക നിക്ഷേപിച്ചതിന്റെ രേഖകൾ ഹൈക്കോടതി രജിസ്ട്രിയിൽ ഹാജരാക്കണം. തുടർന്ന് കുട്ടികളുടെയും അവരുടെ പാസ്പോർട്ട് ഉൾപ്പെടെയുള്ള മറ്റ് യാത്രാ രേഖകളുടെയും കസ്റ്റഡി അപ്പീൽവാദിയിൽ നിന്ന് ഏറ്റെടുക്കാൻ ഹൈക്കോടതി ഹൈദരാബാദിലെ യു.എസ്. കോൺസുലേറ്റ് ജനറലിനോട് ആവശ്യപ്പെടും. യു.എസ്. കോടതിയിൽ നിലവിലുള്ള നടപടിക്രമങ്ങളിൽ അടുത്ത ഉത്തരവ് ഉണ്ടാകുന്നത് വരെ, പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളെ യു.എസ്.-ലേക്ക് കൊണ്ടുപോകുന്നതിനും അവിടെയുള്ള അധികാരപരിധിയുള്ള കോടതിയിൽ ഹാജരാക്കുന്നതിനുമുള്ള വ്യവസ്ഥയോടെ കുട്ടികളെ എതിർകക്ഷിക്ക് കൈമാറുന്നതാണ്. ഭാവിയിൽ യു.എസ്. സന്ദർശിക്കാൻ താൽപ്പര്യമുണ്ടെങ്കിൽ എതിർകക്ഷി നിക്ഷേപിച്ച തുക അപ്പീൽവാദിക്ക് ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണ്. കൂടാതെ, അപ്പീൽവാദിക്കെതിരെ ദോഷകരമായ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുന്ന തരത്തിലുള്ള യാതൊരുവിധ കർശന നടപടികളും എതിർകക്ഷി സ്വീകരിക്കാൻ പാടുള്ളതല്ല. [ഖണ്ഡിക 57] [277-ജി-എച്ച്; 278-എ-ഡി]

നിത്യ ആനന്ദ് രാഘവൻ v. സ്റ്റേറ്റും (ഡൽഹി എൻ.സി.ടി.) മറ്റൊരാളും **(2017) 8 SCC 454: [2017] 7 SCR 281;** *സൂര്യ വദനൻ v. തമിഴ്നാട് സംസ്ഥാനവും മറ്റുള്ളവരും* **(2015) 5 SCC 450 : [2015] 4 SCR 903;** *ജസ്മീത് കൗർ v. നവ്തേജ് സിംഗ്* **(2018) 4 SCC 295;** *സുരീന്ദർ കൗർ സന്ധു v. ഹർബക്ഷ് സിംഗ് സന്ധുവും മറ്റൊരാളും* **(1984) 3 SCC 698 : [1984] 3 SCR 422;** *എലിസബത്ത് ഡിൻഷാ v. അരവന്ദ് എം. ഡിൻഷായും മറ്റൊരാളും* **(1987) 1 SCC 42;** *വി. രവി ചന്ദ്രൻ (ഡോ.) v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യയും മറ്റുള്ളവരും* **[2010] 1 SCC 174 : [2009] 15 SCR 960 - എന്നീ കേസുകൾ ആശ്രയിച്ചു.**

ധന്വന്തി ജോഷി v. മാധവ് ഉണ്ടെ **(1998) 1 SCC 112 : [1997] 5 Suppl. SCR 30;** *കനിക ഗോയൽ v. സ്റ്റേഷൻ ഹൗസ് ഓഫീസറും മറ്റൊരാളും മുഖേന ഡൽഹി സംസ്ഥാനം* **(2018) 9 SCC 578 - എന്നീ കേസുകൾ പരാമർശിച്ചു.**

എൽ (മൈനേഴ്സ്) ഇൻ റെ **(1974) 1 All ER 913(CA);** *മക്കെ v. മക്കെ* **(1951) AC 352 - എന്നീ കേസുകൾ പരാമർശിച്ചു.**

കേസ് നിയമ സൂചിക

[2017] 7 SCR 281	ഖണ്ഡിക 21	ആശ്രയിച്ചു
[2015] 4 SCR 903	ഖണ്ഡിക 21	ആശ്രയിച്ചു
(2018) 4 SCC 295	ഖണ്ഡിക 22	ആശ്രയിച്ചു
[1984] 3 SCR 422	ഖണ്ഡിക 23	ആശ്രയിച്ചു
(1987) 1 SCC 42	ഖണ്ഡിക 23	ആശ്രയിച്ചു
[2009] 15 SCR 960	ഖണ്ഡിക 23	ആശ്രയിച്ചു
[1997] 5 Suppl. SCR 30	ഖണ്ഡിക 36	പരാമർശിച്ചു
(2018) 9 SCC 578	ഖണ്ഡിക 42	പരാമർശിച്ചു

സിവിൽ/ക്രിമിനൽ അപ്പീൽ അധികാരിത: 2019-ലെ സിവിൽ അപ്പീൽ നമ്പറുകൾ 3135-3136.

2017-ലെ എഫ്.സി.എ. നമ്പറുകൾ 372, 37 എന്നിവയിലെ ആന്ധ്ര പ്രദേശ് തെലങ്കാന സംസ്ഥാനങ്ങൾക്ക് വേണ്ടിയുള്ള ഹൈദരാബാദ് ഹൈക്കോടതിയുടെ 08.02.2018 തീയതിയിലെ വിധിന്യായത്തിൽ നിന്നും ഉത്തരവിൽ നിന്നും.

ഒപ്പം

2019-ലെ ക്രിമിനൽ അപ്പീൽ നമ്പർ 500.

അപ്പീൽവാദിക്ക് വേണ്ടി അഭിഭാഷകരായ ശ്രീമതി മാളവിക രാജ്കോട്ടിയ, ശ്രീമതി അകൃതി ത്യാഗി, ശ്രീമതി റിതിം വോഹ്റ, ശ്രീമതി അർപിത റായ്, ശ്രീമതി ആഷ്ന തൽവാർ, മായങ്ക് ഗ്രോവർ, ശ്രീമതി തുഷ ഗുപ്ത, ശ്രീമതി ഉദിത സിംഗ്, വിവേക് സിംഗ്, ലക്ഷ്മി രമൺ സിംഗ് എന്നിവർ.

എതിർകക്ഷികൾക്ക് വേണ്ടി മുതിർന്ന അഭിഭാഷകയായ ശ്രീമതി എം. അറോറ, അഭിഭാഷകരായ പ്രഭ്ജിത് ജൗഹർ, ശ്രീമതി ശീതൾ കൊച്ചർ, എ. ഈശ്വർ, റോസ്മേരി രാജു, എസ്.എസ്.ജൗഹർ എന്നിവർ.

കോടതിയുടെ വിധിന്യായം പുറപ്പെടുവിച്ചത്

ജസ്റ്റിസ് രസ്തോഗി:

1. അനുമതി അനുവദിച്ചിരിക്കുന്നു.

2. പ്രധാനമായും, 2012 മാർച്ച് 14-നും 2014 ഒക്ടോബർ 13-നും അമേരിക്കയിൽ ജനിച്ചതും യു.എസ്. പാസ്പോർട്ടുള്ളതും യു.എസ്. പൗരന്മാരുമായ രണ്ട് പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്ക് വേണ്ടി, 1890-ലെ ഗാർഡിയൻസ് & വാർഡ്സ് നിയമം പ്രകാരം എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി), അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) എന്നിവരുടെ ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് ഹർജിയിൽ, 2018 ഫെബ്രുവരി 8-ന് തെലങ്കാന, ആന്ധ്രാപ്രദേശ് സംസ്ഥാനങ്ങൾക്കായുള്ള ഹൈദരാബാദ് ഹൈക്കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച രണ്ട് വ്യത്യസ്ത ഉത്തരവുകളിൽ നിന്നാണ് രണ്ട് അപ്പീലുകളും ഉയർന്നുവന്നത്. 2004-2005 മുതൽ അമേരിക്കയിൽ താമസിക്കുന്ന മാതാപിതാക്കൾ തമ്മിൽ കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്ക് വേണ്ടി വലിയൊരു പോരാട്ടം തന്നെ നടക്കുകയായിരുന്നു. ഇവരുടെ വിവാഹം 2008 മാർച്ച് 14-ന് ഹൈദരാബാദിൽ വെച്ചാണ് നടന്നത്. ഇരുവരും ഗ്രീൻ കാർഡ് കൈവശമുള്ളവരും ഉന്നത വിദ്യാഭ്യാസം സിദ്ധിച്ചവരും മികച്ച നിലയിൽ ജോലി ചെയ്യുന്നവരുമാണ്. അവർക്കിടയിൽ ചില അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങൾ ഉടലെടുത്തതായി കാണുന്നു; അത് ഒരുപക്ഷേ പരസ്പരമുള്ള തെറ്റിദ്ധാരണയോ അല്ലെങ്കിൽ പരസ്പരം മനസ്സിലാക്കുന്നതിൽ വന്ന പരാജയമോ ആകാം. അനുരഞ്ജന ചർച്ചയിലൂടെ പ്രശ്നങ്ങൾ പരിഹരിക്കാൻ വിവിധ ശ്രമങ്ങൾ നടത്തുകയുണ്ടായി. മധ്യസ്ഥത പ്രക്രിയയിലൂടെ വിഷയം ഈ കോടതിക്ക് മുന്നിലെത്തിയ ശേഷം, അനുരഞ്ജനത്തിനായി നിരവധി ശ്രമങ്ങൾ നടന്നതായും ഒരു ഘട്ടത്തിൽ അത് ഏകദേശം അവസാന തീരുമാനത്തിലേക്ക് എത്തിയെങ്കിലും, നിർഭാഗ്യവശാൽ വിവിധ കാരണങ്ങളാലും ഘടകങ്ങളാലും അത് യുക്തിസഹമായ ഒരു ലക്ഷ്യത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നില്ലെന്നും കോടതി ഉത്തരവുകൾ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

3. മാതാപിതാക്കൾക്ക് അവരുടെ അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങൾ പരിഹരിക്കാൻ കഴിയാത്തതിന്റെ ഫലമായി നേരിട്ട് ബാധിക്കപ്പെട്ട പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളാണ് ഈ പ്രശ്നത്തിന് ഇരയാകുന്നത്. കുട്ടികൾ വളരെയധികം ലോലമായ മനസ്സുള്ളവരാണ്; മാതാപിതാക്കൾ തമ്മിലുള്ള കലഹം എത്രയും വേഗം പരിഹരിക്കപ്പെട്ടില്ലെങ്കിൽ, യാതൊരു തെറ്റും ചെയ്തിട്ടില്ലാത്ത ആ കുട്ടികൾ സാഹചര്യങ്ങളുടെ ഇരകളായും യഥാർത്ഥത്തിൽ ദുരിതമനുഭവിക്കുന്നവരായും മാറുന്നു. കുട്ടികളുടെ മികച്ച താൽപ്പര്യങ്ങൾ മുൻനിർത്തിയുള്ള ഒരു പുരോഗമനപരമായ സമീപനത്തിലൂടെ കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങൾ വ്യത്യസ്തമായ കാഴ്ചപ്പാടിൽ പരിശോധിക്കപ്പെടേണ്ടതുണ്ട്. കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിന് എന്താണ് വേണ്ടതെന്ന്, വിഷയത്തിലെ നിയമ തത്വങ്ങൾ കണക്കിലെടുത്ത് ഇരുഭാഗത്തുനിന്നും ഉന്നയിക്കപ്പെടുന്ന വൈവിധ്യമാർന്ന വാദങ്ങളിലൂടെ തൽക്ഷണ നടപടിക്രമങ്ങളിൽ കോടതി മനസ്സിലാക്കേണ്ടതുണ്ട്. എന്നാൽ അത് ഇപ്പോഴും ഒരു ഏകദേശ അനുമാനം മാത്രമായി അവശേഷിക്കുന്നു.

4. ഈ ചോദ്യം പരിശോധിക്കുന്നതിലേക്ക് കോടതി കടക്കുന്നതിന് മുൻപ്, ഇതുസംബന്ധിച്ച ഈ കോടതിയുടെ ധാരാളം വിധിന്യായങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിലും ഓരോ കേസും അതിന്റെ വസ്തുതകളും സാഹചര്യങ്ങളും അനുസരിച്ച് വേണം തീരുമാനിക്കാൻ. തീർച്ചയായും, ഏറ്റവും വലിയ പ്രാധാന്യവും പരമമായ പരിഗണനയും നൽകേണ്ട കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യമാണ് കോടതി മനസ്സിൽ വെക്കേണ്ട ആത്യന്തികമായ ലക്ഷ്യം.

5. കോടതിക്ക് മുന്നിൽ സമർപ്പിച്ചിട്ടുള്ള ബൃഹത്തായ രേഖകളിൽ നിന്ന് വ്യക്തമാകുന്ന ഈ കേസിലെ സംക്ഷിപ്ത വസ്തുതകൾ ഇപ്രകാരമാണ്: അപ്പീൽവാദിയും (ലഹരി സഖാമുരി) എതിർകക്ഷിയും (ശോഭൻ കോടാലി) പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ മാതാപിതാക്കളാണ്. അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) 2004 സെപ്റ്റംബറിൽ ബിരുദാനന്തര ബിരുദ പഠനത്തിനായി അമേരിക്കയിലേക്ക് പോവുകയും തുടർന്ന് അവിടെ ജോലി ആരംഭിക്കുകയും ചെയ്തു. തൊഴിൽപരമായി അവർ ഒരു ബയോമെഡിക്കൽ എഞ്ചിനീയറാണ്. എതിർകക്ഷിയും (ശോഭൻ കോടാലി) ഉയർന്ന വിദ്യാഭ്യാസ യോഗ്യതയുള്ള വ്യക്തിയാണ്; അദ്ദേഹം 2005 ജൂലൈയിൽ അമേരിക്കയിലേക്ക് പോയി, നിലവിൽ അവിടെ ഹൃദയരോഗ വിദഗ്ധനായി ജോലി ചെയ്യുന്നു. ഇവരുടെ വിവാഹം 2008 മാർച്ച് 14-ന് ഹൈദരാബാദിൽ വെച്ച് ഹിന്ദു ആചാരപ്രകാരം നടന്നു. ഈ ദാമ്പത്യത്തിൽ 2012 മാർച്ച് 14-ന് ആർതിൻ എന്ന മകനും 2014 ഒക്ടോബർ 13-ന് നെയ്സ എന്ന മകളും ജനിച്ചു. ഇരുവരും അമേരിക്കൻ പൗരന്മാരും അമേരിക്കൻ പാസ്പോർട്ട് ഉള്ളവരുമാണ്. 2016 ജനുവരി 29-ന് ഈ ദമ്പതികൾ പെൻസിൽവേനിയയിൽ സംയുക്തമായി ഒരു വീട് വാങ്ങുകയും പുതിയ വീട്ടിലേക്ക് താമസം മാറുകയും ചെയ്തു. മകൻ 2014 സെപ്റ്റംബറിലും മകൾ 2016 ഡിസംബറിലും സ്കൂളിൽ പോയിത്തുടങ്ങി. രണ്ട് കുട്ടികളും ജനനം മുതൽ അമേരിക്കയിൽ

വളർന്നവരായതിനാൽ, അവിടുത്തെ സാമൂഹികവും സാംസ്കാരികവുമായ മൂല്യങ്ങൾ തീർച്ചയായും അവരിൽ ശ്രുഢമൂലമായിരുന്നു.

6. ഇരുവരുടെയും ദാമ്പത്യ ബന്ധത്തിൽ എന്തൊക്കെയോ തകരാറുകൾ സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ട് എന്ന വസ്തുത തള്ളിക്കളയാനാവില്ല. വിവാഹബന്ധം വീണ്ടെടുക്കാനാവാത്ത വിധം തകർന്നു എന്ന കാരണത്താൽ, അമേരിക്കയിൽ നിലവിലുള്ള 1980-ലെ ഡിവോഴ്സ് കോഡ് പ്രകാരം വിവാഹമോചനത്തിനും കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണച്ചുമതലയ്ക്കുമായി 2016 ഡിസംബർ 21-ന് അമേരിക്കയിൽ ഹർജി നൽകാൻ അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) തീരുമാനിക്കുന്ന പരിധി വരെ ഇതെത്തി. വിവാഹമോചനത്തിനും കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്കുമായി നൽകുന്ന അപേക്ഷയോടൊപ്പം, ശാരീരികമായ ഉപദ്രവങ്ങളോ അധിക്ഷേപങ്ങളോ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അത് വെളിപ്പെടുത്തുന്നതിനായി നിശ്ചിത മാതൃകയിലുള്ള ഒരു ഫോറം പൂരിപ്പിക്കേണ്ടതുണ്ട്. എന്നാൽ അത്തരം കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ച് അവർ തന്റെ അപേക്ഷയിൽ പൂർണ്ണമായും നിശബ്ദയായിരുന്നുവെന്നും, കാര്യങ്ങൾ അനുകൂലമായാണ് പ്രസ്താവിച്ചിരുന്നതെന്നുമുള്ള വസ്തുത ശ്രദ്ധേയമാണ്. ഇരുവരും ഒരേ വീട്ടിൽ ഒരുമിച്ചാണ് താമസിച്ചിരുന്നത് എന്നും, കുട്ടികളുടെ നിയമപരമായ സംരക്ഷണച്ചുമതല ഇരുവരും സംയുക്തമായിട്ടായിരുന്നു നിർവ്വഹിച്ചിരുന്നത് എന്നും, മുൻകാലങ്ങളിൽ ഇവർക്കെതിരെ ക്രിമിനൽ നടപടികളോ അധിക്ഷേപങ്ങളോ ഉണ്ടായ ചരിത്രമില്ലായിരുന്നുവെന്നും ഇതിൽ നിന്നും വ്യക്തമാണ്.

7. അനുരഞ്ജനത്തിന് യാതൊരു സാധ്യതയുമില്ലാത്ത വിധം ദാമ്പത്യത്തിലുണ്ടാകുന്ന ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ കാരണമാണ് വിവാഹബന്ധം വീണ്ടെടുക്കാനാവാത്ത വിധം തകരുന്നത്. എന്നാൽ അമേരിക്കയിൽ ഇത്തരം ദാമ്പത്യ വിഷയങ്ങൾ കോടതിയുടെ നിയമപരമായ പരിഗണനയ്ക്ക് വരുന്നതിന് മുൻപ് തന്നെ, കക്ഷികൾക്കിടയിൽ അനുരഞ്ജനത്തിനും മധ്യസ്ഥതയ്ക്കും വേണ്ടിയുള്ള എല്ലാ ശ്രമങ്ങളും നടക്കുന്നുണ്ടെന്ന് തോന്നുന്നു. ഇന്ത്യയിലും വളരെ വിജയകരവും ഫലപ്രദവുമായ സിവിൽ നടപടിക്രമ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 89 പ്രകാരമുള്ള മധ്യസ്ഥ പ്രക്രിയയിലൂടെ വിവാഹ, സംരക്ഷണച്ചുമതല സംബന്ധിച്ച തർക്കങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നതിനുള്ള ഈ രീതി സജീവമായി ശ്രദ്ധിക്കപ്പെടുന്നു.

8. അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) അമേരിക്കയിൽ വിവാഹമോചനത്തിനും കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്കുമായി ഹർജി ഫയൽ ചെയ്ത തീയതിയായ 2016 ഡിസംബർ 21-ന് തന്നെ, 2017 ജനുവരി 20-ന് നടക്കുന്ന അനുരഞ്ജന ചർച്ചയിൽ ഹാജരാകാൻ എതിർകക്ഷിയോട് (ശോഭൻ കോടാലി) നിർദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടും മറ്റേ കക്ഷിയുടെ സംരക്ഷണാവകാശം വിനിയോഗിക്കാനുള്ള കഴിവിനെ ബാധിക്കുന്ന തരത്തിൽ കുട്ടികളുടെ താമസം മാറ്റരുതെന്ന് ഇരു കക്ഷികളോടും നിർദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടും ആ ഹർജിന്മേൽ കോടതി

ഒരു ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചതായി രേഖകൾ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) സമർപ്പിച്ച അപേക്ഷയിന്മേൽ പുറപ്പെടുവിച്ച ആ ഉത്തരവിലെ പ്രസക്ത ഭാഗം താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്നത് ഉചിതമായിരിക്കും. അത് ഇപ്രകാരമാണ്:

"**കോടതി ഉത്തരവ്**

കുട്ടികളുടെ, 2012 മാർച്ച് 14-ന് ജനിച്ച ആർതിൻ കോടാലിയുടെയും 2014 ഒക്ടോബർ 13-ന് ജനിച്ച നെയ്സ സഖാമുരി കോടാലിയുടെയും നിയമപരമായും പ്രാഥമികമായി ശാരീരികമായ സംരക്ഷണം പങ്കിട്ടെടുക്കാൻ പ്രതി/എതിർകക്ഷിയായ ശോഭൻ കോടാലി എന്ന താങ്കൾക്കെതിരെ കോടതിയിൽ കേസ് ഫയൽ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

2017 ജനുവരി 20-ന് ഉച്ചയ്ക്ക് 2:00 മണിക്ക് പെൻസിൽവാനിയ, അല്ലെൻടൗൺ, 455 ഡബ്ല്യൂ. ഹാമിൽട്ടൺ സ്ട്രീറ്റ്, ലെഹി കൗണ്ടി കോർട്ട്ഹൗസിലെ റൂം 325-ൽ താങ്കൾ നേരിട്ട് ഹാജരാകാൻ ഉത്തരവിട്ടിരിക്കുന്നു.

XX	ഒരു അനുരഞ്ജന അല്ലെങ്കിൽ മധ്യസ്ഥത ചർച്ച.
	വിചാരണയ്ക്ക് മുമ്പുള്ള ഒരു ചർച്ച.
	കോടതിക്ക് മുമ്പാകെയുള്ള ഒരു വാദം കേൾക്കൽ.

ഈ ഉത്തരവിൽ നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ള പ്രകാരം നിങ്ങൾ ഹാജരാകുന്നതിൽ പരാജയപ്പെട്ടാൽ, നിങ്ങൾക്ക് വിരുദ്ധമായി കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണച്ചുമതല സംബന്ധിച്ച ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ നിങ്ങളെ അറസ്റ്റ് ചെയ്യുന്നതിനായി കോടതി വാറണ്ട് പുറപ്പെടുവിക്കുകയോ ചെയ്തേക്കാം.

നിങ്ങളുടെയോ നിങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ താമസിക്കുന്ന മറ്റാരുടെയെങ്കിലുമോ പേരിലുള്ള ഏതെങ്കിലും ക്രിമിനൽ പശ്ചാത്തലത്തെക്കുറിച്ചോ അല്ലെങ്കിൽ അധിക്ഷേപ ചരിത്രത്തെക്കുറിച്ചോ ഉള്ള സത്യപ്രസ്താവന, കോടതിയുമായുള്ള ആദ്യത്തെ നേരിട്ടുള്ള കൂടിക്കാഴ്ചയ്ക്ക് (കോൺഫറൻസ് ഓഫീസറുമായോ ജഡ്ജിയുമായോ ഉള്ള ചർച്ചയോ അനുരഞ്ജനശ്രമങ്ങളോ ഉൾപ്പെടെ, എന്നാൽ അതിൽ മാത്രം പരിമിതപ്പെടാതെ) മുൻപായോ അല്ലെങ്കിൽ പരാതിയോ ഹർജിയോ കൈപ്പറ്റി 30 ദിവസത്തിനുള്ളിലോ നിങ്ങൾ കോടതിയിൽ സമർപ്പിക്കേണ്ടതാണ്.

താമസം മാറുന്നതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട 23 Pa.C.S. §5337, Pa.R.C.P. No. 1915.17 എന്നിവയിലെ ബാധകമായ എല്ലാ വ്യവസ്ഥകളും മുൻകൂറായി പാലിക്കാതെ മറ്റേ കക്ഷിയുടെ സംരക്ഷണാവകാശം വിനിയോഗിക്കാനുള്ള കഴിവിനെ കാര്യമായി തടസ്സപ്പെടുത്തുന്ന രീതിയിൽ ഒരു കക്ഷിയും കുട്ടികളുടെ താമസം മാറ്റാൻ പാടുള്ളതല്ല.

ഈ രേഖ നിങ്ങൾ ഉടൻതന്നെ നിങ്ങളുടെ അഭിഭാഷകനെ കാണിക്കേണ്ടതാണ്. നിങ്ങൾക്ക് ഒരു അഭിഭാഷകൻ ഇല്ലെങ്കിൽ, താഴെ നൽകിയിരിക്കുന്ന ഓഫീസിൽ നേരിട്ട് പോകുകയോ ഫോണിൽ ബന്ധപ്പെടുകയോ ചെയ്യുക. ഒരു അഭിഭാഷകനെ നിയമിക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചുള്ള വിവരങ്ങൾ ഈ ഓഫീസിൽ നിന്ന് നിങ്ങൾക്ക് ലഭിക്കും. നിങ്ങൾക്ക് ഒരു അഭിഭാഷകനെ നിയമിക്കാൻ സാമ്പത്തികമായി കഴിയില്ലെങ്കിൽ, അർഹരായ വ്യക്തികൾക്ക് കുറഞ്ഞ നിരക്കിലോ സൗജന്യമായോ നിയമസഹായം നൽകുന്ന ഏജൻസികളെക്കുറിച്ചുള്ള വിവരങ്ങൾ നൽകാൻ ഈ ഓഫീസിന് സാധിച്ചേക്കും.

ലെഹി കൗണ്ടി ബാർ അസോസിയേഷൻ
അഭിഭാഷക റഫറൽ സേവനം
പി.ഒ. ബോക്സ് 1324
അല്ലൻടൗൺ, പി.എ. 18105-1324
ടെലിഫോൺ: 610-433-7094

1990-ലെ അമേരിക്കൻസ് വിത്ത് ഡിസബിലിറ്റീസ് നിയമം

1990-ലെ 'അമേരിക്കൻസ് വിത്ത് ഡിസബിലിറ്റീസ് നിയമം' പാലിക്കാൻ ലെഹി കൗണ്ടിയിലെ കോർട്ട് ഓഫ് കോമൺ പ്ലീസിന് നിയമപരമായ ബാധ്യതയുണ്ട്. കോടതിയിൽ കാര്യങ്ങൾക്കായി എത്തുന്ന ഭിന്നശേഷിക്കാർക്ക് ലഭ്യമായ സൗകര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചും അവർക്ക് നൽകുന്ന ക്രമീകരണങ്ങളെക്കുറിച്ചും അറിയാൻ ദയവായി (610) 782-3014 എന്ന നമ്പറിൽ കോർട്ട് അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്ററുടെ ഓഫീസുമായി ബന്ധപ്പെടുക. കോടതിയിലെ ഏതൊരു ഹിയറിംഗിനോ മറ്റ് നടപടികൾക്കോ 72 മണിക്കൂർ മുൻപെങ്കിലും ഇതിനായുള്ള ക്രമീകരണങ്ങൾ ചെയ്തിരിക്കണം. നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ള കോൺഫറൻസിലോ ഹിയറിംഗിലോ നിങ്ങൾ നിർബന്ധമായും പങ്കെടുക്കേണ്ടതാണ്.

എന്ന് കോടതി മുഖേന:

12/21/2016
തീയതി

_____/RR
ജസ്റ്റിസ്"

9. അനുരഞ്ജന പ്രക്രിയയ്ക്കായുള്ള ശ്രമങ്ങൾ തുടർന്നു കൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നുവെന്നും 2017 മാർച്ച് 21-ന് അത്തരമൊരു ചർച്ച നടന്നുവെന്നും

എന്നാൽ കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണച്ചുമതല സംബന്ധിച്ച് കക്ഷികൾക്ക് പൊതുസമ്മതപ്രകാരമുള്ള ഒരു തീരുമാനത്തിൽ എത്താൻ കഴിയാത്തതിനാൽ, ഇരുവർക്കും സമ്മതമായ 2017 മാർച്ച് 25-ലേക്ക് മറ്റൊരു ചർച്ച നിശ്ചയിച്ചുവെന്നും രേഖകൾ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു.

10. ദാമ്പത്യ കാര്യങ്ങളിൽ അതിപ്രധാനമായ പങ്ക് വഹിക്കുന്ന വിദഗ്ധരായ അനുരഞ്ജകരുടെ ഇടപെടലിലൂടെ കക്ഷികൾ ഒരു അന്തിമ തീരുമാനത്തിലേക്ക് എത്തുന്നതിനിടയിലാണ്, അപ്പീൽവാദിയുടെ (ലഹരി സഖാമുരി) അമ്മൂമ്മ അന്തരിച്ചത്. കുടുംബത്തിന് താങ്ങും തണലും നൽകുന്നതിനായി, 2017 മാർച്ച് 23-ന് അപ്പീൽവാദി രണ്ട് പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുമായി ഇന്ത്യയിലേക്ക് യാത്ര തിരിച്ചു. 2017 ഏപ്രിൽ 24-ലേക്കുള്ള മടക്ക ടിക്കറ്റുകളും അവർ എടുത്തിരുന്നു. എന്നാൽ ഹൈദരാബാദിലുള്ള (ഇന്ത്യ) തന്റെ വീട്ടിലെത്തി 20 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ, അതായത് 2017 ഏപ്രിൽ 12-ന്, അവർ ഹൈദരാബാദിലെ കുടുംബ കോടതിയിൽ കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണച്ചുമതല ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടും എതിർകക്ഷിക്കെതിരെ (ശോഭൻ കോടാലി) നിരോധനാജ്ഞ ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടും 1890-ലെ ഗാർഡിയൻസ് ആൻഡ് വാർഡ്സ് നിയമം പ്രകാരം ഒരു ഹർജി ഫയൽ ചെയ്തു. 2017 ഏപ്രിൽ 12-ന് തന്നെ ഏകപക്ഷീയമായ ഒരു ഇടക്കാല നിരോധനാജ്ഞ ഉത്തരവ് സമ്പാദിക്കുന്നതിൽ അവർ വിജയിച്ചു. ഹൈദരാബാദിലെ ബഹുമാനപ്പെട്ട കുടുംബ കോടതി 2017 ഏപ്രിൽ 12-ന് പുറപ്പെടുവിച്ച ആ ഏകപക്ഷീയ ഉത്തരവിലെ പ്രസക്തഭാഗം താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്നത് ഉചിതമായിരിക്കും. അത് ഇപ്രകാരമാണ്:

"ഇടക്കാല നിരോധനാജ്ഞ ഉത്തരവ്
അഡീഷണൽ ഫാമിലി കോടതി ജഡ്ജി മുമ്പാകെ :
സിറ്റി സിവിൽ കോടതി : ഹൈദരാബാദ്
2017-ലെ ഒ.പി. നമ്പർ 433-ലെ
2017-ലെ ഐ.എ. നമ്പർ 292

കക്ഷികൾ :

ശ്രീമതി ലഹരി സഖാമുരി,
ശോഭൻ കോടാലി ഭാര്യ, ഹിന്ദു,
വയസ്സ് 34, താമസം: പ്ലോട്ട് നമ്പർ 443/A-28,
റോഡ് നമ്പർ 86, ജൂബിലി ഹിൽസ്,
ഹൈദരാബാദ്, തെലങ്കാന സംസ്ഥാനം ...
ഹർജിക്കാരി

ശോഭൻ കോടാലി,
ഡോ. ജയ രമേഷ് കോടാലി മകൻ, ഹിന്ദു,
വയസ്സ് ഏകദേശം 37,
താമസം: # 2C85, ബെൽഫ്ലവർ ലെയ്ൻ,
സെന്റർ വാലി, ലെഹി കൗണ്ടി,
പെൻസിൽവേനിയ-18034, യു.എസ്.എ. ...
എതിർകക്ഷി

സ്വീകർത്താവ്,
ശോഭൻ കോടാലി,
ഡോ. ജയ രമേഷ് കോടാലി മകൻ, ഹിന്ദു,
വയസ്സ് ഏകദേശം 37,
താമസം: # 2C85, ബെൽഫ്ലവർ ലെയ്ൻ,
സെന്റർ വാലി, ലെഹി കൗണ്ടി,
പെൻസിൽവേനിയ-18034, യു.എസ്.എ.

മേൽപ്പറഞ്ഞ ഒ.പി. പരിഗണനയിലിരിക്കെ, പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളായ ആർതിൻ കോടാലിയെയും നെയ്സ സഖാമുരിയെയും ഹർജിക്കാരിയുടെ സംരക്ഷണയിൽ നിന്നും ബലമായി കൊണ്ടുപോകുന്നതിൽ നിന്ന് എതിർകക്ഷിയെ തടഞ്ഞുകൊണ്ട് ഇടക്കാല നിരോധനാജ്ഞ ഉത്തരവ് നൽകണമെന്ന് ഹർജിക്കാരിയുടെ അഭിഭാഷകൻ ശ്രീ. കെ. ചൈതന്യ ഈ കോടതിയിൽ അപേക്ഷ ബോധിപ്പിച്ചു.

ഹർജിക്കാരിയുടെ അഭിഭാഷകന്റെ വാദങ്ങൾ കേട്ടതിന് ശേഷം, എതിർകക്ഷിക്ക് 2017 ഏപ്രിൽ 26-നകം മറുപടി നൽകാൻ നോട്ടീസ് അയച്ചുകൊണ്ട് ഈ കോടതി ഉത്തരവിടുന്നു: ആർതിൻ കോടാലി, നെയ്സ സഖാമുരി എന്നീ പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളെ 26.04.2017 വരെ ഹർജിക്കാരിയുടെ കസ്റ്റഡിയിൽ നിന്ന് കൊണ്ടുപോകുന്നതിൽ നിന്ന് എതിർകക്ഷിയെ ഇതിനാൽ വിലക്കുന്നു. കൂടാതെ, കോടതിയുടെ അനുമതിയില്ലാതെ കുട്ടികളെ ഈ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിക്ക് പുറത്തേക്ക് മാറ്റാൻ പാടില്ലെന്നും, കുട്ടികളുടെ ഭക്ഷണം, താമസം, ചികിത്സാ സൗകര്യങ്ങൾ എന്നിവ ഹർജിക്കാരി നോക്കണമെന്നും കോടതി നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. ഹർജി 26.04.2017-ലേക്ക് മാറ്റിയിരിക്കുന്നു.

2017 ഏപ്രിൽ 12-ാം തീയതി എന്റെ ഒപ്പോടും കോടതി മുദ്രയോടും കൂടി പുറപ്പെടുവിക്കുന്നത്.

ഒപ്പ്/-
ജഡ്ജി,
അഡീഷണൽ ഫാമിലി കോടതി,
സിറ്റി സിവിൽ കോടതി, ഹൈദരാബാദ്."

11. ഏതാനും ദിവസങ്ങൾക്ക് ശേഷം, അതായത് 2017 ഏപ്രിൽ 21-ന്, എതിർകക്ഷിക്കും (ശോഭൻ കോടാലി) അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുടുംബാംഗങ്ങൾക്കുമെതിരെ ഇന്ത്യൻ ശിക്ഷാനിയമം വകുപ്പ് 498 എ പ്രകാരം അപ്പീൽവാദി ഒരു എഫ്.ഐ.ആർ. (FIR) ഫയൽ ചെയ്തു. എന്നാൽ അന്വേഷണത്തിന് ശേഷം 2017 നവംബർ 1-ന് പോലീസ് ഈ കേസിൽ ക്ലോഷർ റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിച്ചു. 2016 ഡിസംബർ 21-ന് ഇതേ അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) അമേരിക്കയിൽ വിവാഹമോചനത്തിനും കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്കുമായി ഹർജി നൽകിയപ്പോൾ, തനിക്കോ കുട്ടികൾക്കോ നേരെ എതിർകക്ഷിയിൽ നിന്ന് എന്തെങ്കിലും തരത്തിലുള്ള ഗാർഹിക പീഡനമോ അധിക്ഷേപമോ ഉണ്ടായതായി ഒരിടത്തും സൂചിപ്പിക്കുകയോ അവകാശപ്പെടുകയോ ചെയ്തിരുന്നില്ല എന്നതും താൻ മടങ്ങി വരുന്നില്ലെന്നും മടക്കയാത്രയ്ക്കായി ഒരു തീയതി മനസ്സിലില്ലെന്നും 2017 ഏപ്രിൽ 23-ന് വിമാനം പുറപ്പെടുന്നതിന് പന്ത്രണ്ട് മണിക്കൂർ മുൻപാണ് എതിർകക്ഷിയെ അറിയിച്ചത് എന്നതുമാണ് ഇവിടെ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട വസ്തുത. 2017 ഏപ്രിൽ 29-ന് അപ്പീൽവാദിയുടെ (ലഹരി സഖാമുരി) ഇന്ത്യയിലെ അഭിഭാഷകൻ ഇ-മെയിൽ വഴി എതിർകക്ഷിക്ക് (ശോഭൻ കോഡാലി) ലഭിച്ച എക്സ്-പാർട്ടെ ഉത്തരവിനെക്കുറിച്ച് എതിർകക്ഷിയെയും (ശോഭൻ കോഡാലി) യു.എസ്.-ലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിഭാഷകനെയും വാക്കാൽ അറിയിച്ചു.

12. വാക്കാൽ വിവരം ലഭിച്ച ഉടൻ തന്നെ, അതായത് 2017 ഏപ്രിൽ 26-ന്, അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) ഫയൽ ചെയ്തിരുന്ന വിവാഹമോചന-കസ്റ്റഡി ഹർജിയിൽ ഇടക്കാല ഉത്തരവുകൾക്കായി എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) ഒരു അടിയന്തര ഹർജി സമർപ്പിച്ചു. അപ്പീൽവാദി തന്റെ അഭിഭാഷകൻ മുഖേന ഈ അപേക്ഷയെ എതിർക്കുകയും, തന്റെ അമ്മൂമ്മയുടെ ശവസംസ്കാര ചടങ്ങിൽ പങ്കെടുക്കുന്നതിനും അമ്മയ്ക്ക് മാനസിക പിന്തുണ നൽകുന്നതിനുമായി താൽക്കാലികമായി മാത്രമാണ് താൻ ഇന്ത്യയിലേക്ക് മാറിയതെന്ന് പ്രതിരോധ വാദം ഉന്നയിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇരുകക്ഷികളെയും കേട്ടതിനുശേഷം, 2017 മെയ് 22-ന് യു.എസ്. കോടതി കസ്റ്റഡി വിഷയത്തിലുള്ള തങ്ങളുടെ അധികാരപരിധി നിലനിർത്തിക്കൊണ്ട് ഉത്തരവിടുകയും കുട്ടികളുടെ താൽക്കാലിക സംരക്ഷണച്ചുമതല എതിർകക്ഷിക്ക് അനുവദിക്കുകയും 2017 ജൂൺ 2-നകം കുട്ടികളെ യു.എസ്. കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിലേക്ക് തിരികെ എത്തിക്കണമെന്നും നിർദ്ദേശിക്കുകയും ചെയ്തു.

എതിർകക്ഷി ശോഭൻ കോടാലി ഫയൽ ചെയ്ത അടിയന്തര കസ്റ്റഡി ഹർജിയിൽ 2017 മെയ് 22-ന് യു.എസ്. കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവിലെ പ്രസക്തഭാഗം ഉദ്ധരിക്കുന്നത് ഉചിതമായിരിക്കും. അത് ഇപ്രകാരമാണ്:

"പെൻസിൽവേനിയയിലെ ലെഹി കൗണ്ടിയിലുള്ള കോർട്ട് ഓഫ് കോമൺ പ്ലീസ്

സിവിൽ വിഭാഗം

ലഹരി സഖാമുരി

വാദി

Vs

ശോഭൻ കോടാലി

എതിർകക്ഷി

കസ്റ്റഡി വിഭാഗത്തിലെ

ഫയൽ നമ്പർ: 2016-FC-1641

ഉത്തരവ്

എതിർകക്ഷി 26.04.2017-ൽ സമർപ്പിച്ച ഇടക്കാല കസ്റ്റഡി ഉത്തരവിനായുള്ള നിവൃത്തി അപേക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുള്ള അടിയന്തര ഹർജി പരിഗണിച്ചുകൊണ്ടും, എതിർകക്ഷി/ഹർജിക്കാരനായ ശോഭൻ കോടാലി പങ്കെടുക്കുകയും തന്റെ അഭിഭാഷകൻ മാർക്ക് ബി. ഡിഷെൽ എസ്ക്വിർ മുഖേന പ്രതിനിധീകരിക്കപ്പെടുകയും, വാദി/എതിർകക്ഷിയായ ലഹരി സഖാമുരി നേരിട്ട് ഹാജരാകാതിരിക്കുകയും എന്നാൽ തന്റെ അഭിഭാഷക മേരി ജെ. ബി. ഐഡൽമാൻ എസ്ക്വിർ മുഖേന പ്രതിനിധീകരിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്ത 22.05.2017-ൽ നടത്തിയ വാദം കേൾക്കലിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലും ഈ ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുന്നു.

ഇതിനാൽ ഇപ്രകാരം ഉത്തരവിടുന്നു:

1. കക്ഷികളുടെ പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളായ 14.03.2012-ൽ ജനിച്ച ആർതിൻ കോടാലി, 13.10.2014-ൽ ജനിച്ച നെയ്സ സഖാമുരി കോടാലി എന്നിവരുടെ ഏക ജന്മനാടായും താമസ സംസ്ഥാനമായും അമേരിക്കയിലെ പെൻസിൽവേനിയയിലുള്ള ലെഹി കൗണ്ടി തുടരുന്നതാണ്.
2. വാദിയായ ലഹരി സഖാമുരി 21.12.2016-ൽ ഫയൽ ചെയ്ത ഈ കസ്റ്റഡി വിഷയത്തിൽ ഈ കോടതിക്ക് മാത്രമായിരിക്കും തുടർന്നുള്ള അധികാരപരിധി.

3. കോടതിയുടെ അടുത്ത ഉത്തരവ് വരെ കുട്ടികളുടെ താൽക്കാലിക ശാരീരിക സംരക്ഷണച്ചുമതല പിതാവിന് അനുവദിക്കുന്നു.
4. 02.06.2017-ന് മുൻപായി മാതാവ് കുട്ടികളെ അമേരിക്കയിലെ പെൻസിൽവേനിയയിലുള്ള ലെഹി കൗണ്ടിയിൽ പിതാവിന്റെ സംരക്ഷണത്തിൽ തിരികെ എത്തിക്കേണ്ടതാണ്.
5. കുട്ടികൾ തിരികെ എത്തുന്നതുവരെ പിതാവിന് എല്ലാ ദിവസവും കുട്ടികളുമായി ഫോൺ വഴിയും വീഡിയോ ചാറ്റ് വഴിയും ബന്ധപ്പെടാൻ അനുവാദമുണ്ടായിരിക്കും.
6. ഈ അധികാരപരിധിയിലേക്ക് തിരികെ വന്നുകഴിഞ്ഞാൽ, കോടതിയുടെ കൂടുതൽ ഉത്തരവില്ലാതെ കുട്ടികളുമായി പെൻസിൽവേനിയ കോമൺവെൽത്തിന് പുറത്തേക്ക് യാത്ര ചെയ്യാൻ മാതാവിനെ അനുവദിക്കില്ല.
7. കുട്ടികളുടെ പാസ്പോർട്ടുകൾ കക്ഷികളുടെ അഭിഭാഷകരുടെയോ അല്ലെങ്കിൽ പരസ്പര സമ്മതമുള്ള മറ്റൊരു വ്യക്തിയുടെയോ പക്കൽ വിശ്വസ്തതയോടെ സൂക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്.
8. 02.06.2017-നകം കുട്ടികളെ തിരികെ ഏൽപ്പിക്കുന്നതിൽ മാതാവ് പരാജയപ്പെട്ടാൽ, വൈകുന്ന ഓരോ ദിവസത്തിനും 1,000 ഡോളർ വീതം മാതാവ് പിതാവിന് നൽകേണ്ടി വരും.
9. 02.06.2017-നകം മാതാവ് കുട്ടികളെ പിതാവിന് തിരികെ ഏൽപ്പിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിൽ, പിതാവിനോ അല്ലെങ്കിൽ അദ്ദേഹം നിശ്ചയിക്കുന്നവർക്കോ, അതായത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിതാവ് ജയരമേശ് കോടാലി, മാതാവ് വിജയ ഭാരതി, ബന്ധു ചൈതന്യ കടിയാല എന്നിവർക്ക് ഇന്ത്യയിൽ ചെന്ന് മാതാവിൽ നിന്ന് കുട്ടികളെ ഏറ്റുവാങ്ങാനും അമേരിക്കയിലെ ലെഹി കൗണ്ടിയിലേക്ക് കൊണ്ടുവരാനും അനുവാദമുണ്ടായിരിക്കും.
10. മാതാവ് അമേരിക്കയിലേക്ക് മടങ്ങിവരുന്നത് വരെ, കുട്ടികൾക്ക് വേണ്ടിയുള്ള ചെലവ് ആവശ്യപ്പെടാൻ അവർക്ക് അർഹതയുണ്ടായിരിക്കില്ല.
11. ഈ ഉത്തരവിന്റെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തിയ പകർപ്പ് ഇന്ത്യയിലെ അമേരിക്കൻ കോൺസുലേറ്റിന് അയച്ചുകൊടുക്കേണ്ടതും ഹൈദരാബാദിലെ ബന്ധപ്പെട്ട കോടതിയിൽ രജിസ്റ്റർ ചെയ്യേണ്ടതുമാണ്.
12. ഈ ഉത്തരവ് വന്ന് മുപ്പത് (30) ദിവസത്തിനുള്ളിൽ, പിതാവിന് ഉണ്ടായ നിയമച്ചെലവിലേക്കായി ഭാഗികമായി 10,000 ഡോളർ മാതാവ് നൽകണം. ഇരു കക്ഷികളും അഭ്യർത്ഥിച്ചേക്കാവുന്ന തുടർന്നുള്ള വാദം കേട്ടതിന് ശേഷം,

കോടതി മാതാവ് പിതാവിന് നൽകേണ്ട അഭിഭാഷക ഫീസിലെ തുക സംബന്ധിച്ച അന്തിമ തീരുമാനം കൈക്കൊള്ളുന്നതാണ്.

കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് പ്രകാരം:

ഒപ്പ്/-

ഡാനിയൽ കെ. മക്കാർത്തി"

13. അതിനുശേഷം, കുട്ടികൾ ഹൈദരാബാദിലെ സ്ഥിരതാമസക്കാരല്ലാത്തതിനാൽ, അവരുടെ സംരക്ഷണച്ചുമതല സംബന്ധിച്ച അപേക്ഷയിൽ തീരുമാനമെടുക്കാൻ ഹൈദരാബാദ് കുടുബ കോടതിക്ക് അധികാരമില്ലെന്ന് വാദിച്ചുകൊണ്ട് എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) ഹൈദരാബാദിലെ കുടുംബ കോടതിയിൽ നിലവിലുള്ള നടപടിക്രമങ്ങളിൽ സിവിൽ നടപടിക്രമം ഓർഡർ 7 ചട്ടം 11 പ്രകാരം ഒരു അപേക്ഷ സമർപ്പിച്ചു. എന്നാൽ, അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) സമർപ്പിച്ച അപേക്ഷയുടെ യോഗ്യത പരിശോധിച്ച് തീരുമാനമെടുക്കാൻ ഹൈദരാബാദ് കൊടുംബ കോടതിക്ക് അധികാരമുണ്ടെന്ന് വിധിച്ചുകൊണ്ട് 2017 സെപ്റ്റംബർ 15-ലെ ഉത്തരവിലൂടെ കോടതി ആ അപേക്ഷ തള്ളി.

14. ഈ ഘട്ടത്തിൽ, പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണച്ചുമതല സംബന്ധിച്ച് 1890-ലെ ഗാർഡിയൻസ് ആൻഡ് വാർഡ്സ് നിയമം പ്രകാരം അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) നൽകിയ ഹർജി പരിഗണിക്കാൻ ഹൈദരാബാദ് കുടുബ കോടതിക്ക് അധികാരമുണ്ടെന്ന് വിധിച്ചുകൊണ്ട് പുറപ്പെടുവിച്ച 2017 സെപ്റ്റംബർ 15-ലെ ഉത്തരവിനെതിരെ, ഫാമിലി കോർട്ട്സ് നിയമം വകുപ്പ് 19(1) പ്രകാരം എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) ഹൈക്കോടതിയിൽ അപ്പീൽ നൽകി. അതോടൊപ്പം തന്നെ, ഒട്ടും സമയം കളയാതെ, 2016 ഡിസംബർ 21-ലെയും തുടർന്ന് 2017 മെയ് 22-ലെയും യു.എസ്. കോടതി ഉത്തരവുകൾ മുൻനിർത്തി കുട്ടികളെ യു.എസ്. കോടതിയുടെ കസ്റ്റഡിയിൽ ഹാജരാക്കാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം ഒരു ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് റിട്ട് ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ട് ഒരു റിട്ട് ഹർജിയും ഫയൽ ചെയ്തു. ഈ അപ്പീലും റിട്ട് ഹർജിയും ഒരുമിച്ച് പരിഗണിച്ചുവെങ്കിലും, 1890-ലെ ഗാർഡിയൻസ് ആൻഡ് വാർഡ്സ് നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 9 വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നത് പ്രകാരം കുട്ടികൾ ഹൈദരാബാദ് കുടുംബ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിലെ സ്ഥിരതാമസക്കാരല്ലാത്തതിനാൽ ഹൈദരാബാദിലെ കുടുംബ കോടതിക്ക് അധികാരപരിധിയില്ലെന്ന് വിധിച്ചുകൊണ്ട് ഹൈക്കോടതി 2018 ഫെബ്രുവരി 8-ന് വെവ്വേറെ ഉത്തരവുകൾ പുറപ്പെടുവിച്ചു. ഇതിന്റെ ഫലമായി അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) സമർപ്പിച്ച അപേക്ഷ തള്ളപ്പെട്ടു. അതേസമയം തന്നെ, ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് ഹർജിയിൽ 2018

ഫെബ്രുവരി 8-ന് ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചു. കോടതിയുടെ അന്തിമ ഉത്തരവ് ഇപ്രകാരമായിരുന്നു:-

"36. മേൽപ്പറഞ്ഞ ചർച്ചകളുടെയും നിയമപരമായ വസ്തുതകളുടെയും അടിസ്ഥാനത്തിൽ, പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികൾക്ക് അവരുടെ സ്വാഭാവികമായ ചുറ്റുപാടിൽ വളരാനും, പിതാവിന്റെയും പിതൃവഴിയിലുള്ള മുത്തശ്ശിമുത്തശ്ശന്മാരുടെയും സ്നേഹവും പരിചരണവും ശ്രദ്ധയും ലഭിക്കാനും, അവരുടെ സ്കൂൾ പഠനം പുനരാരംഭിക്കാനും, അധ്യാപകർക്കും സഹപാഠികൾക്കും സുഹൃത്തുക്കൾക്കും ഒപ്പം കഴിയാനും സാധിക്കുന്നതിന് അമേരിക്കയിലേക്ക് മടങ്ങുന്നതാണ് അവരുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിന് ഉചിതമെന്ന് കോടതി കരുതുന്നു.

37. അതനുസരിച്ച്, ഈ ഉത്തരവിന്റെ പകർപ്പ് ലഭിച്ച തീയതി മുതൽ നാല് (04) ആഴ്ചയ്ക്കുള്ളിൽ കുട്ടികളെ ഇന്ത്യയിലുള്ള ഹർജിക്കാരന് കൈമാറണമെന്ന് കോടതി ഇതിനാൽ അഞ്ചാം എതിർകക്ഷിയോട് നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. ഇതിൽ പരാജയപ്പെട്ടാൽ, ഹൈദരാബാദിലെ യു.എസ്. കോൺസുലേറ്റ് ജനറൽ കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണച്ചുമതല ഏറ്റെടുക്കുകയും, ഇന്ത്യയിലോ അവരുടെ അമേരിക്കയിലേക്കുള്ള യാത്ര സുഗമമാക്കികൊണ്ട് അമേരിക്കയിലോ വെച്ച് കുട്ടികളെ ഹർജിക്കാരന് കൈമാറേണ്ടതാണ്.

38. അഞ്ചാം എതിർകക്ഷിയും ഉയർന്ന വിദ്യാഭ്യാസമുള്ള വ്യക്തിയും വർഷങ്ങളോളം അമേരിക്കയിൽ നല്ല നിലയിൽ ജോലി ചെയ്തിരുന്നതുമാണ്. അതനുസരിച്ച്, അഞ്ചാം എതിർകക്ഷിക്ക് കുട്ടികളെ അമേരിക്കയിൽ പോയി കാണണമെന്ന് തോന്നുമ്പോഴെല്ലാം അതിനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം കോടതി ഇതിനാൽ നൽകുകയും അഞ്ചാം എതിർകക്ഷി സമർപ്പിച്ച ഹർജികളിൽ യു.എസ്. കോടതി നിർദ്ദേശങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിക്കുന്നത് വരെയോ അല്ലെങ്കിൽ അവർ ഏതെങ്കിലും രാജ്യത്ത് ജോലി ലഭിച്ച് സാമ്പത്തികമായി സുരക്ഷിതയാകുന്നത് വരെയോ, ഇതിൽ ഏതാണോ ആദ്യം സംഭവിക്കുന്നത് അതുവരെ, അവരുടെ യാത്ര, യാത്ര, യുഎസിലെ സുഖകരമായ താമസം, മറ്റ് ചെലവുകൾ തുടങ്ങിയ എല്ലാ ക്രമീകരണങ്ങളും ഹർജിക്കാരൻ തന്നെ ചെയ്യണം.

39. ഹർജിക്കാരൻ കോടതിയിൽ നൽകിയ ഉറപ്പിൻപ്രകാരം, യു.എസ്. കോടതി അഞ്ചാം എതിർകക്ഷിക്ക് മേൽ ചുമത്തിയിട്ടുള്ള കോടതിച്ചെലവുകൾക്കും പിഴയ്ക്കും വേണ്ടി അദ്ദേഹം നിർബന്ധം പിടിക്കരുത് എന്ന് കോടതി നിർദ്ദേശിക്കുന്നു.

40. കുട്ടികളും അഞ്ചാം എതിർകക്ഷിയും ഒരേസമയം ഇന്ത്യയിലുള്ള സാഹചര്യമാണെങ്കിൽ, കുട്ടികൾ അഞ്ചാം എതിർകക്ഷിയോടൊപ്പം താമസിക്കണമെന്ന് കോടതി നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. കൂടാതെ, വാട്ട്സ്ആപ്പ് വഴിയും വീഡിയോ കോൺഫറൻസ് വഴിയും കുട്ടികളുമായി സംസാരിക്കാൻ ഹർജിക്കാരൻ അഞ്ചാം എതിർകക്ഷിക്ക് എല്ലാവിധ സൗകര്യങ്ങളും നൽകേണ്ടതാണ്."

15. ഫാമിലി കോർട്ട്സ് നിയമം വകുപ്പ് 19(1) പ്രകാരം എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) നൽകിയ അപ്പീലും അതുപോലെ ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് ഹർജിയും തീർപ്പാക്കിക്കൊണ്ട് 2018 ഫെബ്രുവരി 8-ന് ഹൈക്കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച രണ്ട് ഉത്തരവുകളും ഈ അപ്പീലുകളിലൂടെ അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) ചോദ്യം ചെയ്യുന്നു.

16. പെൻസിൽവേനിയയിലെ ലെഹി കൗണ്ടിയിലുള്ള കോർട്ട് ഓഫ് കോമൺ പ്ലീസിന്റെ നിയമ-സിവിൽ വിഭാഗത്തിൽ പരിഗണനയിലിരിക്കുന്ന നടപടിക്രമങ്ങളിൽ, പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികൾക്ക് വേണ്ടി പുതിയ യു.എസ്. പാസ്പോർട്ടുകൾ പുതുക്കുന്നതിനായി അപേക്ഷിക്കാൻ എതിർകക്ഷിയെ (ശോഭൻ കോടാലി) അനുവദിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഒരു ഉത്തരവ് കൂടി 2018 മാർച്ച് 9-ന് പുറപ്പെടുവിക്കുകയുണ്ടായി. ഉത്തരവ് ഇപ്രകാരമാണ്:-

"പെൻസിൽവേനിയയിലെ ലെഹി കൗണ്ടിയിലുള്ള കോർട്ട് ഓഫ് കോമൺ പ്ലീസ്

നിയമ - സിവിൽ വിഭാഗം

ലഹരി സഖാമുരി

വാദി

Vs

കസ്റ്റഡി വിഭാഗത്തിലെ

ശോഭൻ കോടാലി

നമ്പർ: 2016-FC-1641

എതിർകക്ഷി

കോടതി ഉത്തരവ്

2018 മാർച്ച് 9-ാം തീയതിയായ ഇന്ന്, കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണച്ചുമതലയിൽ പ്രത്യേക നിവൃത്തി ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ട് എതിർകക്ഷി സമർപ്പിച്ച അടിയന്തര ഹർജി പരിഗണിച്ചുകൊണ്ട് ഇതിനാൽ ഇപ്രകാരം വിധിക്കുകയും ഉത്തരവിടുകയും ചെയ്യുന്നു:

1. പ്രത്യേക നിവൃത്തികൾക്കായുള്ള എതിർകക്ഷിയുടെ അടിയന്തര ഹർജി അനുവദിച്ചിരിക്കുന്നു.

2. പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളായ 2012 മാർച്ച് 14-ന് ജനിച്ച ആർതിൻ കോടാലി, 2014 ഒക്ടോബർ 13-ന് ജനിച്ച നെയ്സ സഖാമുരി കോടാലി എന്നിവരുടെ ഏക നിയമപരമായ സംരക്ഷണച്ചുമതല എതിർകക്ഷിയായ ശോഭൻ കോടാലിക്ക് അനുവദിക്കുന്നു.
3. 23 Pa.C.S. § 5201 മുതലുള്ള വകുപ്പുകളിൽ ക്രോഡീകരിച്ചിട്ടുള്ള 'ചൈൽഡ് അബ്ഡക്ഷൻ റെമഡീസ് നിയമം' പ്രകാരം, കുട്ടികളെ മാതാവ് ഇന്ത്യയിൽ തടഞ്ഞുവെച്ചിരിക്കുന്നത് നിയമവിരുദ്ധമായ തടഞ്ഞുവെക്കലായി കണക്കാക്കുന്നു.
4. പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളായ 2012 മാർച്ച് 14-ന് ജനിച്ച ആർതിൻ കോടാലി, 2014 ഒക്ടോബർ 13-ന് ജനിച്ച നെയ്സ സഖാമുരി കോടാലി എന്നിവർക്കായി, ഇതിനോടൊപ്പം എക്സ്ഹിബിറ്റ് 'ബി' ആയി നൽകിയിട്ടുള്ള ഫോം DS11 മുഖേന മാതാവിന്റെ സമ്മതം കൂടാതെ തന്നെ പുതിയ യു.എസ്. പാസ്പോർട്ടുകൾക്ക് അപേക്ഷിക്കാൻ പിതാവായ ശോഭൻ കോടാലിയെ അനുവദിക്കുന്നു.
5. ഈ ഉത്തരവിന്റെ സാക്ഷ്യപ്പെടുത്തിയ പകർപ്പ് ഹാജരാക്കുന്ന മുറയ്ക്ക്, കുട്ടികളുടെ വിവരങ്ങൾ ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റിന്റെ 'ചൈൽഡ് പാസ്പോർട്ട് ഇഷ്യൂവൻസ് അലർട്ട് പ്രോഗ്രാമിൽ' ഉൾപ്പെടുത്താൻ പിതാവ് നേരത്തെ ആവശ്യപ്പെടുകയും 2017 മെയ് 24-ന് കേസ് നമ്പർ 1536567 ആയി അത് സ്ഥിരീകരിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിലും യുണൈറ്റഡ് സ്റ്റേറ്റ്സ് ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റ് ഓഫ് സ്റ്റേറ്റ് കുട്ടികളുടെ പിതാവായ ശോഭൻ കോടാലിക്ക് പുതിയ പാസ്പോർട്ടുകൾ അനുവദിക്കേണ്ടതാണ്.

കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് പ്രകാരം,

ജസ്റ്റിസ് _____."

17. കക്ഷികളുടെ അഭിഭാഷകർ ഉന്നയിച്ച വാദങ്ങൾ പരിശോധിക്കുന്നതിന് മുൻപ്, ഈ കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവുകളിൽ നിന്ന്, ദമ്പതികൾ തമ്മിലുള്ള വ്യക്തിപരമായ ബന്ധവും, എല്ലാറ്റിനും ഉപരിയായി കുട്ടികളുടെ ക്ഷേമത്തിന് നൽകേണ്ട പരമപ്രധാനമായ പരിഗണനയും കണക്കിലെടുത്ത്, ഇത്തരം വിഷയങ്ങളിൽ നിർണ്ണായക പങ്ക് വഹിക്കുന്ന മധ്യസ്ഥ പ്രക്രിയയിലൂടെ അവരുടെ ദാമ്പത്യ തർക്കങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നതിനുള്ള എന്തെങ്കിലും സാധ്യതയുണ്ടോ എന്ന് കണ്ടെത്തേണ്ടതുണ്ട്. കക്ഷികൾ വിവിധ തീയതികളിൽ നേരിട്ട് ഹാജരാകുകയും, ഒരു ഘട്ടത്തിൽ കേസ്മുധ്യസ്ഥതയ്ക്കായി അയച്ചതായി 2018 ഒക്ടോബർ 12-ലെ ഉത്തരവിൽ നിന്ന് വ്യക്തമാകുന്നതുപോലെ, കോടതി നിയമിച്ച മധ്യസ്ഥൻ തന്റെ പദവി ഉപയോഗിച്ച് കക്ഷികൾക്ക് സ്വീകാര്യമായ ഒരു സൗഹാർദ്ദപരമായ പരിഹാരം

കണ്ടെത്തുകയും കൂടാതെ 2018 ഒക്ടോബർ 29-ലെ ഉത്തരവിൽ നിന്ന് ഒരു ഘട്ടത്തിൽ, കോടതി നിയമിച്ച മധ്യസ്ഥന്റെ ഇടപെടലിലൂടെ ഒരുമിച്ചിരുന്ന് സംസാരിച്ച കക്ഷികൾ അവരുടെ നിലവിലുള്ള ദാമ്പത്യ തർക്കങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നതിൽ സൗഹാർദ്ദപരമായ ഒരു പരിഹാരത്തിലെത്തിയെന്ന് വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. എന്നാൽ അതിനുശേഷം കക്ഷികൾക്ക് അന്തിമ നിഗമനത്തിലെത്താൻ കഴിയാത്തത് വളരെ നിർഭാഗ്യകരമാണെന്നും ഇനി മധ്യസ്ഥത സാധ്യമല്ലാത്തതിനാൽ കേസ് അതിന്റെ യോഗ്യതകൾ പരിശോധിച്ച് വാദം കേട്ട് തീരുമാനിക്കണമെന്ന് ഇരുഭാഗത്തെയും അഭിഭാഷകർ കോടതിയെ അറിയിച്ചു.

18. കുട്ടികളെ അമേരിക്കയിലേക്ക് തിരികെ അയക്കുന്നത് അവരുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിന് ഗുണകരമാകില്ലെന്ന് അപ്പീൽവാദിയുടെ അഭിഭാഷകയായ ശ്രീമതി മാളവിക രാജ്കോട്ടിയ വാദിക്കുന്നു. കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള പരസ്പര മര്യാദ തത്വത്തിന്റെ പേരിൽ കുട്ടികളുടെ മികച്ച താൽപ്പര്യം ബലികഴിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്നും പ്രാഥമികവും പരമപ്രധാനവുമായ പരിഗണനയായ കുട്ടികളുടെ മികച്ച താൽപ്പര്യത്തെ മറികടക്കുന്നതിന് മറ്റേതെങ്കിലും നിയമ തത്വം വാദിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്നും ഈ കോടതി എക്കാലവും വിധിച്ചിട്ടുണ്ട്. 'ടെൻഡർ ഇയർസ് ഡോക്ട്രിൻ' പ്രകാരം അമ്മയ്ക്കാണ് സ്വാഭാവികമായ മുൻഗണനയുള്ളതെന്നും, ഈ കേസിൽ നിലവിലുള്ള രേഖകൾ പ്രകാരം അത് തെറ്റാണെന്ന് തെളിയിക്കാൻ എതിർകക്ഷിക്ക് (ശോഭൻ കോടാലി) സാധിച്ചിട്ടില്ലെന്നും അവർ യോഗ്യയായ ഒരു മാതാവാണെന്നും, കുട്ടികളുടെ പ്രാഥമിക പരിരക്ഷക എന്ന നിലയിൽ കുട്ടികളുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യം അവരോടൊപ്പമാണെന്നും കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണച്ചുമതല അപ്പീൽവാദിയുടെ അമ്മയുടെ (ലഹരി സഖാമുരി) പക്കലായാൽ, കുട്ടികളുടെ ഏറ്റവും ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിന്, പ്രത്യേകിച്ച് ഭർതൃഗൃഹത്തിൽ അവർ ദുരിതമനുഭവിക്കുന്ന സാഹചര്യത്തിൽ, ആദ്യ ഘട്ടത്തിൽ തന്നെ അവർക്ക് ഇഷ്ടമുള്ള സ്ഥലത്ത് താമസിക്കാനുള്ള സ്വയംഭരണാധികാരം സംരക്ഷിച്ചുകൊണ്ട് അമ്മയുടെ മാനസിക ക്ഷേമവും നിയമപരമായ അവകാശങ്ങളും ഉറപ്പാക്കാൻ കോടതി ബാധ്യസ്ഥമാണെന്നും അഭിഭാഷക വാദിക്കുന്നു.

19. പ്രഥമദൃഷ്ട്യാ ഉള്ള അനുമാനങ്ങളെ ഒരു വിചാരണയിലൂടെ ഖണ്ഡിക്കാൻ സാധിക്കുമെങ്കിലും, തന്റെ മാതൃപരമായ യോഗ്യത തെളിയിക്കാനോ തനിക്കും കുട്ടികൾക്കും സംരക്ഷണം നൽകേണ്ടി വന്ന സാഹചര്യങ്ങൾ വിശദീകരിക്കാനോ ഒരവസരം നൽകാതെ അവരുടെ കേസ് തള്ളിക്കളയാനാവില്ലെന്ന് അഭിഭാഷക വാദിച്ചു. അപ്പീൽവാദിയും (ലഹരി സഖാമുരി) എതിർകക്ഷിയും (ശോഭൻ കോടാലി) ഇന്ത്യൻ പൗരന്മാരാണെന്നും, 'കുട്ടികളുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യം' എന്ന ചട്ടത്തിന്റെ പേരിൽ പ്രാഥമിക പരിരക്ഷകയായ അമ്മയിൽ നിന്നും കുട്ടികളെ വേർപെടുത്തുന്നത് നിയമം ഉറപ്പുനൽകുന്ന അവരുടെ സ്വയംഭരണാവകാശത്തിന്മേലുള്ള കടന്നുകയറ്റമാണെന്നും അഭിഭാഷക വാദിച്ചു. മാതാപിതാക്കളുടെ അവകാശങ്ങളും ആനുകൂല്യങ്ങളും നൽകുമ്പോൾ, കുട്ടികളുടെ ജീവിതവും

ക്ഷേമവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കാര്യമായതിനാൽ കുട്ടികളുടെ ഏറ്റവും നല്ല താൽപ്പര്യം ഉറപ്പാക്കേണ്ടത് ബുദ്ധിമുട്ടാണെന്ന് അവർ സമർപ്പിച്ചു. നിലവിലെ സാഹചര്യത്തിൽ, രണ്ട് മാതാപിതാക്കളുമായും ഒരേസമയം അടുത്ത കഴിയുക എന്ന സാധ്യത കണക്കിലെടുക്കുമ്പോൾ, അത്തരം സാഹചര്യങ്ങളിൽ 'ഏറ്റവും കുറഞ്ഞ ദോഷകരമായ മാർഗ്ഗം' എന്നാണ് മനഃശാസ്ത്രജ്ഞർ ക്ഷേമത്തെ വിശേഷിപ്പിക്കുന്നത്. കുട്ടികളും അമ്മയും ഇപ്പോൾ ഇന്ത്യയിലാണുള്ളത്; ഇന്ത്യയിൽ വെച്ച് വിവാഹിതനായ പിതാവിന് ഇവിടുത്തെ നിയമവ്യവസ്ഥയും സാംസ്കാരിക പശ്ചാത്തലവും പരിചിതമായതിനാൽ ഇത് അദ്ദേഹത്തിന് എളുപ്പത്തിൽ പ്രാപ്യമായ ഇടമാണ്. മാത്രമല്ല, എതിർകക്ഷിയായ പിതാവിന് (ശോഭൻ കോടാലി) ഇന്ത്യയിലെത്തി തന്റെ കുട്ടികളെ കാണാനുള്ള സാമ്പത്തിക ശേഷിയുമുണ്ട്.

20. വിവാഹബന്ധം വീണ്ടെടുക്കാൻ കഴിയാത്തവിധം തകരുകയും അനുരഞ്ജനത്തിനുള്ള സാധ്യതകൾ ഇല്ലാതാവുകയും ചെയ്താൽ വിവാഹമോചനം തേടാമെന്ന വ്യവസ്ഥ അമേരിക്കൻ നിയമത്തിലുള്ളതിനാൽ, മാനസികമായും ശാരീരികമായും താൻ എത്രമാത്രം കഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്നും, മാനസികവും വൈകാരികവും ശാരീരികവുമായ പീഡനങ്ങൾ കാരണം ജീവിക്കാൻ എത്രമാത്രം ബുദ്ധിമുട്ടായിരുന്നുവെന്നും സൂചിപ്പിക്കാൻ അവർക്ക് ഒരു അവസരവും ലഭിക്കാത്തതിനാൽ അമേരിക്കൻ കോടതിയിൽ ഫയൽ ചെയ്ത വിവാഹമോചന-കസ്റ്റഡി ഹർജിയിൽ അപ്പീൽവാദി നിശബ്ദത പാലിക്കുകയായിരുന്നുവെന്നും തന്റെ മാതാവ് സന്തുഷ്ടയല്ലാത്തതോ പീഡനങ്ങൾ അനുഭവിക്കുന്നതോ ആയ ഒരു സാഹചര്യത്തിലേക്ക് കുട്ടികളെ തളച്ചിടുന്നത് അവരുടെ താൽപ്പര്യത്തിന് നല്ലതല്ലെന്നും അവരുടെ അഭിഭാഷക വാദിച്ചു. മാതാവ് അവമതിക്കപ്പെടുന്നതിന് കുട്ടികൾ സാക്ഷിയാകുന്നത് അവരുടെ ക്ഷേമത്തിന് ഗുണകരമാകില്ല. മാതാപിതാക്കൾ ഒരു കുടുംബമായി കഴിയുമ്പോഴോ അല്ലെങ്കിൽ ഒത്തുചേർന്നുള്ള കുട്ടികളുടെ വളർത്തലിനായി അടുത്തടുത്ത് ജീവിക്കുമ്പോഴോ ഉണ്ടാകുന്ന വിഷലിപ്തമായ തർക്കങ്ങൾക്ക് കുട്ടികൾ സാക്ഷികളാകുന്നത് അവരുടെ താൽപ്പര്യത്തിന് വിരുദ്ധമാണ്. ഇത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ, പങ്കാളിയുമായി അകലം പാലിക്കുന്നതും രണ്ട് മാതാപിതാക്കളും അവരവരുടെ സ്ഥലങ്ങളിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ട് കുട്ടിയുടെ കാര്യത്തിന് വേണ്ടി മാത്രം ബന്ധപ്പെടുന്നതുമാണ് ഏറ്റവും ഉചിതമായ പരിഹാരം.

21. എതിർകക്ഷിയായ ഭർത്താവിൽ (ശോഭൻ കോടാലി) നിന്ന് തനിക്കും പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികൾക്കും നേരിടേണ്ടി വന്ന പീഡനങ്ങളും അപമാനങ്ങളും കാരണം, അമേരിക്കയിൽ നിന്ന് വിട്ടുനിൽക്കുകയല്ലാതെ മറ്റൊരു മാർഗവും അപ്പീൽവാദിയുടെ മുൻപിൽ ഇല്ലായിരുന്നുവെന്ന് അവരുടെ അഭിഭാഷക വാദിച്ചു. കൂടാതെ, കുട്ടികൾ ഇപ്പോൾ ഹൈദരാബാദിലെ മികച്ച ഒരു സ്കൂളിൽ പ്രവേശനം നേടി

പഠിച്ചുവരികയാണ്. ***നിത്യ ആനന്ദ് രാഘവൻ Vs സ്റ്റേറ്റും (ഡൽഹി എൻ.സി.ടി.) മറ്റൊരാളും***[1] എന്ന കേസിൽ, അധികാരപരിധിയുള്ള വിദേശ കോടതിയുടെ ഉത്തരവിന് മുൻഗണന നൽകണമെന്ന 'ഫസ്റ്റ് സ്ട്രൈക്ക്' തത്വം സ്ഥാപിക്കുന്ന ***സൂര്യ വദനൻ Vs. തമിഴ്നാട് സംസ്ഥാനവും മറ്റുള്ളവരും***[2] എന്ന കേസിൽ എടുത്ത നിഗമനങ്ങളോട് ഈ കോടതി വിയോജിക്കുകയും കുട്ടികളുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിനും ക്ഷേമത്തിനുമാണ് പരമപ്രധാനമായ പരിഗണന നൽകേണ്ടതെന്നും, വിദേശ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിലേക്ക് കുട്ടികളെ കൈമാറുന്നത് അവരുടെ ക്ഷേമത്തെ ദോഷകരമായി ബാധിക്കുമെങ്കിൽ വിദേശ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിൽ വരുന്ന സ്ഥലത്തേക്ക് അവരെ തിരികെ കൊണ്ടുവരാൻ കോടതി നിർദ്ദേശിക്കില്ലെന്ന് വിധിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും അഭിഭാഷക ചൂണ്ടിക്കാട്ടി. പ്രസ്തുത കേസിൽ സ്ഥാപിച്ച തത്വങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ, അപ്പീൽവാദിയോടും അവരുടെ മാതാപിതാക്കളോടുമൊപ്പം സന്തുഷ്ടരായി കഴിയുന്ന കുട്ടികളെ വിദേശ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിലേക്ക് വിട്ടുകൊടുക്കുന്നത് അവരുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിനും ക്ഷേമത്തിനും ഉചിതമായിരിക്കില്ല. കക്ഷികൾ ഇന്ത്യയിൽ വെച്ച് വിവാഹിതരായതിനാലും, വിവാഹമോചനത്തിന് ഹിന്ദു വിവാഹ നിയമം ബാധകമായതിനാലും, വകുപ്പ് 26 കസ്റ്റഡിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതായതിനാൽ ഇന്ത്യൻ കോടതികൾക്ക് ഈ വിഷയത്തിൽ അധികാരമുണ്ടെന്ന് അഭിഭാഷക വാദിച്ചു. സിവിൽ നടപടിക്രമം ഓർഡർ 7 ചട്ടം 11 പ്രകാരം എതിർകക്ഷി ഉന്നയിക്കുന്ന വാദങ്ങൾ നിയമപരവും വസ്തുതാപരവുമായ കാര്യങ്ങൾ കലർന്നതായതിനാൽ, അത് വിചാരണ വേളയിൽ മാത്രമേ പരിശോധിക്കാൻ സാധിക്കൂ, ഈ ഘട്ടത്തിൽ അത് സാധ്യമല്ല.

22. ഈ വാദത്തെ പിന്തുണയ്ക്കുന്നതിനായി, ഒരു വ്യക്തിയുടെ സ്ഥിരതാമസം അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള കോടതിയുടെ അധികാരപരിധി എന്നത് വിചാരണയിലൂടെ കണ്ടെത്തേണ്ട കാര്യമാണെന്നും അത് ലളിതമായ രീതിയിൽ തീരുമാനിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്നും വിധിച്ച ***ജസ്മീത് കൗർ Vs നവ്തേജ് സിംഗ്***[3] എന്ന കേസിൽ ഈ കോടതിയുടെ തീരുമാനത്തെ അഭിഭാഷക ആശ്രയിക്കുകയും നിലവിലെ സാഹചര്യങ്ങളും സിവിൽ നടപടിക്രമം ഓർഡർ 7 ചട്ടം 11-ന്റെ പരിധിയും കണക്കിലെടുക്കാതെയാണ് 1890-ലെ ഗാർഡിയൻസ് ആൻഡ് വാർഡ്സ് നിയമം പ്രകാരം ഫയൽ ചെയ്ത കസ്റ്റഡി ഹർജി ഹൈക്കോടതി തള്ളിയതെന്നും അഭിഭാഷക വാദിക്കുകയും ചെയ്തു.

23. ഇതിന് വിപരീതമായി, എതിർകക്ഷിക്ക് വേണ്ടി ഹാജരായ മുതിർന്ന അഭിഭാഷക ശ്രീമതി മീനാക്ഷി അറോറ, ***സുരീന്ദർ കൗർ സന്ധു Vs ഹർബക്ഷ് സിംഗ് സന്ധുവും***

1 2017(8) SCC 454
2 2015(5) SCC 450
3 2018(4) SCC 295

മറ്റൊരാളും[4], എലിസബത്ത് ഡിൻഷാ Vs അരവിന്ദ് എം. ഡിൻഷായും മറ്റൊരാളും[5], വി. രവി ചന്ദ്രൻ (ഡോ.) Vs യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യയും മറ്റുള്ളവരും[6], **നിത്യ ആനന്ദ് രാഘവൻ (മേൽപരാമർശം), സൂര്യ വദനൻ (മേൽപരാമർശം)** എന്നീ കേസുകളിലെ ഈ കോടതിയുടെ തീരുമാനങ്ങൾ പരാമർശിക്കുകയും ഇവയുടെ സഹായത്തോടെ, പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത രണ്ട് കുട്ടികളും ജനിച്ചത് അമേരിക്കയിലാണെന്നും അവർ അമേരിക്കൻ പൗരന്മാരാണെന്നും കുട്ടികൾ അവിടെ സ്കൂളിൽ പോയിരുന്നവരാണെന്നും (അധിക രേഖകൾക്കൊപ്പം സമർപ്പിച്ച ചിത്രങ്ങളിൽ നിന്ന് വ്യക്തമാകുന്നതുപോലെ) അവർ അവിടുത്തെ പഠനം ആസ്വദിച്ചിരുന്നുവെന്നും യു.എസ്. കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് നിലനിൽക്കെ കുട്ടികളെ അവിടെ നിന്ന് മാറ്റിയത് അവരുടെ ഭാവിയെ ബാധിക്കുമെന്നും അത് കുട്ടികളുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിന് നിരക്കുന്നതല്ലെന്നും വാദിച്ചു.

24. അപ്പീൽവാദിയും (ലഹരി സഖാമുരി) എതിർകക്ഷിയും (ശോഭൻ കോടാലി) തങ്ങളുടെ ദാമ്പത്യജീവിതം ആരംഭിച്ചത് അമേരിക്കയിലാണെന്നും ഏകദേശം 14 വർഷത്തോളം അവിടെയായിരുന്നുവെന്നും അവർ അവിടുത്തെ സംസ്കാരവുമായി ഇണങ്ങിച്ചേർന്നവരാണെന്നും ഇന്ത്യയിലേക്കുള്ള ഹ്രസ്വമായ സന്ദർശനങ്ങൾ ഒഴിച്ചാൽ, തങ്ങളുടെ ദാമ്പത്യജീവിതത്തിലെ നല്ലൊരു ഭാഗം അവർ ചെലവഴിച്ചത് അമേരിക്കയിലാണെന്നും ഈ സാഹചര്യത്തിൽ, കുട്ടികളെ അവിടെനിന്നും മാറ്റുന്നത് അവരുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിന് ഗുണകരമാകില്ലെന്നും അഭിഭാഷക തുടർന്നു സമർപ്പിച്ചു. കുട്ടികൾ തന്റേയും എതിർകക്ഷിയുടേയും (ശോഭൻ കോടാലി) സംയുക്ത സംരക്ഷണയിലായിരുന്നുവെന്ന് അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) തന്നെ സമ്മതിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും, ഒരു ഘട്ടത്തിലും അവർ ഗാർഹിക പീഡനത്തിന് ഇരയായിട്ടില്ലെന്നും അമേരിക്കയിലെ താമസസ്ഥലം അടിസ്ഥാനമാക്കി വിവാഹമോചനത്തിനും കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്കുമായി അപ്പീൽവാദി തന്നെയാണ് യു.എസ്. കോടതിയുടെ അധികാരം തേടിയതെന്നും അതിനാൽ യു.എസ്. കോടതിയുടെ ഉത്തരവുകൾ, പ്രത്യേകിച്ച്, എതിർകക്ഷിക്ക് (ശോഭൻ കോടാലി) കുട്ടികളുടെ താൽക്കാലിക ശാരീരിക സംരക്ഷണച്ചുമതല അനുവദിക്കുകയും 2017 ജൂൺ 2-നകം കുട്ടികളെ യു.എസ്. കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിൽ തിരികെ എത്തിക്കണമെന്ന് അപ്പീൽവാദിയോട് (ലഹരി സഖാമുരി) നിർദ്ദേശിക്കുകയും ചെയ്ത 2017 മെയ് 22-ലെ ഉത്തരവ് ലംഘിക്കാൻ അവർക്ക് അവകാശമില്ലെന്നും അഭിഭാഷക വാദിച്ചു.

25. രേഖകളിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയ വസ്തുതകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, കുട്ടികളെ അവരുടെ ജന്മദേശത്തേക്ക്, അതായത് അമേരിക്കയിലേക്ക്, തിരികെ അയക്കുന്നത്

4 1984(3) SCC 698
5 1987(1) SCC 42
6 2010(1) SCC 174

അവർക്ക് ഏതെങ്കിലും തരത്തിലുള്ള ദോഷം ചെയ്യുമെന്ന് അനുമാനിക്കാൻ പോലും കഴിയില്ലെന്ന് അഭിഭാഷക വാദിച്ചു. കൂടാതെ, അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) തന്നെ യു.എസ്. കോടതിയിൽ സമർപ്പിച്ച അപേക്ഷകളിൽ, തനിക്ക് നേരെ ഗാർഹിക പീഡനം നടന്നിട്ടില്ലെന്നും ക്രൂരതയ്ക്ക് ഇരയായിട്ടില്ലെന്നും അവർ തന്നെ സമ്മതിക്കുകയും പകരം എതിർകക്ഷിയോടൊപ്പം (ശോഭൻ കോഡാലി) കുട്ടികളുടെ സംയുക്ത സംരക്ഷണച്ചുമതല നൽകണമെന്ന് ആവശ്യപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ഈ സാഹചര്യത്തിൽ, ഇന്ത്യയിലേക്ക് മടങ്ങാനുള്ള അവരുടെ ഏകപക്ഷീയമായ തീരുമാനം, അമേരിക്കയിലെ ജീവിതരീതിയിലൂടെ കുട്ടികൾക്ക് ലഭിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന സ്നേഹം, ശ്രദ്ധ, പരിചരണം, സൗകര്യങ്ങൾ, വളർത്തൽ, ചുറ്റുപാടുകൾ എന്നിവയിൽ നിന്ന് അവരെ തടയാൻ കാരണമാകുന്നു. കുട്ടികൾ തങ്ങളുടെ പിതാവിൽ നിന്നും സ്കൂളിൽ നിന്നും സുഹൃത്തുക്കളിൽ നിന്നും അകന്ന് ഇന്ത്യയിൽ കഴിയണമെന്നത് കുട്ടികളുടെ തീരുമാനമല്ലെന്നത് തർക്കമില്ലാത്ത കാര്യമാണ്. കുട്ടികളുടെ കാര്യത്തിൽ തീരുമാനമെടുക്കാൻ ഏറ്റവും അടുത്ത ബന്ധവും വലിയ കരുതലുമുള്ളത് യു.എസ്. കോടതിക്കാണ്. ഇക്കാര്യം ഹൈക്കോടതി വിശദമായി പരിശോധിക്കുകയും, കുട്ടികളുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യം മുൻനിർത്തി അപവദിത വിധിന്യായത്തിൽ അത് രേഖപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

26. 2017 മാർച്ച് 23 വരെ യു.എസ്.-ൽ സ്ഥിരമായി താമസിച്ചിരുന്ന, യുഎസ് പൗരന്മാരാണെന്ന് സമ്മതിക്കപ്പെട്ട പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളോടൊപ്പം ഇന്ത്യയിൽ തന്നെ തുടരാൻ തീരുമാനിക്കുമ്പോൾ കുട്ടികളുടെ താൽപ്പര്യം അവഗണിക്കപ്പെട്ടുവെന്നും 2016 ഡിസംബർ 21-ന് യു.എസ്. കോടതി പാസാക്കിയ ഉത്തരവിന് വിരുദ്ധമായി അവരെ യു.എസ്.-ൽ നിന്ന് നീക്കം ചെയ്യുകയും എതിർകക്ഷിയായ പിതാവിൽ നിന്ന് ബലമായി വേർപെടുത്തുകയും ചെയ്തുവെന്നും യു.എസ്.-ൽ കുട്ടികൾ അനുഭവിക്കുന്ന പരിസ്ഥിതി അവരുടെ സ്വാഭാവിക പരിസ്ഥിതിയാണെന്നും ഈ സാഹചര്യങ്ങളിൽ, കുട്ടികളെ ഇന്ത്യയിൽ നിർത്തുന്നത് നിയമവിരുദ്ധവും യു.എസ്.-ൽ ബാധകമായ പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ ചൈൽഡ് അബ്ഡക്ഷൻ റെമഡീസ് നിയമത്തിന്റെ ലംഘനമാണെന്നും 2017 ജൂൺ 2-നകം കുട്ടികളെ യു.എസ്. കോടതിയിൽ തിരികെ കൊണ്ടുവരാൻ കോടതി അപ്പീൽവാദിയോട് (ലഹാരി സഖാമുരി) ഉചിതമായി നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും ഹൈക്കോടതി രേഖപ്പെടുത്തിയ കണ്ടെത്തലുകൾ രേഖകളിൽ ലഭ്യമായ വ്യക്തമായ വസ്തുക്കളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിലാണെന്നും കൂടുതൽ ഇടപെടൽ ആവശ്യമില്ലെന്നും അഭിജ്ഞയായ അഭിഭാഷക വാദിച്ചു.

27. കുട്ടികൾ 1890-ലെ ഗാർഡിയൻസ് ആൻഡ് വാർഡ്സ് നിയമം വകുപ്പ് 9 പ്രകാരം നിർവചിച്ചിട്ടുള്ള ഹൈദരാബാദ് കുടുംബ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിലെ സ്ഥിരതാമസക്കാരല്ലെന്നും കുട്ടികൾ രണ്ടുപേരും അമേരിക്കയിൽ ജനിച്ച യു.എസ്.

പൗരന്മാരാണെന്നും 2017 മാർച്ച് 23-ന് മാത്രമാണ് അവർ ഇന്ത്യയിലെത്തിയതെന്നും ഇന്ത്യയിലെത്തി 20 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ, അതായത് 2017 ഏപ്രിൽ 12-ന്, അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) ഹൈദരാബാദ് കുടുംബ കോടതിയിൽ കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്കായി അപേക്ഷ നൽകുകയും കോടതിയിൽ നിന്ന് ഏകപക്ഷീയമായ ഇടക്കാല നിരോധനാജ്ഞ ഉത്തരവ് സമ്പാദിക്കുകയും ചെയ്തുവെന്നും അപ്പീൽവാദിയുടെ വാദങ്ങളിൽ നിന്നുപോലും 1890-ലെ ഗാർഡിയൻസ് ആൻഡ് വാർഡ്സ് നിയമം പ്രകാരമുള്ള അപേക്ഷ സ്വീകരിക്കാൻ ഹൈദരാബാദ് കുടുംബ കോടതിക്ക് എങ്ങനെയാണ് അധികാരമുള്ളതെന്ന് വ്യക്തമാകുന്നില്ലെന്നും ഈ സാഹചര്യത്തിൽ, സിവിൽ നടപടിക്രമം ഓർഡർ 7 ചട്ടം 11 പ്രകാരം എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) നൽകിയ അപേക്ഷ ഹൈദരാബാദ് കുടുംബ കോടതി ഏകപക്ഷീയമായി നിരസിക്കുകയും എന്നാൽ ലഭ്യമായ രേഖകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഹൈക്കോടതി ഇത് പുനഃപരിശോധിക്കുകയും, കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണ അവകാശത്തിനായി അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) അപേക്ഷ നൽകിയ ഹൈദരാബാദ് കുടുംബ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിലല്ല കുട്ടികൾ സാധാരണഗതിയിൽ താമസിക്കുന്നതെന്ന് കണ്ടെത്തുകയും ചെയ്തുവെന്നും അധികാരപരിധിയില്ലാത്തതിനാൽ 1890-ലെ ഗാർഡിയൻസ് ആൻഡ് വാർഡ്സ് നിയമം പ്രകാരമുള്ള അപ്പീൽവാദിയുടെ (ലഹരി സഖാമുരി) അപേക്ഷ നിരസിച്ച ഹൈക്കോടതിയുടെ നടപടിയിൽ യാതൊരു പിഴവുമില്ലെന്നും ഇവരുടെ വിവാഹം ഹൈദരാബാദിൽ വെച്ച് നടന്നു എന്നത് കൊണ്ട് മാത്രം, 1890-ലെ ഗാർഡിയൻസ് ആൻഡ് വാർഡ്സ് നിയമം പ്രകാരമുള്ള കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡി വിഷയത്തിൽ തീരുമാനമെടുക്കാൻ ഹൈദരാബാദ് കുടുംബ കോടതിക്ക് പ്രാദേശികമായ അധികാരപരിധിലഭിക്കില്ലെന്നും അഭിഭാഷക തുടർന്ന് വാദിച്ചു.

28. കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണച്ചുമതലയെ സംബന്ധിച്ച വിഷയങ്ങളും, ഹൈദരാബാദ് കുടുംബ കോടതി സ്വീകരിച്ച അപേക്ഷ പ്രാദേശിക അധികാരപരിധിയില്ലെന്ന കാരണത്താൽ നിരസിക്കപ്പെട്ട നടപടിയും ഹൈക്കോടതി രണ്ട് വ്യത്യസ്ത വിധിന്യായങ്ങൾ പ്രകാരം വിശദമായി ചർച്ച ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നും ഈ കോടതിയുടെ കൂടുതൽ ഇടപെടൽ ആവശ്യമില്ലെന്നും അഭിഭാഷക തുടർന്ന് വാദിച്ചു.

29. കോടതി കക്ഷികളുടെ അഭിഭാഷകരുടെ വാദങ്ങൾ കേൾക്കുകയും അവരുടെ സഹായത്തോടെ രേഖകളും ഈ കോടതി മുൻപ് പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുള്ള നിരവധി വിധിന്യായങ്ങളും വിശദമായി പരിശോധിക്കുകയും ചെയ്തു. തുടർനടപടികളിലേക്ക് കടക്കുന്നതിന് മുൻപ്, ഈ അപ്പീലുകൾ പരിഗണിക്കുന്നതിനിടയിൽ സംഭവിച്ച കാര്യങ്ങൾ ശ്രദ്ധിക്കുന്നത് ഉചിതമായിരിക്കും. 2018 മാർച്ച് 26-ന്, അപ്പീൽവാദിയും (ലഹരി സഖാമുരി) എതിർകക്ഷിയും (ശോഭൻ കോടാലി) അടുത്ത വാദം കേൾക്കുന്ന തീയതിയായ 2018 ഏപ്രിൽ 9-ന് നേരിട്ട് ഹാജരാകാൻ ഈ കോടതി നിർദ്ദേശിച്ചു. നടപടിക്രമങ്ങൾ

നിലനിൽക്കെത്തന്നെ, കക്ഷികൾക്കിടയിൽ സാധ്യമായ ഒരു സൗഹാർദ്ദപരമായ പരിഹാരം കണക്കിലെടുത്ത് കുട്ടികളെ കാണാൻ എതിർകക്ഷിയെ (ശോഭൻ കോടാലി) അനുവദിച്ചിരുന്നു. ഒരവസരത്തിൽ, 2018 ഒക്ടോബർ 12-ലെ ഉത്തരവ് പ്രകാരം, പ്രശ്നങ്ങൾ പരസ്പര ധാരണയോടെ പരിഹരിക്കാൻ കക്ഷികൾക്ക് സ്വാതന്ത്ര്യം നൽകുകയും കക്ഷികൾക്ക് സൗഹാർദ്ദപരമായ ഒരു പരിഹാരത്തിലെത്താൻ സഹായിക്കുന്നതിന്, മധ്യസ്ഥത വഹിക്കാൻ ഒരു മുതിർന്ന അഭിഭാഷകനോട് ആവശ്യപ്പെടുകയും ചെയ്തു. കക്ഷികൾ ഇത് സ്വമേധയാ സ്വീകരിച്ചു. ഇതിനെത്തുടർന്ന് ഒത്തുതീർപ്പിനുള്ള സാധ്യതകൾ പരിശോധിക്കുകയും, 2018 ഒക്ടോബർ 29-ലെ കോടതി ഉത്തരവിൽ സൂചിപ്പിക്കുന്നത് പോലെ കക്ഷികൾക്ക് സ്വീകാര്യമായേക്കാവുന്ന ഒരു ധാരണയിൽ എത്തുകയും ചെയ്തിരുന്നു. 2018 ഒക്ടോബർ 29-ലെ ഉത്തരവിന്റെ പ്രസക്തഭാഗവും അതിനുശേഷം വന്ന 2018 നവംബർ 27-ലെ ഉത്തരവും താഴെ ഉദ്ധരിക്കുന്നത് ഉചിതമായിരിക്കും:-

2018 ഒക്ടോബർ 29-ലെ ഉത്തരവ്

"എതിർകക്ഷി/ഭർത്താവും ഹർജിക്കാരി/ഭാര്യയും നേരിട്ട് ഹാജരായിട്ടുണ്ട്. പരസ്പരം ക്ഷമിക്കാനും കഴിഞ്ഞകാലം മറന്നുകൊണ്ട് തങ്ങളുടെ കുടുംബജീവിതം മുന്നോട്ട് കൊണ്ടുപോകാനും അവർ തീരുമാനിച്ചതിൽ ഞങ്ങൾ അതീവ സന്തുഷ്ടരാണ്.

ഇന്ത്യയിലും വിദേശത്തുമായി താൻ ഫയൽ ചെയ്തിട്ടുള്ള എല്ലാ കേസുകളും പിൻവലിക്കുമെന്നും ക്രിമിനൽ നടപടികളുമായി മുന്നോട്ട് പോകാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ലെന്നും ശ്രീമതി ലഹരി സഖാമുരി/ഹർജിക്കാരി ബോധിപ്പിച്ചു.

എതിർകക്ഷിയായ ശ്രീ. ശോഭൻ കോടാലിക്ക് നാളെ, അതായത് 30.10.2018-ന്, അമേരിക്കയിലേക്ക് തിരികെ പോകേണ്ടതിനാൽ, കക്ഷികൾ സംയുക്തമായി ഉണ്ടാക്കിയ കരാറിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഔദ്യോഗിക ഉത്തരവുകൾ പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിനായി ഈ കേസ് 14.11.2018-ലേക്ക് മാറ്റുന്നു.

ശ്രീമതി ലഹരി സഖാമുരിയും ശോഭൻ കോടാലിയും തമ്മിൽ നിലവിലുള്ള സിവിൽ, ക്രിമിനൽ ഉൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ കേസുകളും കോടതി ഇതിനാൽ സ്റ്റേ ചെയ്യുന്നു.

കൂടാതെ, ഈ കോടതിയുടെ വ്യക്തമായ അനുമതിയില്ലാതെ പരസ്പരമോ കുടുംബാംഗങ്ങൾക്കെതിരെയോ പുതിയ കേസുകൾ ഫയൽ ചെയ്യുന്നതിനോ പരാതികൾ നൽകുന്നതിനോ കക്ഷികളെ കോടതി വിലക്കുന്നു.

ഈ അനുരഞ്ജനത്തിന് വഴിയൊരുക്കുന്നതിനായി മുതിർന്ന അഭിഭാഷകൻ ശ്രീ. ഗുരുക്രിഷ്ണ കുമാർ നടത്തിയ കഠിനമായ പരിശ്രമങ്ങളെ കോടതി അഭിനന്ദിക്കുന്നു."

2018 നവംബർ 27-ലെ ഉത്തരവ്

"ഇന്ത്യയിലോ അമേരിക്കയിലോ പരസ്പരം ഫയൽ ചെയ്തിട്ടുള്ള എല്ലാ കേസുകളും പിൻവലിക്കുമെന്ന് ഇരുഭാഗത്തെയും അഭിഭാഷകർ അവർക്ക് ലഭിച്ച നിർദ്ദേശാനുസരണം ബോധിപ്പിച്ചു.

രണ്ട് രാജ്യങ്ങളിലെയും അധികാരപരിധിയിലുള്ള എല്ലാ കേസുകളും ഇന്നുമുതൽ ഒരാഴ്ചയ്ക്കകം പിൻവലിക്കാൻ ഹർജിക്കാരിയായ ശ്രീമതി ലഹരി സഖാമുരിയോട് കോടതി നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. സമാനമായ കാലയളവിനുള്ളിൽ ഇന്ത്യയിലോ അമേരിക്കയിലോ ഫയൽ ചെയ്തിട്ടുള്ള എല്ലാ കേസുകളും എതിർകക്ഷിയും പിൻവലിക്കേണ്ടതാണ്.

പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത മകൻ ആർതിന്റെ പാസ്പോർട്ട് 10 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ യു.എസ്. കോൺസുലേറ്റിൽ നിന്ന് ശരിയാക്കാമെന്ന് എതിർകക്ഷിയായ ഭർത്താവിന്റെ അഭിഭാഷകൻ നിർദ്ദേശാനുസരണം ബോധിപ്പിച്ചു. ഹർജിക്കാരിയുടെ ഇമിഗ്രേഷൻ, വിസ സ്റ്റാറ്റസ് എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് എന്തെങ്കിലും തടസ്സങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിൽ അവ പരിഹരിക്കാൻ ആവശ്യമായ എല്ലാ നടപടികളും ഇതേ കാലയളവിനുള്ളിൽ ഭർത്താവ് സ്വീകരിക്കുമെന്നും പ്രസ്താവിച്ചു.

ഇത്തരം തടസ്സങ്ങൾ നീങ്ങിക്കഴിഞ്ഞാൽ, രേഖകൾ ലഭിച്ച് ഒരാഴ്ചയ്ക്കകം ഭർത്താവിനും കുട്ടികൾക്കുമൊപ്പം അമേരിക്കയിലേക്ക് യാത്ര ചെയ്യാൻ ഹർജിക്കാരിയോട് കോടതി നിർദ്ദേശിക്കുന്നു.

കക്ഷികൾ ഒരു സൗഹാർദ്ദപരമായ ഒത്തുതീർപ്പിലെത്തുന്നതിനും പുനഃസമാഗമത്തിനുമായി സഹായിച്ച മുതിർന്ന അഭിഭാഷകൻ ശ്രീ. ഗുരുക്രിഷ്ണ കുമാർ നടത്തിയ കഠിനമായ പരിശ്രമങ്ങൾക്കുള്ള കോടതിയുടെ അഭിനന്ദനം രേഖപ്പെടുത്തുന്നു.

ഇനി ഏതെങ്കിലും ഭാഗം ആവശ്യപ്പെടുന്നത് അനുസരിച്ച് ഈ കേസ് പട്ടികയിൽ ഉൾപ്പെടുത്താവുന്നതാണ്."

30. അതിനുശേഷം എന്താണ് സംഭവിച്ചത് എന്നത് ഈ കോടതി ശ്രദ്ധിക്കുന്നത് ഉചിതമായിരിക്കില്ല, എങ്കിലും കക്ഷികൾക്കിടയിൽ ഉണ്ടായ ആ ധാരണ അതിന്റെ

യുക്തിസഹമായ പര്യവസാനത്തിൽ എത്തിയില്ല എന്നത് ഒരു വസ്തുതയായി അവശേഷിക്കുന്നു. തങ്ങളുടെ മെച്ചപ്പെട്ട ഭാവിക്ക് വേണ്ടി തർക്കങ്ങൾ സൗഹാർദ്ദപരമായി പരിഹരിക്കുന്നതായിരുന്നു കക്ഷികൾക്ക് ഏറ്റവും നല്ലതും ഗുണകരവും; എന്നാൽ അതിൽ അവർ പരാജയപ്പെട്ട സാഹചര്യത്തിൽ, മുൻപ്രമാണ വിധിന്യായങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ കേസിന്റെ ഗുണദോഷങ്ങൾ പരിശോധിച്ച് തീരുമാനമെടുക്കാൻ നീതിന്യായ പ്രക്രിയയ്ക്ക് ഇടപെടേണ്ടി വന്നിരിക്കുന്നു.

31. നിലവിലെ കേസിൽ, കക്ഷികൾ 2004-2005 കാലഘട്ടം മുതൽ അമേരിക്കയിൽ താമസിച്ചുവരികയായിരുന്നുവെന്നും 2008 മാർച്ച് 14-ന് ഹൈദരാബാദിൽ വെച്ചാണ് ഇവരുടെ വിവാഹം നടന്നതെന്നുമാണ് ലഭ്യമായ വസ്തുതകൾ വ്യക്തമാക്കുന്നത്. രണ്ട് കുട്ടികളും 2012 മാർച്ച് 14-നും 2014 ഒക്ടോബർ 13-നുമായി അമേരിക്കയിലാണ് ജനിച്ചത്. അവർ യു.എസ്. പാസ്പോർട്ടുള്ള അമേരിക്കൻ പൗരന്മാരുമാണ്. അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) 2016 ഡിസംബർ 21-ന് യു.എസ്. കോടതിയിൽ വിവാഹമോചനത്തിനും കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്കുമായി അപേക്ഷ നൽകുകയും 2016 ഡിസംബർ 21-ന് തന്നെ ആ കോടതി ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചെന്നതും പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട കാര്യമാണ്. പ്രസ്തുത ഇടക്കാല ഉത്തരവ് നിലനിൽക്കെത്തന്നെ അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) 2017 മാർച്ച് 23-ന് ഇന്ത്യയിലേക്ക് വരികയും, എത്തി 20 ദിവസത്തിനുള്ളിൽ യു.എസ്. കോടതിയിൽ കസ്റ്റഡിക്കായി താൻ നൽകിയ അപേക്ഷയുടെ വിവരം മറച്ചുവെച്ചുകൊണ്ട് 2017 ഏപ്രിൽ 12-ന് ഹൈദരാബാദ് കുടുംബ കോടതിയിൽ കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്കായി അപേക്ഷ നൽകുകയും ചെയ്തു. ഇരുഭാഗത്തെയും അഭിഭാഷകരെ കേട്ടശേഷവും 2017 മെയ് 22-ന് യു.എസ്. കോടതി തനിക്കെതിരെ പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവിനെക്കുറിച്ചും അവർ വെളിപ്പെടുത്തിയില്ല. നിലവിലുള്ള വസ്തുതകളിലും സാഹചര്യങ്ങളിലും, 1890-ലെ ഗാർഡിയൻസ് ആൻഡ് വാർഡ്സ് നിയമം വകുപ്പ് 9(1) വിഭാവനം ചെയ്യുന്നത് പ്രകാരം കുട്ടികൾ ഹൈദരാബാദിലെ (ഇന്ത്യ) സ്ഥിരതാമസക്കാരല്ലെന്ന ഹൈക്കോടതിയുടെ നിഗമനം ശരിയാണെന്ന് കണ്ടെത്തുന്നതിൽ ഈ കോടതിക്ക് പ്രയാസമില്ല. തൽഫലമായി, ഹൈദരാബാദ് കുടുംബ കോടതിയിൽ നൽകിയ കസ്റ്റഡി അപേക്ഷ സിവിൽ നടപടിക്രമം ഓർഡർ 7 റൂൾ 11 പ്രകാരമുള്ള അധികാരം ഉപയോഗിച്ച് ഹൈക്കോടതി തള്ളിയത് ശരിയായ നടപടിയാണ്. അതേസമയം തന്നെ, യു.എസ്. കോടതി ഉത്തരവുകൾ പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുള്ള സാഹചര്യത്തിൽ, അപ്പീൽവാദി തന്നെ മുൻകൈയെടുത്ത് അവിടെ ആരംഭിച്ച നടപടിക്രമങ്ങൾ അവഗണിക്കാൻ കക്ഷികൾക്ക് കഴിയില്ല; അവർ ആ നടപടിക്രമങ്ങളിൽ പങ്കുചേരേണ്ടതുണ്ട്.

32. അപ്പീൽവാദിയുടെ അഭിഭാഷക ഉദ്ധരിച്ച ***ജസ്മീത് കൗർ*** (മേൽപരാമർശം) കേസിലെ വിധി ഈ കേസിൽ സഹായകരമാകില്ല. കാരണം, ആ കേസിൽ കുട്ടികളിൽ ഒരാൾ ജനിച്ചത് ഇന്ത്യയിലായിരുന്നു. ആ ഒരു വസ്തുതയാണ്, കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള

പരസ്പര മര്യാദയോ അല്ലെങ്കിൽ സൗകര്യപ്രദമായ കോടതി എന്ന തത്വമോ അധികാരപരിധിയുടെ പ്രാഥമിക കടമ്പയെ നിർണ്ണയിക്കുന്ന ഘടകമാകില്ലെന്ന് നിരീക്ഷിക്കാൻ കോടതിയെ പ്രേരിപ്പിച്ചത്. കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിന് പരമപ്രധാനമായ പരിഗണന നൽകുമ്പോൾ, അത് നടപടിക്രമങ്ങളുടെ അന്തിമ ഘട്ടത്തിൽ തീരുമാനിക്കേണ്ട കാര്യമാണ്; അല്ലാതെ സിവിൽ നടപടിക്രമം ഓർഡർ 7 റൂൾ 11 പ്രകാരം പ്രാഥമികമായി തീരുമാനിക്കേണ്ട ഒന്നല്ല എന്നതായിരുന്നു ആ കേസിലെ സാഹചര്യം. അപ്പീൽവാദി നിർദ്ദേശപ്രകാരം നൽകിയ കസ്റ്റഡി അപേക്ഷ അപവദിത വിധിന്യായത്തിലൂടെ തള്ളിയ ഹൈക്കോടതിയുടെ നടപടി ശരിയാണെന്നാണ് കോടതിയുടെ വിലയിരുത്തൽ. അതിന്റെ ഫലമായി, കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണച്ചുമതലയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട യാതൊരു നിയമനടപടികളും ഇപ്പോൾ ഇന്ത്യയിൽ നിലനിൽക്കുന്നില്ല.

33. ജീവിതപങ്കാളികൾ പ്രവാസികളായ ഇന്ത്യക്കാർ (എൻ.ആർ.ഐ.) ആയിരിക്കുമ്പോൾ, സൂക്ഷ്മമായ പ്രശ്നങ്ങൾ ഉന്നയിക്കുന്നതിനു പുറമേ, പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡി വിധിനിർണ്ണയത്തിൽ ബുദ്ധിമുട്ടുള്ളതായി കോടതികൾ കണക്കാക്കിയിട്ടുണ്ട്.

34. ***<u>സുരീന്ദർ കൗർ സന്ധു</u>*** (മേൽപരാമർശം) കേസിൽ, ജനനം കൊണ്ട് ബ്രിട്ടീഷ് പൗരനായ ഒരു കുട്ടിയുടെ കസ്റ്റഡി വിഷയമാണ് ഈ കോടതി പരിഗണിച്ചത്. ആ കുട്ടിയുടെ മാതാപിതാക്കൾ വിവാഹശേഷം ഇംഗ്ലണ്ടിൽ സ്ഥിരതാമസമാക്കിയവരായിരുന്നു. ഭർത്താവ് കുട്ടിയെ വീട്ടിൽ നിന്നും മാറ്റി ഇന്ത്യയിലേക്ക് കൊണ്ടുവന്നു. തുടർന്ന് ഭാര്യ യു.കെ. കോടതിയിൽ നിന്ന് അനുകൂലമായ വിധി സമ്പാദിക്കുകയും, കുട്ടിയുടെ കസ്റ്റഡി ഭാര്യയ്ക്ക് കൈമാറാൻ ഭർത്താവിനോട് കോടതി നിർദ്ദേശിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇംഗ്ലണ്ടിലെ കോടതി പിന്നീട് ഈ ഉത്തരവ് സ്ഥിരീകരിച്ചു. ഇതിനുശേഷം ഇന്ത്യയിലെത്തിയ ഭാര്യ, കുട്ടിയെ ഹാജരാക്കാനും കസ്റ്റഡി ലഭ്യമാക്കാനും ആവശ്യപ്പെട്ട് പഞ്ചാബ്-ഹരിയാന ഹൈക്കോടതിയിൽ റിട്ട് ഹർജി ഫയൽ ചെയ്തുവെങ്കിലും അത് തള്ളപ്പെട്ടു. ഇതിനെതിരെ ഭാര്യ ഈ കോടതിയിൽ അപ്പീൽ നൽകി. 'കുട്ടിയുടെ ക്ഷേമം', 'കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള പരസ്പര മര്യാദ', 'പ്രശ്നങ്ങളുമായി ഏറ്റവും അടുത്ത ബന്ധമുള്ള സംസ്ഥാനത്തിന്റെ/രാജ്യത്തിന്റെ അധികാരപരിധി' എന്നീ കാര്യങ്ങൾ മുൻനിർത്തി ഈ കോടതി ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:-

> "10. ദമ്പതികൾ ഇംഗ്ലണ്ടിലാണ് തങ്ങളുടെ ദാമ്പത്യജീവിതം നയിച്ചിരുന്നതെന്നും, അവിടെ ഭാര്യ ക്ലർക്കായും ഭർത്താവ് ബസ് ഡ്രൈവറായും ജോലി നോക്കുകയായിരുന്നുവെന്നും കോടതി കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നു. കുട്ടി ഇംഗ്ലണ്ടിൽ ജനിച്ച ബ്രിട്ടീഷ് പൗരനാണ്, കൂടാതെ അവന് ബ്രിട്ടീഷ് പാസ്പോർട്ടുമുണ്ട്. ഈ

സാഹചര്യത്തിൽ കുട്ടിയുടെ കസ്റ്റഡി സംബന്ധിച്ച കാര്യത്തിൽ തീരുമാനമെടുക്കാൻ ഇംഗ്ലീഷ് കോടതിക്ക് അധികാരമുണ്ടെന്ന വസ്തുത തർക്കമില്ലാത്തതാണ്. ഏത് സാഹചര്യത്തിലും, 'കോൺഫ്ലിക്ട് ഓഫ് ലോസ്' എന്ന ആധുനിക നിയമ സിദ്ധാന്തം അംഗീകരിക്കുന്നതും മുൻഗണന നൽകുന്നതും, കേസിൽ ഉയർന്നുവരുന്ന വിഷയങ്ങളുമായി ഏറ്റവും അടുത്ത ബന്ധമുള്ള രാജ്യത്തിന്റെ അധികാരപരിധിക്കാണ്. കസ്റ്റഡി തർക്കത്തിലുള്ള കുട്ടിയെ എവിടെക്കൊണ്ടുവന്നു എന്നതോ താൽക്കാലികമായി എവിടെ താമസിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നതോ പോലുള്ള യാദൃശ്ചിക സാഹചര്യങ്ങളുടെ പ്രവർത്തനമോ സൃഷ്ടിയോ മുൻനിർത്തി കോടതിയുടെ അധികാരപരിധി നിശ്ചയിക്കാനാവില്ല. ഇത്തരം സാഹചര്യങ്ങളിൽ മറ്റൊരു രാജ്യത്തിന് അധികാരം നൽകുന്നത് തങ്ങൾക്ക് അനുകൂലമായ കോടതി തിരഞ്ഞെടുക്കുന്ന രീതിയെ (ഫോറം ഷോപ്പിങ്) പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കാൻ മാത്രമേ സഹായിക്കൂ. സാധാരണഗതിയിൽ, അധികാരപരിധി എന്നത് പ്രായോഗികമായ അടിസ്ഥാനത്തിലായിരിക്കണം നിശ്ചയിക്കേണ്ടത്. അതായത്, വിവാഹം, കസ്റ്റഡി എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കാര്യങ്ങളിൽ, ദമ്പതികളുടെയും അവരുടെ വിവാഹത്തിലെ കുട്ടികളുടെയും ക്ഷേമവുമായി ഏറ്റവും അടുത്ത ബന്ധമുള്ള സ്ഥലത്തെ നിയമങ്ങൾക്കായിരിക്കണം മുൻഗണന. ഈ കേസിൽ ദമ്പതികൾ ഇംഗ്ലണ്ട് തങ്ങളുടെ താമസസ്ഥലമാക്കി മാറ്റുകയും അവിടെ അവർക്ക് ഈ മകൻ ജനിക്കുകയും ചെയ്തു. ദാമ്പത്യജീവിതത്തിന്റെ സ്വാഭാവികമായ മാറ്റത്തിന്റെ ഭാഗമായല്ലാതെ, ആ വീട്ടിലെ സമാധാനം തകർക്കുന്ന രീതിയിൽ കുട്ടിയെ ഇന്ത്യയിലേക്ക് മാറ്റിക്കൊണ്ട് ഇംഗ്ലീഷ് കോടതിയുടെ അധികാരപരിധി ഇല്ലാതാക്കാൻ പിതാവിന് കഴിയില്ല. ദമ്പതികളുടെ ദാമ്പത്യജീവിതം ഇംഗ്ലണ്ടിലായിരുന്നു എന്നത് ആ രാജ്യവുമായി അവർക്കുള്ള ശക്തമായ ബന്ധം വ്യക്തമാക്കുന്നു. അതിനാൽ അവിടെ വെച്ച് ദമ്പതികൾ ഏറ്റെടുത്ത ബാധ്യതകൾ നടപ്പിലാക്കാൻ ആ രാജ്യത്തെ കോടതികൾക്ക് അധികാരമുണ്ടെന്ന് കരുതുന്നത് യുക്തിസഹവും നീതിയുക്തവുമാണ് (ഇന്റർനാഷണൽ ഷൂ കമ്പനി v. സ്റ്റേറ്റ് ഓഫ് വാഷിംഗ്ടൺ [90 L Ed 95 (1945) : 326 US 310] എന്ന കേസ് കാണുക; ഇതൊരു വിവാഹ സംബന്ധമായ കേസല്ലെങ്കിലും, തൽക്ഷണ കേസിൽ ഉൾപ്പെട്ടതുപോലുള്ള അധികാരപരിധിയിലുള്ള പ്രശ്നങ്ങളുടെ തുടർന്നുള്ള വികാസങ്ങളുടെ ഉറവിടമായി ഇതിനെ കണക്കാക്കുന്നു). അവരും ഭർത്താവും ഉപജീവനത്തിനായി ഇംഗ്ലണ്ടിൽ ജീവിക്കാൻ തീരുമാനിക്കുകയും അവിടെ വെച്ച് ഈ നിർഭാഗ്യവാനായ കുട്ടിക്ക് ജന്മം നൽകുകയും ചെയ്തു. അതിനാൽ, അവർ നേരത്തെ സ്വമേധയാ ഉപേക്ഷിച്ചുപോന്നതും ഇപ്പോൾ കേസ് നടത്താൻ ഒട്ടും സൗകര്യപ്രദമല്ലാത്തതുമായ ഒരു കോടതിയിൽ നിയമപോരാട്ടം നടത്തേണ്ടി വരുന്ന

ബാധ്യതയിൽ നിന്നും ആ ഭാര്യയെ സംരക്ഷിക്കുക എന്നത് കോടതിയുടെ കടമയും ചുമതലയുമാണ്."

35. ***എലിസബത്ത് ഡിൻഷാ*** (മേൽപരാമർശം) കേസിൽ, കുട്ടികളെ ഒരു രാജ്യത്ത് നിന്ന് അനധികൃതമായി മാറ്റുന്നതിലൂടെ തെറ്റ് ചെയ്യുന്ന മാതാപിതാക്കൾക്ക് ആ തെറ്റായ പ്രവൃത്തിയിലൂടെ യാതൊരുവിധ നേട്ടവും ഉണ്ടാകുന്നില്ലെന്ന് ഉറപ്പാക്കേണ്ടത് എല്ലാ രാജ്യങ്ങളിലെയും കോടതികളുടെ കടമയാണെന്ന് ഈ കോടതി വിധിച്ചു. കുട്ടി ജനിച്ചതും പൗരത്വം നേടിയതുമായ അമേരിക്കയിൽ കൂടുതൽ കാലം ചെലവഴിച്ചു എന്നതും, ഇന്ത്യയിൽ കുട്ടിയുടെ വേരുകൾ ആഴ്ന്നിട്ടില്ല എന്നതും, കൂടാതെ ആ കുട്ടി ഇന്ത്യയിൽ വേരുന്നിയിട്ടില്ല എന്ന വസ്തുതയും, അമേരിക്കയിലെ തന്റെ ജന്മദേശത്തെ സാഹചര്യങ്ങളുമായും ചുറ്റുപാടുകളുമായും കുട്ടി ഇണങ്ങിച്ചേർന്നിരുന്നു എന്നതുമായ അമേരിക്കയിലെ തന്റെ ജന്മദേശത്തെ സാഹചര്യങ്ങളുമായും ചുറ്റുപാടുകളുമായും കുട്ടി ഇണങ്ങിച്ചേർന്നിരുന്നു എന്നതുമായ ഘടകങ്ങളെയാണ് ഈ കോടതി അടിസ്ഥാനമാക്കിയത്. കുട്ടിയെ ഇന്ത്യയിലേക്ക് കൊണ്ടുവന്നത് തട്ടിക്കൊണ്ടുപോകൽ എന്ന നിയമവിരുദ്ധമായ പ്രവൃത്തിയുടെ ഫലമാണെന്ന വസ്തുത ഈ കോടതി ശ്രദ്ധിക്കുകയും, അതിനാൽ ആ കൃത്യത്തിന് ഉത്തരവാദിയായ പിതാവ് കുട്ടിയെ പൂനെയിലെ ഏതെങ്കിലും സ്കൂളിൽ ചേർത്തുവെന്ന കാരണം പറഞ്ഞ് ആനുകൂല്യം അവകാശപ്പെടാൻ കഴിയില്ലെന്നും ഈ കോടതി വ്യക്തമാക്കി.

36. ***വി. രവിചന്ദ്രൻ (ഡോ.)*** (മേൽപരാമർശം) കേസിൽ, ദമ്പതികൾ തങ്ങളുടെ ദാമ്പത്യജീവിതം നയിച്ചിരുന്ന രാജ്യത്തെ കോടതി ഉത്തരവുകൾ ലംഘിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു രക്ഷിതാവ് കുട്ടിയെ മറ്റൊരു രാജ്യത്തേക്ക് മാറ്റിയ സാഹചര്യമാണ് ഈ കോടതി പരിഗണിച്ചത്. **എൽ (മൈനേഴ്സ്) ഇൻ റെ**[7], **മക്കെ Vs മക്കെ**[8] എന്നീ ഇംഗ്ലീഷ് കോടതി വിധിന്യായങ്ങളും, ഈ കോടതിയുടെ തന്നെ **എലിസബത്ത് ഡിൻഷാ** (മേൽപരാമർശം), **ധന്വന്തി ജോഷി Vs മാധവ് ഉണ്ടെ**[9] എന്നീ വിധിന്യായങ്ങളും കോടതി പരിശോധിച്ചു. കുട്ടി ഏതാണ്ട് പന്ത്രണ്ട് വർഷത്തോളം ഇന്ത്യയിൽ തന്റെ അമ്മയോടൊപ്പം കഴിഞ്ഞു എന്ന വസ്തുത കണക്കിലെടുത്തുകൊണ്ട്, 1984-ൽ കുട്ടിയെ അമേരിക്കയിൽ നിന്ന് കൊണ്ടുവന്നത് അവിടുത്തെ കോടതി ഉത്തരവുകൾക്ക് വിരുദ്ധമായിരുന്നു എന്ന കാരണത്താൽ മാത്രം കുട്ടിയെ അമേരിക്കയിലേക്ക് തിരികെ അയക്കാൻ കോടതി അതിന്റെ സവിശേഷാധികാരം ഉപയോഗിക്കില്ലെന്ന് വിധിച്ചു. പ്രസക്തമായ ഭാഗം താഴെപ്പറയുന്ന പ്രകാരമാണ്:-

"29. ദമ്പതികൾ ദാമ്പത്യജീവിതം നയിച്ചിരുന്ന രാജ്യത്തെ കോടതി ഉത്തരവുകൾ ലംഘിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു രക്ഷിതാവ് കുട്ടിയെ മറ്റൊരു രാജ്യത്തേക്ക് കൊണ്ടുപോയ

7 (1974) 1 All ER 913(CA)
8 (1951) AC 352
9 1998(1) SCC 112

കുട്ടിയുടെ കസ്റ്റഡി സംബന്ധിച്ച കേസ് കൈകാര്യം ചെയ്യുമ്പോൾ, കസ്റ്റഡി സംബന്ധിച്ച വിഷയത്തിൽ കോടതിക്ക് വിശദമായ അന്വേഷണം നടത്താൻ കഴിയുമോ അതോ ഈ വിഷയം സംക്ഷിപ്തമായി കൈകാര്യം ചെയ്തുകൊണ്ട്, കുട്ടിയുടെ കസ്റ്റഡി കുട്ടിയെ ഏത് രാജ്യത്തുനിന്ന് കൊണ്ടുപോയോ ആ രാജ്യത്തേക്ക് തിരികെ നൽകാൻ ഒരു രക്ഷിതാവിനോട് ഉത്തരവിടാൻ കഴിയുമോ എന്നതും കുട്ടിയുടെ ക്ഷേമവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട എല്ലാ വശങ്ങളും അവരുടെ സ്വന്തം രാജ്യത്തെ ഒരു കോടതിയിൽ അന്വേഷിക്കാൻ കഴിയുമോ എന്നതുമാണ് കുട്ടിയെ ഏത് രാജ്യത്തേക്ക് കൊണ്ടുപോയോ ആ രാജ്യത്തെ കോടതി ആദ്യം പരിഗണിക്കേണ്ടത്. എന്നാൽ വിശദമായ ഒരന്വേഷണം ആവശ്യമാണെന്ന് കോടതി കരുതുന്നുവെങ്കിൽ, കുട്ടിയുടെ ക്ഷേമത്തിനും സന്തോഷത്തിനും പരമപ്രധാനമായ പരിഗണന നൽകാനും കുട്ടിയുടെ സ്ഥിരതയും സുരക്ഷിതത്വവും, സ്നേഹവും കരുതലും നിറഞ്ഞ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ, സ്വഭാവരൂപീകരണം, വ്യക്തിത്വവികാസം, കഴിവുകളുടെ വളർച്ച തുടങ്ങി കുട്ടിയുടെ ക്ഷേമവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട എല്ലാ വശങ്ങളും പരിശോധിക്കാനും കോടതി ബാധ്യസ്ഥമാണ്. ഇങ്ങനെ ചെയ്യുമ്പോൾ, കസ്റ്റഡി സംബന്ധിച്ച വിദേശ കോടതിയുടെ ഉത്തരവിന് അർഹമായ പ്രാധാന്യം നൽകാവുന്നതാണ്; എന്നാൽ അത്തരം വിധിന്യായങ്ങളുടെ പ്രസക്തി ഓരോ കേസിലെയും സാഹചര്യങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കും.

30. അതേസമയം, പ്രശ്നങ്ങളുമായി ഏറ്റവും അടുത്ത ബന്ധവും വലിയ കരുതലുമുള്ളത് കുട്ടിയുടെ ജന്മദേശത്തെ കോടതിക്കാണെന്ന വസ്തുത കണക്കിലെടുത്ത്, കുട്ടിയെ എത്രയും വേഗം സ്വന്തം നാട്ടിലേക്ക് തിരിച്ചയക്കാൻ കോടതി അതിന്റെ സവിശേഷാധികാരം ഉപയോഗിക്കുമ്പോൾ, കുട്ടിയുടെ ക്ഷേമം സംബന്ധിച്ച കൂടുതൽ അന്വേഷണങ്ങൾ അവിടുത്തെ കോടതിക്ക് തന്നെ വിട്ടുനൽകാവുന്നതാണ്. ഇത് കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിന് ഗുണകരമായേക്കാം. കുട്ടിയുടെ സംരക്ഷണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട തർക്കത്തിന്റെ മെറിറ്റിലേക്ക് കടക്കാതെ തന്നെ, കുട്ടിയുടെ നന്മയ്ക്കായി അവനെ വിദേശ അധികാരപരിധിയിലേക്ക് തിരിച്ചയക്കാൻ ഉത്തരവിടുന്നത് ഉചിതമായ കേസുകൾ ഉണ്ടാകാം എന്ന് മക്കെ Vs മക്കെ കേസിൽ നൽകിയിട്ടുള്ള സൂചന എൽ (മൈനേഴ്സ്) ഇൻ റെ [(1974) 1 WLR 250 : (1974) 1 All ER 913 (CA)] കേസിൽ വിശദീകരിക്കുകയും ഈ നിലപാടിനെ ധന്വന്തി ജോഷി [(1998) 1 SCC 112] കേസിൽ ഈ കോടതി അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്തു. എച്ച് (ഇൻഫന്റ്സ്) ഇൻ റെ [(1966) 1 WLR 381 (Ch & CA) : (1966) 1 All ER 886 (CA)] കേസിൽ കോർട്ട് ഓഫ് അപ്പീൽ സ്വീകരിച്ച സമാനമായ നിലപാട് എലിസബത്ത് ഡിൻഷാ [(1987) 1 SCC 42 : 1987 SCC (Cri) 13] കേസിൽ ഈ കോടതിയും ശരിവെച്ചിട്ടുണ്ട്."

37. കേസിൽ ഉയർന്നുവരുന്ന പ്രശ്നങ്ങളുമായി ഏറ്റവും അടുത്ത ബന്ധം, കുട്ടിയുടെ സ്വാഭാവികമായ വാസസ്ഥലം, കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യം, കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള പരസ്പര മര്യാദ എന്നീ തത്വങ്ങൾ ഈ കോടതി ഒരിക്കൽ കൂടി ആവർത്തിച്ചു. ഒടുവിൽ, കക്ഷികൾക്ക് കുട്ടിയുടെ ജന്മദേശമായ അമേരിക്കയിൽ വെച്ച് തങ്ങളുടെ അവകാശങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ചെടുക്കുന്നതിനായി, എവിടെ നിന്നാണോ കുട്ടിയെ മാറ്റിയത് അവിടേക്ക്, അതായത് യു.എസ്.-ലേക്ക് തന്നെ അവനെ തിരികെ കൊണ്ടുപോകാൻ ഈ കോടതി നിർദ്ദേശിച്ചു.

38. **സൂര്യ വദനൻ** (മേൽപരാമർശം) കേസിൽ, ഇത് ദമ്പതികൾ ഇന്ത്യൻ വംശജരായിരുന്നുവെങ്കിലും ഭർത്താവ് പിന്നീട് ബ്രിട്ടീഷ് പൗരത്വം സ്വീകരിച്ച ഒരു കേസായിരുന്നു. ഇന്ത്യയിൽ വെച്ച് വിവാഹിതരായ അവർക്ക് യു.കെ.-യിൽ വെച്ച് രണ്ട് പെൺമക്കൾ ജനിച്ചു. ഭാര്യയും ബ്രിട്ടീഷ് പൗരത്വം നേടുകയും ബ്രിട്ടീഷ് പാസ്പോർട്ട് കൈവശം വെക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. അവർക്കിടയിൽ ദാമ്പത്യ തർക്കങ്ങൾ ഉണ്ടായതിനെത്തുടർന്ന്, ഭാര്യ മക്കളുമായി ഇന്ത്യയിലേക്ക് മടങ്ങുകയും 1955-ലെ ഹിന്ദു വിവാഹ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 13(1)(ia) പ്രകാരം വിവാഹമോചനത്തിനായി കുടുംബ കോടതിയിൽ ഹർജി നൽകുകയും ചെയ്തു. അതേസമയം, ഭർത്താവ് ഹൈക്കോടതി ഓഫ് ജസ്റ്റിസിൽ ഹർജി ഫയൽ ചെയ്തു. പ്രായപൂർത്തിയാകുന്നത് വരെയോ അല്ലെങ്കിൽ കോടതിയുടെ അടുത്ത ഉത്തരവ് വരെയോ കുട്ടികളെ ആ കോടതിയുടെ സംരക്ഷണയിലുള്ളവരായി പ്രഖ്യാപിച്ചുകൊണ്ട് പ്രസ്തുത കോടതി ഉത്തരവിടുകയും കുട്ടികളെ വിദേശ കോടതിയുടെ അധികാരിതയിലേക്ക് തിരികെ കൊണ്ടുവരാൻ ഭാര്യയോട് നിർദ്ദേശിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ കേസിൽ ഈ കോടതി പ്രധാനമായും മൂന്ന് തത്വങ്ങളാണ് പ്രയോഗിച്ചത്: (i) "ആദ്യത്തെ നടപടി" - അതായത്, യു.കെ. കോടതി കുട്ടികളെ കോടതിയുടെ സംരക്ഷണയിലുള്ളവരായി പ്രഖ്യാപിച്ച് ഫലപ്രദവും ശക്തവുമായ ഉത്തരവ് ആദ്യമേ പുറപ്പെടുവിച്ചിരുന്നു, (ii) കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള പരസ്പര മര്യാദ, (iii) കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താല്പര്യവും ക്ഷേമവും. **സുരീന്ദർ കൗർ സന്ധു** (മേൽപരാമർശം) കേസിൽ വ്യക്തമാക്കിയ "ഏറ്റവും അടുത്ത ബന്ധം", "ഏറ്റവും വലിയ കരുതൽ" എന്നീ സിദ്ധാന്തങ്ങൾ ഇന്നും പ്രസക്തമാണെന്നും ചില സാഹചര്യങ്ങളിൽ അവ പ്രയോഗിക്കാൻ പ്രായോഗിക ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ ഉണ്ടെന്ന കാരണത്താൽ മാത്രം അവയെ അവഗണിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്നും കോടതി വിധിച്ചു. തർക്കങ്ങൾ പരിഗണിക്കുമ്പോൾ കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താല്പര്യത്തിനും ക്ഷേമത്തിനുമാണ് പരമപ്രധാനമായ പ്രാധാന്യം നൽകേണ്ടതെന്നും തർക്കങ്ങൾ തീർപ്പാക്കുമ്പോൾ കോടതികൾ ഇത് എപ്പോഴും ഓർമ്മിക്കണമെന്നും ഈ കോടതി ആവർത്തിച്ചു.

39. **നിത്യ ആനന്ദ് രാഘവൻ** (മേൽപരാമർശം) കേസിൽ ഈ ബെഞ്ചിലെ അംഗമായ ജസ്റ്റിസ് ഖാൻവിൽക്കർ കൂടി ഉൾപ്പെട്ട ഈ കോടതിയുടെ മൂന്നംഗ ബെഞ്ച് ഇത്

പിന്തുടർന്നു. ആ കേസിൽ, 2006 നവംബർ 30-ന് ചെന്നൈയിൽ വെച്ച് വിവാഹിതരായ ദമ്പതികൾ 2007-ന്റെ തുടക്കത്തിൽ യു.കെ.-യിലേക്ക് താമസം മാറി. ദമ്പതികൾക്കിടയിൽ തർക്കങ്ങൾ ഉടലെടുത്തു. 2008 ഡിസംബറിൽ ഗർഭിണിയായ ഭാര്യ 2009 ജൂണിൽ ന്യൂ ഡൽഹിയിലെത്തി മാതാപിതാക്കളോടൊപ്പം താമസിക്കുകയും 2009 ഓഗസ്റ്റിൽ ഡൽഹിയിൽ വച്ച് ഒരു പെൺകുഞ്ഞിന് ജന്മം നൽകുകയും ചെയ്തു. ഭർത്താവ് ഇന്ത്യയിലെത്തിയ ശേഷം 2010 മാർച്ചിൽ ദമ്പതികൾ യു.കെ.-യിലേക്ക് മടങ്ങിപ്പോയി. എന്നാൽ ചില അനിഷ്ട സംഭവങ്ങളെത്തുടർന്ന് 2010 ഓഗസ്റ്റിൽ ഭാര്യയും മകളും ഇന്ത്യയിലേക്ക് തിരികെ വന്നു. നിയമപരമായ കത്തിടപാടുകൾക്ക് ശേഷം 2011 ഡിസംബറിൽ അവർ വീണ്ടും ലണ്ടനിലേക്ക് പോയി. 2014 ജൂലൈയിൽ ഭാര്യ മകളോടൊപ്പം വീണ്ടും ഇന്ത്യയിൽ തിരിച്ചെത്തി. 2015-ന്റെ തുടക്കത്തിൽ കുട്ടിക്ക് സുഖമില്ലാതാകുകയും ഹൃദയസംബന്ധമായ അസുഖം സ്ഥിരീകരിക്കുകയും ചെയ്തു. ഭർത്താവിന്റെ അക്രമാസക്തമായ പെരുമാറ്റം കാരണം ഭാര്യ ന്യൂ ഡൽഹിയിലെ 'ജി.എ.ഡബ്ല്യൂ. സെല്ലിൽ' പരാതി നൽകി. 2016-ൽ കുട്ടിയെ വിട്ടുകിട്ടുന്നതിനായി ഭർത്താവ് യു.കെ.-യിൽ കസ്റ്റഡി/വാർഡ്ഷിപ്പ് ഹർജി ഫയൽ ചെയ്തു. കൂടാതെ 2017-ൽ ഡൽഹി ഹൈക്കോടതിയിൽ അദ്ദേഹം സമർപ്പിച്ച ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് ഹർജി അനുവദിക്കപ്പെട്ടു. ഈ വിഷയമാണ് ഭാര്യ ഈ കോടതിയുടെ മുൻപാകെ എത്തിച്ചത്. വിദേശ കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് കുട്ടിയുടെ ക്ഷേമത്തിന് വിധേയമായിരിക്കുമെന്നും, കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള പരസ്പര മര്യാദ എന്നത് ആ ഉത്തരവ് നടപ്പിലാക്കലല്ല മറിച്ച് അതിന് ഗൗരവകരമായ പരിഗണന നൽകലാണെന്നും പ്രിവി കൗൺസിൽ വിധിച്ച ***മക്കെ*** (മേൽപരാമർശം) കേസിനെ പരാമർശിച്ചുകൊണ്ട് **ധന്വന്തി ജോഷി** (മേൽപരാമർശം) കേസിൽ നൽകിയ വിധിന്യായത്തെ ഈ കോടതി വളരെയധികം ആശ്രയിച്ചു. ഈ കോടതി **വി. രവിചന്ദ്രൻ** (മേൽപരാമർശം) കേസിലെ വിധിന്യായത്തെയും ആശ്രയിക്കുകയും പ്രായപൂർത്തിയാകാത്തയാൾ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിൽ വരുന്നതിനാൽ, പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡി കേസുകൾ പരിശോധിക്കുമ്പോൾ ഹൈക്കോടതിയുടെ പങ്ക് 'പാരൻസ് പാട്രിയേ' (കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷകൻ എന്ന നിലയിലുള്ള കോടതിയുടെ) അധികാരിത എന്ന തത്വത്തിലധിഷ്ഠിതമാണെന്ന് വിധിക്കുകയും ചെയ്തു. ഒരു പ്രത്യേക കേസിൽ പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത ഒരു കുട്ടിയെ സംബന്ധിച്ച ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് നൽകുന്നതിനുള്ള ഹർജി പരിഗണിക്കുമ്പോൾ, ബന്ധപ്പെട്ട എല്ലാ വസ്തുതകളും സാഹചര്യങ്ങളും കണക്കിലെടുത്തുകൊണ്ട് കുട്ടിയെ തിരിച്ചയക്കാനോ അല്ലെങ്കിൽ കസ്റ്റഡിയിൽ മാറ്റം വരുത്താൻ വിസമ്മതിക്കാനോ ഹൈക്കോടതിക്ക് അധികാരമുണ്ടെന്ന് ഈ കോടതി തുടർന്ന് വിധിച്ചു. പരമപ്രധാനമായ പരിഗണന അർഹിക്കുന്ന കുട്ടിയുടെ ക്ഷേമം പരിഗണിക്കുമ്പോൾ, ഓരോ കേസും അതിന്റെ മുമ്പാകെ കൊണ്ടുവരുന്ന വസ്തുതകളുടെയും സാഹചര്യങ്ങളുടെയും സമഗ്രതയെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കണമെന്നും വിദേശ കോടതിയുടെ

ഉത്തരവ് കുട്ടിയുടെ ക്ഷേമത്തിന് വഴങ്ങുന്നതായിരിക്കണമെന്നും വിദേശ കോടതി അതിന്റെ അധികാരപരിധിയിലുള്ള ഒരു വ്യക്തിക്കെതിരെ നൽകുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കുന്നതിനും ആ അധികാരപരിധി ഒരു എക്സിക്യൂട്ടിംഗ് കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിലേക്ക് മാറ്റുന്നതിനും വേണ്ടി മാത്രം ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് റിട്ടിന്റെ നിവൃത്തി ഉപയോഗിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്നും ഈ കോടതി തുടർന്ന് വിധിച്ചു. റിട്ട് ഹർജിക്കാരന് വിദേശ കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവ് നടപ്പിലാക്കുന്നതിന് നിയമത്തിൽ അനുവദനീയമായ മറ്റ് പരിഹാരങ്ങൾ സ്വീകരിക്കാമെന്നും അല്ലെങ്കിൽ കുട്ടിയുടെ കസ്റ്റഡിക്കായി ഇന്ത്യൻ കോടതിയിൽ നിയമത്തിൽ അനുവദനീയമായ ഏതെങ്കിലും നടപടിക്രമങ്ങൾ സ്വീകരിക്കാമെന്നും തുടർന്ന് നിരീക്ഷിച്ചു. **സൂര്യ വദനൻ** (മേൽപരാമർശം) കേസിലെ 56 (എ) മുതൽ (ഡി) വരെയുള്ള ഖണ്ഡികകളെ ഈ കോടതി വിയോജിപ്പോടെ തള്ളിക്കളഞ്ഞു. ആ ഭാഗം ഇപ്രകാരമാണ്:-

> "56. എന്നിരുന്നാലും, ഒരു വിദേശ കോടതിയുടെ നിലവിലുള്ള ഉത്തരവ് ഉണ്ടാവുകയും, ആ സാഹചര്യത്തിൽ ഒരു ആഭ്യന്തര കോടതി (ലഘുവായ അന്വേഷണത്തിന് പകരം) വിശദമായ ഒരന്വേഷണം (elaborate inquiry) നടത്താൻ തീരുമാനിക്കുകയും ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ, അതിന് പ്രത്യേക കാരണങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കണം. വിശദമായ അന്വേഷണം എന്നത് ഒരു സ്വാഭാവിക നടപടിയായി കാണരുത്. ലഘുവായ അന്വേഷണമാണോ അതോ വിശദമായ അന്വേഷണമാണോ വേണ്ടതെന്ന് തീരുമാനിക്കുമ്പോൾ ആഭ്യന്തര കോടതി താഴെ പറയുന്ന കാര്യങ്ങൾ പരിഗണിക്കേണ്ടതുണ്ട്:
>
> (എ) വിദേശ കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച ഇടക്കാല ഉത്തരവിന്റെ സ്വഭാവവും പ്രത്യാഘാതവും.
>
> (ബി) കുട്ടിയെ വിദേശ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിലേക്ക് തിരിച്ചയക്കുന്നതിനോ തിരിച്ചയക്കാതിരിക്കുന്നതിനോ ഉള്ള സവിശേഷ കാരണങ്ങളുടെ സാന്നിധ്യം.
>
> (സി) കുട്ടിയെ തിരിച്ചയക്കുന്നത് അവന് ധാർമ്മികമോ, ശാരീരികമോ, സാമൂഹികമോ, സാംസ്കാരികമോ, മാനസികമോ ആയ ദോഷങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുന്നില്ലെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തണം. കൂടാതെ, ഇന്ത്യയിൽ കുട്ടിയോടൊപ്പമുള്ള രക്ഷിതാവിന് അത് നിയമപരമായ ദോഷങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കാനും പാടില്ല. വിദേശ കോടതി ഉത്തരവ് പ്രകാരം, ആ രാജ്യത്തേക്ക് മടങ്ങുമ്പോൾ രക്ഷിതാവ് അറസ്റ്റ് ചെയ്യപ്പെടാൻ സാധ്യതയുള്ള സാഹചര്യങ്ങളുണ്ട്. [ആരതി ബന്ദി v. ബന്ദി ജഗദ്രാക്ഷക റാവു, (2013) 15 SCC 790 : (2014) 5 SCC (Civ) 475] ഇത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ രക്ഷിതാവിന്റെ ശാരീരിക സുരക്ഷ ഉറപ്പാക്കാനും ആഭ്യന്തര കോടതിക്ക് ബാധ്യതയുണ്ട്.

(ഡി) രക്ഷിതാവ് ബന്ധപ്പെട്ട വിദേശ കോടതിയിലോ അല്ലെങ്കിൽ ബന്ധപ്പെട്ട ആഭ്യന്തര കോടതിയിലോ കേസ് ഫയൽ ചെയ്യാൻ കാണിക്കുന്ന ഉത്സാഹവും പ്രസക്തമാണ്. ഇതിനെടുത്ത സമയദൈർഘ്യം അസാധാരണമാംവിധം വലുതും ന്യായമായും വിശദീകരിക്കാൻ കഴിയാത്തതും, കുട്ടി ഇന്ത്യയിൽ തന്റെ ജീവിതസാഹചര്യങ്ങളുമായി പൂർണ്ണമായും ഇണങ്ങിച്ചേർന്നിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, വിശദമായ അന്വേഷണം നടത്താൻ ആഭ്യന്തര കോടതിക്ക് തീരുമാനിക്കാവുന്നതാണ്."

40. മുകളിലുള്ള ഖണ്ഡിക 56-ലെ (എ) മുതൽ (സി) വരെയുള്ള ഖണ്ഡങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, അവ **ധന്വന്തി ജോഷി കേസ്** (മേൽപരാമർശം), **വി. രവി ചന്ദ്രൻ കേസ്** (മേൽപരാമർശം) എന്നിവയിലെ വിശദീകരണത്തിൽ നിന്ന് വ്യതിചലിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നതായി ഈ കോടതി വിശേഷിപ്പിച്ചു, കൂടാതെ ഖണ്ഡം (ഡി)-യുമായി ബന്ധപ്പെട്ട്, ഈ കോടതി അതിനോട് വിയോജിക്കുകയും ഒടുവിൽ അത് താഴെപ്പറയുന്ന രീതിയിൽ നിഗമനത്തിലെത്തുകയും ചെയ്തു:-

"69. ധന്വന്തി ജോഷി [ധന്വന്തി ജോഷി v. മാധവ് ഉണ്ടെ, (1998) 1 SCC 112] കേസിലെ നിരീക്ഷണങ്ങൾ ശരിയായ നിയമമാണെന്നും ഈ കോടതിയുടെ മൂന്നംഗ ബെഞ്ച് വി. രവി ചന്ദ്രൻ (2) [വി. രവി ചന്ദ്രൻ (2) v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ, (2010) 1 SCC 174 : (2010) 1 SCC (Civ) 44] കേസിൽ അത് അംഗീകരിച്ച് ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും കോടതി ഒരിക്കൽ കൂടി ആവർത്തിക്കുന്നു. മറ്റുള്ളവയോടൊപ്പം, അന്താരാഷ്ട്ര ഉടമ്പടികളിൽ അംഗമല്ലാത്ത രാജ്യങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, കുട്ടിയെ ഏതൊരു രാജ്യത്തേക്കാണോ മാറ്റിയത്, ആ രാജ്യത്തെ കോടതി വിഷയം പരിഗണിക്കുമ്പോൾ കുട്ടിയുടെ ക്ഷേമത്തിന് പരമപ്രധാനമായ പ്രാധാന്യം നൽകുകയും അവിടെ വിദേശ കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് എന്നത് പരിഗണിക്കേണ്ട ഒരു ഘടകം മാത്രമായി കരുതണമെന്നുമുള്ള ധന്വന്തി ജോഷി കേസിലെ, പ്രത്യേകിച്ച് ഖണ്ഡിക 33-ലെ കാഴ്ചപ്പാട് കോടതി ശരിവെക്കുന്നു. കുട്ടിയെ അവന്റെ ജന്മനാട്ടിൽ നിന്ന് മറ്റൊരു രാജ്യത്തേക്ക് മാറ്റിയ സാഹചര്യങ്ങളിൽ, പ്രത്യേകിച്ച്, കുട്ടി മാറ്റപ്പെട്ട രാജ്യത്ത് അവന്റെ മാതൃഭാഷ സംസാരിക്കപ്പെടുന്നില്ലെങ്കിലോ, കുട്ടി ശീലിച്ചു വന്ന സാമൂഹിക ആചാരങ്ങളിൽ നിന്നും ബന്ധങ്ങളിൽ നിന്നും ഒറ്റപ്പെട്ടു പോയെങ്കിലോ, അല്ലെങ്കിൽ അവന്റെ ജന്മനാട്ടിലെ വിദ്യാഭ്യാസം തടസ്സപ്പെടുകയും കുട്ടിക്ക് തികച്ചും അപരിചിതമായ ഒരു വിദ്യാഭ്യാസ രീതിക്ക് വിധേയനാകേണ്ടി വരികയോ ചെയ്താലോ അത്തരം നടപടികൾ കുട്ടിയെ മാനസികമായി തളർത്താൻ സാധ്യതയുള്ളതിനാൽ അവനെ തിരികെ അയക്കാനുള്ള സവിശേഷാധികാരം വിനിയോഗിക്കാവുന്നതാണ്. കൂടാതെ, കുട്ടിയെ മാറ്റിയ രാജ്യത്തെ കോടതിയെ വളരെ വേഗത്തിലും കൃത്യസമയത്തും സമീപിച്ചാൽ മാത്രമേ ഈ സവിശേഷാധികാരം പ്രയോഗിക്കാൻ

പാടുള്ളൂ. എല്ലാറ്റിനുമുപരി കുട്ടിയുടെ താൽപ്പര്യങ്ങൾക്കും ക്ഷേമത്തിനുമായിരിക്കണം മുൻഗണന നൽകേണ്ടത്."

41. കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള പരസ്പര മര്യാദ, അടുത്ത ബന്ധം, കുട്ടിയുടെ കസ്റ്റഡി സംബന്ധിച്ച കാര്യത്തിൽ അധികാരപരിധിയുള്ള വിദേശ കോടതികൾ പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവുകൾ, മാതാപിതാക്കളുടെയും കുട്ടിയുടെയും പൗരത്വം തുടങ്ങിയ സിദ്ധാന്തങ്ങൾക്കൊന്നും തന്നെ കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിനും ക്ഷേമത്തിനുമുള്ള പരിഗണനയെ മറികടക്കാൻ കഴിയില്ലെന്നും കുട്ടിയെ വിദേശ അധികാരപരിധിയിലേക്ക് തിരിച്ചയക്കാനുള്ള നിർദ്ദേശം കുട്ടിക്കോ അവന്റെ ശാരീരികമോ, മാനസികമോ, വൈകാരികമോ ആയ നിലയ്ക്കോ യാതൊരുവിധ ദോഷവും വരുത്തുന്നതാകരുത് എന്നതാണ് **നിതൂ ആനന്ദ് രാഘവൻ' കേസിലെ** (മേൽപരാമർശം) വിധിന്യായത്തിന്റെ സരാംശം.

42. ഈ ബെഞ്ചിലെ അംഗമായ ജസ്റ്റിസ് ഖാൻവിൽക്കർ കൂടി ഉൾപ്പെട്ട ***കനിക ഗോയൽ v. സ്റ്റേഷൻ ഹൗസ് ഓഫീസറും മറ്റൊരാളും മുഖേന ഡൽഹി സംസ്ഥാനം***[10] കേസിൽ, ദമ്പതികളുടെ വിവാഹം ന്യൂഡൽഹിയിൽ വെച്ചാണ് നടന്നത്. ഇവർക്ക് 2014-ൽ അമേരിക്കയിൽ വെച്ച് ഒരു പെൺകുഞ്ഞ് ജനിച്ചു. 2017 ജനുവരിയിൽ ചിക്കാഗോയിലേക്ക് മടങ്ങാനുള്ള ടിക്കറ്റ് സഹിതം 2016 ഡിസംബറിലാണ് അമ്മ കുട്ടിയുമായി ഇന്ത്യയിലെത്തിയത്. ഇന്ത്യയിലെത്തിയ ശേഷം അവർ ഡൽഹിയിൽ വിവാഹമോചനത്തിന് ഹർജി നൽകി. അതേസമയം ഭർത്താവ് യു.എസ്. കോടതിയിൽ അടിയന്തര കസ്റ്റഡി ഹർജി ഫയൽ ചെയ്തു. 2017 ജനുവരി 11-ന്, ഭർത്താവ് കുട്ടിയെ ഇന്ത്യയിൽ നിന്ന് കൊണ്ടുപോകുന്നത് തടഞ്ഞുകൊണ്ട് ഡൽഹി കുടുംബ കോടതിയിൽ നിന്ന് ഭാര്യ ഒരു ഏകപക്ഷീയ ഉത്തരവ് സമ്പാദിച്ചു. എന്നാൽ ജനുവരി 13-ന് വിദേശ കോടതിയിൽ നിന്ന് കുട്ടിയുടെ താൽക്കാലിക കസ്റ്റഡി തനിക്ക് നൽകിക്കൊണ്ടുള്ള ഏകപക്ഷീയ ഉത്തരവ് ഭർത്താവും നേടിയെടുത്തു. ഇതിനിടെ ഭർത്താവ് ഡൽഹി ഹൈക്കോടതിയിൽ ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് ഹർജി ഫയൽ ചെയ്യുകയും, യു.കെ. കോടതി ഉത്തരവ് പാലിക്കാൻ ഹൈക്കോടതി അമ്മയോട് നിർദ്ദേശിക്കുകയും ചെയ്തു. എല്ലാ വസ്തുതകളും സാഹചര്യങ്ങളും പരിഗണിച്ചുകൊണ്ട് ഈ കോടതി പെൺകുട്ടിക്ക് പ്രായപൂർത്തിയാകുന്നത് വരെയോ അല്ലെങ്കിൽ കസ്റ്റഡി വിഷയം പരിഗണിക്കുന്ന അധികാരപരിധിയുള്ള കോടതി അന്തിമ തീരുമാനം എടുക്കുന്നത് വരെയോ കുട്ടിയുടെ കസ്റ്റഡി അപ്പീൽവാദിയായ അമ്മയുടെ പക്കൽ തന്നെ തുടരണമെന്നാണ് നിരീക്ഷിച്ചത്.

43. എപ്പോഴും പരമപ്രധാനമായി പരിഗണിക്കേണ്ട "കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യം" എന്ന പ്രയോഗം അർത്ഥവ്യാപ്തിയിൽ വളരെ വലുതാണ്. ഏതാനും വയസ്സുമാത്രം പ്രായമുള്ള

10 2018(9) SCC 578

ഒരു കുഞ്ഞിനെയോ കുട്ടിയെയോ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, അത് പ്രാഥമിക ശുശ്രൂഷകയായ അമ്മയുടെ സ്നേഹത്തിലും പരിചരണത്തിലും മാത്രം ഒതുങ്ങിനിൽക്കുന്ന ഒന്നല്ല. "കുട്ടിയുടെ അടിസ്ഥാന അവകാശങ്ങളും ആവശ്യങ്ങളും നിറവേറ്റപ്പെടുന്നുവെന്ന് ഉറപ്പാക്കുന്നതിനും, അവന്റെ വ്യക്തിത്വം, സാമൂഹിക ക്ഷേമം, ശാരീരികവും വൈകാരികവും ബൗദ്ധികവുമായ വികാസം എന്നിവ ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതിനുമായി കുട്ടിയെ സംബന്ധിച്ചെടുക്കുന്ന ഏതൊരു തീരുമാനത്തിന്റെയും അടിസ്ഥാനം" എന്ന് അർത്ഥമാക്കുന്ന തരത്തിലാണ് 2015-ലെ ജുവനൈൽ ജസ്റ്റിസ് (കെയർ & പ്രൊട്ടക്ഷൻ) നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 2(9)-ൽ "കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യം" എന്നതിന്റെ നിർവചനം വിഭാവനം ചെയ്തിരിക്കുന്നത്.

44. ആർതിൻ, നെയ്സ എന്നീ പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡി വിഷയത്തിൽ ഒരു ലഘുവായ അന്വേഷണം മതിയോ (നിലവിൽ കക്ഷികൾ തമ്മിലുള്ള നിയമപരമായ നടപടികളൊന്നും ഇന്ത്യയിൽ ബാക്കി നിൽക്കുന്നില്ല), അതോ ആ കുട്ടികളെ യു.എസ്. കോടതിയിൽ ഹാജരാക്കുന്നത് വരെ അവരുടെ കസ്റ്റഡി അപ്പീൽവാദിയെ (ലഹരി സഖാമുരി) ഏൽപ്പിക്കുന്നതിനായി വിശദമായ ഒരു അന്വേഷണ നടപടിക്രമം ആവശ്യമാണോ എന്ന് ഈ കേസിന്റെ സാഹചര്യങ്ങൾ മുൻനിർത്തി കോടതി ഇനി പരിശോധിക്കും.

45. അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി), എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) എന്നിവർ 2004-2005 കാലഘട്ടം മുതൽ അമേരിക്കയിൽ താമസിച്ചുവരികയായിരുന്നുവെന്നും അപ്പീൽവാദി ബയോമെഡിക്കൽ എൻജിനീയറിംഗും, എതിർകക്ഷി തൊഴിൽപരമായി ഒരു കാർഡിയോളജിസ്റ്റുമായ (ഹൃദ്രോഗവിദഗ്ധൻ) ഉയർന്ന വിദ്യാഭ്യാസമുള്ള വ്യക്തികളാണ് എന്നതിലും തർക്കമില്ല. 2008 മാർച്ച് 14-നായിരുന്നു ഇവരുടെ വിവാഹം. ഈ ദാമ്പത്യത്തിൽ യഥാക്രമം 2012 മാർച്ച് 14-നും 2014 ഒക്ടോബർ 13-നുമായി ആർതിൻ, നെയ്സ എന്നീ രണ്ട് പ്രിയപ്പെട്ട കുട്ടികൾ അമേരിക്കയിൽ വെച്ച് ജനിച്ചു. രണ്ടുപേരും അവിടെ സ്കൂളിൽ പോകാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. അവർ സ്വന്തമായി രണ്ടു പേരുടെയും പേരിലായി ഒരു വീട് വാങ്ങുകയും 2016 ജനുവരിയിൽ അവിടേക്ക് താമസം മാറുകയും ചെയ്തു. പിന്നീട് അവർക്കിടയിലുണ്ടായ ചില അസ്വാരസ്യങ്ങൾ കാരണം, 2016 ഡിസംബർ 21-ന് പെൻസിൽവാനിയ സിവിൽ ഡിവിഷനിലെ ലെഹി കൗണ്ടിയിലെ കോർട്ട് ഓഫ് കോമൺ പ്ലീസിൽ വിവാഹമോചനം, ദാമ്പത്യ സ്വത്തുക്കളുടെ തുല്യമായ വിതരണം, കുട്ടികളുടെ പ്രാഥമിക കസ്റ്റഡിയും പങ്കിട്ടുള്ള നിയമപരമായ കസ്റ്റഡിയും എന്നിവയും ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ട് അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) വിവാഹമോചനത്തിനും പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്കുമായി ഹർജി നൽകി. വിവാഹമോചന ഹർജിയിൽ, അപ്പീൽവാദി (ലഹാരി സഖാമുരി) യു.എസ്.-ലെ സ്ഥിര വസതി ഇരു കക്ഷികൾക്കും അനുവദിക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചും കുട്ടികളുടെ സംരക്ഷണം ഉറപ്പാക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചും വ്യക്തമായ ഒരു വാദം ഉന്നയിച്ചു, കൂടാതെ

പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത രണ്ട് കുട്ടികളും യു.എസ്.-ൽ താമസിക്കുന്നുണ്ടെന്നും സമ്മതിച്ചു. രണ്ട് കുട്ടികളും അപ്പീൽവാദി (ലഹാരി സഖാമുറി), എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) എന്നിവരുടെ സംയുക്ത സംരക്ഷണയിലാണെന്നും അവർ 2085, ബെൽഫ്ലവർ ലെയ്ൻ, കാന്റർ വാലി, പെൻസിൽവാനിയ 18034 എന്ന വിലാസത്തിലാണ് താമസിച്ചിരുന്നതെന്നും സമ്മതിച്ചു.

46. എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) തനിക്കോ പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികൾക്കോ നേരെ യാതൊരുവിധത്തിലുള്ള ഗാർഹിക പീഡനമോ ദ്രോഹമോ നടത്തിയിട്ടില്ലെന്ന് അപേക്ഷയോടൊപ്പം ചേർത്ത ഡിക്ലറേഷൻ ഫോമിൽ അപ്പീൽവാദി തന്നെ സമ്മതിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. അപ്പീൽവാദിക്കും കുട്ടികൾക്കും, കൂടാതെ അമേരിക്കയിലെ ദാമ്പത്യ വീട്ടിൽ അവരോടൊപ്പം താമസിച്ചിരുന്ന തന്റെ അമ്മായിഅമ്മയ്ക്കും വേണ്ടി 2017 ഏപ്രിൽ 24-ന് മടങ്ങാനുള്ള റിട്ടേൺ ടിക്കറ്റുകൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള യാത്രാ ടിക്കറ്റുകൾ എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) വാങ്ങി നൽകിയിരുന്നു. എന്നാൽ സ്വന്തം അമ്മൂമ്മയുടെ മരണം കാരണം 2017 മാർച്ച് 23-ന് ഇന്ത്യയിലെത്തിയ ശേഷം അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) തിരികെ പോകാൻ വിസമ്മതിച്ചു. തുടർന്ന് ലഭിച്ച ഉപദേശപ്രകാരം 2017 ഏപ്രിൽ 12-ന് ഹൈദരാബാദ് കുടുംബ കോടതിയിൽ ഗാർഡിയൻഷിപ്പ് ഹർജി ഫയൽ ചെയ്യുകയും താൻ തന്നെ മുൻകൈയെടുത്ത് അമേരിക്കയിൽ ഇത്തരമൊരു ഹർജി ഫയൽ ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നും കുട്ടികളുടെ താമസം മാറ്റുന്നത് മറുപക്ഷത്തിന്റെ കസ്റ്റഡി അവകാശങ്ങളെ ബാധിക്കുമെന്നതിനാൽ അത് പാടില്ലെന്ന് വിലക്കിക്കൊണ്ട് 2016 ഡിസംബർ 21-ന് അമേരിക്കൻ കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവും പോലെയുള്ള സുപ്രധാന വസ്തുതകൾ കുടുംബ കോടതിയിൽ നിന്നും മറച്ചുവെച്ചുകൊണ്ടാണ് അവർ ഒരു ഏകപക്ഷീയ ഉത്തരവ് സമ്പാദിച്ചത്.

47. പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത രണ്ട് കുട്ടികളും അവരുടെ ജനനം മുതൽ 2017 മാർച്ച് 23-ന് യു.എസ്.-ൽ നിന്ന് കൊണ്ടുവരുന്നത് വരെ അമേരിക്കയിൽ തങ്ങളുടെ മാതാപിതാക്കളോടൊപ്പമാണ് താമസിച്ചിരുന്നത് എന്ന കാര്യത്തിൽ തർക്കമില്ല. ഹൈദരാബാദ് കുടുംബ കോടതിയിൽ സമർപ്പിച്ച ഗാർഡിയൻഷിപ്പ് ഹർജിയിലും, അവർ അമേരിക്കയിൽ ഫയൽ ചെയ്ത വിവാഹമോചന-കസ്റ്റഡി ഹർജിയിലും അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) തന്നെ ഈ വസ്തുത സമ്മതിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. ഇരുപക്ഷത്തിന്റെയും അഭിഭാഷകരെ കേട്ടതിനുശേഷം മാത്രമാണ്, കുട്ടികളുടെ താൽക്കാലിക കസ്റ്റഡി അനുവദിച്ചുകൊണ്ടും 2017 ജൂൺ 2-നകം കുട്ടികളുമായി അമേരിക്കൻ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിൽ തിരിച്ചെത്തണമെന്ന് അപ്പീൽവാദിയോട് (ലഹരി സഖാമുരി) നിർദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടും 2017 മേയ് 22-ന് യു.എസ്. കോടതി അടിയന്തര കസ്റ്റഡി ഹർജിയിൽ ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചത്. തന്റെ അഭിഭാഷകൻ മുഖേന വാദിച്ച ആ കേസിൽ, കോടതി നൽകിയ അവസരം വിനിയോഗിച്ച ശേഷം പുറപ്പെടുവിച്ച 2017 മേയ് 22-ലെ ഉത്തരവിൽ അപ്പീൽവാദിക്ക് പരാതി

ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ, ആ വിധി ചോദ്യം ചെയ്യാനുള്ള എല്ലാ മാർഗ്ഗങ്ങളും അവർക്ക് ലഭ്യമായിരുന്നു. എന്നാൽ, 2017 മേയ് 22-ലെ ഉത്തരവ് ഉണ്ടായിട്ടും കുട്ടികളെ അമേരിക്കൻ കോടതിയുടെ അധികാരപരിധിയിൽ എത്തിക്കുന്നതിൽ അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) പരാജയപ്പെട്ട സാഹചര്യത്തിൽ, അമേരിക്കൻ കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് പാലിച്ച് കുട്ടികളെ തിരികെ അവിടെ എത്തിക്കുന്നതിനായി ഒരു ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് ഹർജി ഫയൽ ചെയ്യുകയല്ലാതെ എതിർകക്ഷിക്ക് (ശോഭൻ കൊടാലി) മറ്റ് മാർഗ്ഗങ്ങളില്ലായിരുന്നു.

48. കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യം പരമപ്രധാന പരിഗണനയായി ഈ കോടതി മനസ്സിൽ വയ്ക്കേണ്ടതുണ്ടെന്നത് ശരിയാണ്. കുട്ടികളുടെ വളർച്ചയ്ക്ക് മാതാപിതാക്കൾ രണ്ടുപേരും അത്യാവശ്യമാണെന്ന് യു.എസ്. കോടതി പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവിൽ ആവർത്തിക്കുന്നതിനാൽ, കുട്ടികളുടെ ക്ഷേമം എന്ന തത്വം പരിഗണിച്ചുകൊണ്ടാണ് ആ കോടതി അത്തരമൊരു ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിച്ചതെന്ന് യു.എസ്. കോടതിയുടെ നിരീക്ഷണങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കുന്നു. കുട്ടികൾ യുഎസ് പൗരന്മാരായതിനാൽ, പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത രണ്ട് കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിയും രക്ഷാകർതൃത്വവും സംബന്ധിച്ച അന്തിമ തീരുമാനമെടുക്കാൻ സവിശേഷമായ അധികാരപരിധിയുള്ള അമേരിക്ക തീരുമാനമെടുക്കുമെന്നും കൂടാതെ, എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) സമർപ്പിച്ച അടിയന്തര ഹർജിയിൽ അപ്പീൽവാദിയായ (ലഹരി സഖാമുരി) അമ്മയുടെ സമ്മതമില്ലാതെ തന്നെ കുട്ടികൾക്കായി പാസ്പോർട്ടിന് അപേക്ഷിക്കാൻ എതിർകക്ഷിക്ക് അനുമതി നൽകികൊണ്ട് 2018 മാർച്ച് 9-ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കസ്റ്റഡിയിൽ വിടാൻ തുടർ ഉത്തരവ് പുറപ്പെടുവിക്കുകയും ചെയ്തു. താൻ തന്നെ മുൻകൈയെടുത്ത് യു.എസ്. കോടതിയിൽ ആരംഭിച്ച നിയമനടപടികളെ അവഗണിക്കാൻ അപ്പീൽവാദിക്ക് (ലഹരി സഖാമുരി) കഴിയില്ല; മറിച്ച്, ഇഷ്ടമുള്ള അഭിഭാഷകരെ നിയമിച്ചുകൊണ്ട് ആ നടപടികളിൽ പങ്കുചേരുകയും തന്റെ ഭാഗം വ്യക്തമാക്കുകയുമാണ് അവർ ചെയ്യേണ്ടത്.

49. കുട്ടികളുടെയും അതുപോലെതന്നെ മാതാപിതാക്കളുടെയും ക്ഷേമം അളക്കുന്നതിനായി കോടതികൾ മനസ്സിലാക്കേണ്ട നിർണ്ണായക ഘടകങ്ങളെ, മറ്റുള്ളവയോടൊപ്പം, ഇപ്രകാരം വിവരിക്കാം: (1) പക്വതയും വിവേചനബുദ്ധിയും; (2) മാനസികമായ സ്ഥിരത; (3) സ്കൂൾ വിദ്യാഭ്യാസം ഉറപ്പാക്കാനുള്ള കഴിവ്; (4) സന്മാർഗ്ഗിക സ്വഭാവം; (5) സമൂഹത്തിൽ സജീവമായി ഇടപെടാനുള്ള അവസരങ്ങൾ ഒരുക്കാനുള്ള കഴിവ്; (6) സാമ്പത്തിക ഭദ്രത; കൂടാതെ ഏറ്റവും പ്രധാനമായി, മാതാപിതാക്കളുടെ വ്യക്തിപരമായ സവിശേഷതകളേക്കാൾ ഉപരിയായി അവർക്ക് കുട്ടിയുമായുള്ള ബന്ധത്തിന്റെ സ്വഭാവം എന്നിവയാണവ.

50. 'ടെൻഡർ ഇയർസ് ഡോക്ടിൻ' കൈകാര്യം ചെയ്യുമ്പോൾ, "കുട്ടികൾക്ക് അധികകാലം കാത്തിരിക്കാൻ കഴിയില്ല; അവർ നാളെയുടെ മനുഷ്യരല്ല, ഇന്നത്തെ മനുഷ്യരാണ്. ഗൗരവത്തോടെ പരിഗണിക്കപ്പെടാനും, സ്നേഹത്തോടും ബഹുമാനത്തോടും കൂടി ഇടപെടപ്പെടാനും അവർക്ക് അവകാശമുണ്ട്. അവർ ആരാകാനാണോ ആഗ്രഹിക്കുന്നത്, അത്തരത്തിൽ വളരാൻ അവരെ അനുവദിക്കണം—ഓരോ കുട്ടിയിലുമുള്ള ആ അജ്ഞാതനായ വ്യക്തിയാണ് നമ്മുടെ ഭാവിയിലേക്കുള്ള പ്രതീക്ഷ" എന്ന് പ്രശസ്ത പോളിഷ്-ജൂത അധ്യാപകനും കുട്ടികളുടെ സാഹിത്യകാരനുമായ **ജാനുസ് കോർസാക്ക്** നിരീക്ഷിച്ചു. കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങൾക്ക് പരിധികളുണ്ടായേക്കാം, എന്നാൽ വാസ്തവത്തിൽ, കുട്ടികളുടെ ഏറ്റവും നല്ല താൽപ്പര്യവും കോടതികൾ എളുപ്പത്തിൽ തള്ളിക്കളയാത്ത രക്ഷിതാക്കൾക്കുള്ള സ്വയംഭരണാവകാശം കണക്കിലെടുത്ത് പരാമർശിച്ചുകൊണ്ടും തീരുമാനമെടുക്കുന്നതിൽ നിർണായക പങ്ക് വഹിക്കുന്ന മറ്റ് വിവിധ ഘടകങ്ങളും കണക്കിലെടുത്തും എല്ലാ മൗലികാവകാശങ്ങളും ഉറപ്പുനൽകുന്ന വ്യക്തികളാണ് കുട്ടികൾ എന്നതിനാൽ അവ അവഗണിക്കാനോ ഇല്ലാതാക്കാനോ പാടില്ല.

51. കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള പരസ്പര മര്യാദ, വിഷയവുമായുള്ള അടുത്ത ബന്ധം, കുട്ടിയുടെ കസ്റ്റഡി സംബന്ധിച്ച കാര്യത്തിൽ അധികാരപരിധിയുള്ള വിദേശ കോടതികൾ പുറപ്പെടുവിച്ച ഉത്തരവുകൾ, മാതാപിതാക്കളുടെയും കുട്ടിയുടെയും പൗരത്വം തുടങ്ങിയ സിദ്ധാന്തങ്ങൾക്കൊന്നും തന്നെ കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യത്തിനും ക്ഷേമത്തിനുമുള്ള പരിഗണനയെ മറികടക്കാൻ കഴിയില്ല. കുട്ടിയെ വിദേശ അധികാരപരിധിയിലേക്ക് തിരിച്ചയക്കാനുള്ള നിർദ്ദേശം കുട്ടിക്കോ അവന്റെ ശാരീരികമോ, മാനസികമോ, വൈകാരികമോ ആയ നിലയ്ക്കോ യാതൊരുവിധ ദോഷവും വരുത്തുന്നതാകരുത്. ഈ കേസിനെ മൊത്തത്തിൽ വിലയിരുത്തുമ്പോൾ, കോടതികൾ തമ്മിലുള്ള പരസ്പര മര്യാദ, കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിയിൽ അധികാരപരിധിയുള്ള വിദേശ കോടതിയുടെ ഉത്തരവുകൾ, ദമ്പതികളുടെയും കുട്ടികളുടെയും പൗരത്വം, വിഷയവുമായുള്ള അടുത്ത ബന്ധം, ഇവയെല്ലാമുപരി കുട്ടികളുടെ ക്ഷേമവും ഉത്തമ താൽപ്പര്യവും തുടങ്ങിയ എല്ലാ മാനദണ്ഡങ്ങളും എതിർകക്ഷിക്ക് (ശോഭൻ കോടാലി) അനുകൂലമാണെന്ന് ഈ കോടതിക്ക് ബോധ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അപവദിത വിധിന്യായത്തിൽ ഹൈക്കോടതി ഇക്കാര്യങ്ങൾ വിശദമായി പരിശോധിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിനാൽ ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 136 പ്രകാരം അതിൽ ഇടപെടേണ്ടതില്ല.

52. ഉപസംഹരിക്കുന്നതിന് മുൻപായി, ഈ വിഷയത്തിലുള്ള കോടതിയുടെ ആഴത്തിലുള്ള ആശങ്ക രേഖപ്പെടുത്തേണ്ടത് അത്യാവശ്യമാണെന്ന് കോടതി കരുതുന്നു. വിവാഹമോചനവും കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡിക്ക് വേണ്ടിയുള്ള പോരാട്ടങ്ങളും പലപ്പോഴും ഒരു ചതുപ്പുനിലം പോലെ സങ്കീർണ്ണമായി മാറാറുണ്ട്. മാതാപിതാക്കൾ തമ്മിലുള്ള നിയമപരവും

മാനസികവുമായ ഈ യുദ്ധത്തിനിടയിൽപ്പെട്ട്, ഒടുവിൽ ഇരയാകേണ്ടി വരുന്നത് നിഷ്കളങ്കരായ കുട്ടികളാണെന്നത് ഹൃദയഭേദകമായ കാഴ്ചയാണ്. കസ്റ്റഡി സംബന്ധിച്ചുള്ള അന്തിമ തീരുമാനങ്ങൾ പലപ്പോഴും കുട്ടിയുടെ താൽപ്പര്യത്തേക്കാൾ ഉപരിയായി മാതാപിതാക്കളുടെ താൽപ്പര്യങ്ങളുടെ പ്രതിഫലനമായി മാറാറുണ്ട്. കുട്ടികളുടെ കസ്റ്റഡി തർക്കങ്ങളിൽ 'കുട്ടിക്ക് ഇനി എന്ത് സംഭവിക്കും' എന്നതാണ് പ്രധാന ചോദ്യമെങ്കിലും, സാധാരണയായി ആ നടപടിക്രമങ്ങളിൽ കുട്ടിക്ക് സജീവമായ ഒരു പങ്കുണ്ടാകാറില്ല. 'കുട്ടിയുടെ ഉത്തമ താൽപ്പര്യം' എന്ന തത്വം പ്രാഥമിക പരിഗണന നൽകുന്നത് കുട്ടിയുടെ താൽപ്പര്യങ്ങൾക്കാണെങ്കിലും, മിക്കപ്പോഴും കുട്ടി സ്വന്തം താൽപ്പര്യങ്ങൾ സ്വയം നിർവ്വചിക്കാറില്ല, അല്ലെങ്കിൽ സാധാരണ അർത്ഥത്തിൽ കുട്ടിക്ക് വേണ്ടി സംസാരിക്കാൻ അവിടെ ആരുമുണ്ടാകാറില്ല.

53. ദാമ്പത്യബന്ധം തകരുന്നത് കുട്ടിയുടെ മാനസിക സന്തുലിതാവസ്ഥയെ ആഴത്തിൽ ബാധിക്കുന്നു. മാറുന്ന സാഹചര്യങ്ങളുമായി പൊരുത്തപ്പെടാനുള്ള കുട്ടിയുടെ കഴിവ്, മാതാപിതാക്കൾ കുട്ടികളുമായി എത്രത്തോളം ക്രിയാത്മകമായ ബന്ധം തുടരുന്നു എന്നതിനെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കും. മാതാപിതാക്കൾ തമ്മിലുള്ള തർക്കങ്ങൾ നിലനിൽക്കുന്ന സാഹചര്യങ്ങളിൽ കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിക്കുന്നത് കുട്ടികളുടെ അവകാശങ്ങളുടെ പ്രത്യേക ആവിഷ്കാരം ആവശ്യപ്പെടുന്ന ഈ പ്രത്യേക സാഹചര്യം പരിശോധിക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു ക്രിയാത്മകമായ നടപടിയാണ്.

54. കസ്റ്റഡി തർക്കത്തിലുള്ള കോടതിയുടെ തീർപ്പ് കക്ഷികൾ തമ്മിലുള്ള നിയമപരമായ ബന്ധത്തെ എന്നെന്നേക്കുമായി ബാധിക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ അവസാനിപ്പിക്കുകയോ ചെയ്തേക്കാം. എന്നാൽ അവരുടെ സാമൂഹികവും മാനസികവുമായ ബന്ധം സാധാരണയായി തുടർന്നുപോകുന്നതാണ്. അതുകൊണ്ടുതന്നെ, പല കാരണങ്ങളാൽ, കുട്ടിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടിൽ നോക്കിയാൽ മാതാപിതാക്കൾ ചർച്ചകളിലൂടെ ഉരുത്തിരിയുന്ന ഒരു പരിഹാരത്തിലെത്തുന്നതാണ് അഭികാമ്യം. ശത്രുതാപരമായ കോടതി നടപടികളിലൂടെ അടിച്ചേൽപ്പിക്കപ്പെടുന്ന വിധിയേക്കാൾ, മാതാപിതാക്കൾ തമ്മിലുള്ള ഒത്തുതീർപ്പിലൂടെ ഉണ്ടാകുന്ന തീരുമാനമാണ് കുട്ടികൾക്ക് ഓരോ രക്ഷിതാവുമായുള്ള ഭാവിബന്ധം മെച്ചപ്പെട്ട രീതിയിൽ നിലനിർത്താനും നിലവിലുള്ള ബന്ധങ്ങൾ തകരാതിരിക്കാനും കൂടുതൽ സഹായിക്കുന്നത്.

55. ഈ കേസിൽ, മറ്റൊന്നിനുമല്ലെങ്കിലും തങ്ങളുടെ മക്കളുടെ സന്തോഷത്തിന് വേണ്ടിയെങ്കിലും, കക്ഷികൾ തമ്മിലുള്ള ഭിന്നതകൾ പരിഹരിക്കാനും ബന്ധം പുതുതായി ആരംഭിക്കാനുമുള്ള എല്ലാ സാധ്യതകളുമുണ്ട്. വിവാഹജീവിതത്തിലെ സാധാരണമായുണ്ടാകുന്ന ഉരസലുകൾ സ്വന്തം സന്തോഷത്തിനും, തങ്ങളുടെ സംയുക്ത

സംരക്ഷണത്തിനായി വിധി ഏൽപ്പിച്ചിട്ടുള്ള മക്കളുടെ ആരോഗ്യകരവും സ്വാഭാവികവുമായ വളർച്ചയ്ക്കും വികാസത്തിനും വേണ്ടി സഹിച്ച് മുന്നോട്ട് പോകേണ്ടതാണെന്ന് മനസ്സിലാക്കാൻ പാകത്തിലുള്ള പക്വതയും വിവേകവും ഉള്ളവരാണ് കക്ഷികൾ. എല്ലാ വിവാഹജീവിതത്തിലും സാധാരണയായി ഉണ്ടാകാറുള്ള സ്വഭാവപരമായ അസ്വാരസ്യങ്ങളെ വൈകാരികമായ എടുത്തുചാട്ടങ്ങളിലൂടെ വലുതാക്കി കാണിക്കുന്നതിന് പകരം, ദമ്പതികൾ അവയെ മറികടക്കാൻ ശ്രമിക്കണം. മാതാപിതാക്കൾ വെറും സംരക്ഷകർ മാത്രമല്ല, മറിച്ച് തങ്ങളുടെ കുട്ടികളുടെ സാമൂഹികവും വൈകാരികവും ബൗദ്ധികവും ശാരീരികവുമായ ക്ഷേമത്തിന് അടിത്തറ പാകുന്നവരാണ്. കുട്ടികൾക്ക് അർഹതപ്പെട്ട സന്തോഷകരമായ ഒരു ഭവനം നൽകുന്നതിനായി മാതാപിതാക്കൾ ഐക്യത്തോടെ പ്രവർത്തിക്കേണ്ടതുണ്ട്. കക്ഷികൾ അവരുടെ ഭിന്നതകൾ മറക്കുമെന്നും ക്ഷമിക്കുമെന്നും തങ്ങൾക്കും തങ്ങളുടെ പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളുടെ വികാസത്തിനും അനുയോജ്യമായ ഒരു സൗഹൃദ അന്തരീക്ഷം ഒരുക്കുന്നതിനായി അവർ കൈകോർക്കുമെന്ന് കോടതി പ്രത്യാശിക്കുകയും വിശ്വസിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

56. കോടതിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടിൽ, കുട്ടികൾ അമേരിക്കയിലേക്ക് മടങ്ങിയെത്തി, മാതാപിതാക്കളുടെയും മുത്തശ്ശിമാരുടെയും സ്നേഹത്തോടും കരുതലോടും ശ്രദ്ധയോടും കൂടി അവരുടെ സ്വാഭാവിക അന്തരീക്ഷം ആസ്വദിക്കുകയും, സ്കൂൾ പുനരാരംഭിക്കുകയും അധ്യാപകർക്കും സഹപാഠികൾക്കും ഒപ്പം ആയിരിക്കുകയും ചെയ്താൽ, അവരുടെ താൽപ്പര്യങ്ങൾ പരമപ്രധാനമായിരിക്കുമെന്നത് നിറവേറ്റപ്പെടും.

57. ആയതുകൊണ്ട്, ആർതിൻ, നെയ്സ എന്നീ രണ്ട് കുട്ടികളുമായി ഇന്ന് മുതൽ ആറ് ആഴ്ചയ്ക്കുള്ളിൽ യു.എസ്.-ലേക്ക് മടങ്ങാൻ കോടതി അപ്പീൽവാദിക്ക് (ലഹരി സഖാമുരി) നിർദ്ദേശം നൽകുന്നു. അപ്പീൽവാദിക്കും (ലഹരി സഖാമുരി) രണ്ട് കുട്ടികൾക്കും അവർക്കൊപ്പം വരുന്ന ആളിനും (ആരെങ്കിലും ഉണ്ടെങ്കിൽ, അവർക്കും) യാത്രയ്ക്കുള്ള ചെലവുകളും (വിമാന ടിക്കറ്റ് ഉൾപ്പെടെ) താമസസൗകര്യവും അവരുടെ സ്വന്തം ഭവനത്തിൽ നൽകാനും, അതല്ല വ്യക്തിപരമായ കാരണങ്ങളാൽ അവിടെ താമസിക്കാൻ അവർക്ക് താൽപ്പര്യമില്ലെങ്കിൽ, അവൾക്ക് ഇഷ്ടമുള്ള സ്ഥലത്ത് ന്യായമായ ചിലവിൽ താമസിക്കാനുള്ള എല്ലാ ക്രമീകരണങ്ങളും ഒരുക്കി നൽകാനും എതിർകക്ഷിയോട് (ശോഭൻ കോടാലി) നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. അപ്പീൽവാദി (ലഹരി സഖാമുരി) പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളോടൊപ്പം യുഎസിലേക്ക് പോകാൻ താൽപ്പര്യമില്ലെന്ന് അറിയിക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ കുട്ടികളെ കൊണ്ടുപോകാൻ താൽപ്പര്യം കാണിക്കാതിരിക്കുകയോ ചെയ്താൽ, എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) 15 ലക്ഷം രൂപ അപ്പീൽവാദിയുടെ (ലഹരി സഖാമുരി) ബാങ്ക് അക്കൗണ്ടിൽ നിക്ഷേപിക്കേണ്ടതാണ്. ഈ തുക നിക്ഷേപിച്ചതിന്റെ രേഖകൾ ആന്ധ്രാപ്രദേശ് ഹൈക്കോടതി രജിസ്ട്രിയിൽ ഹാജരാക്കണം. തുടർന്ന്, ആർതിൻ, നെയ്സ എന്നീ

കുട്ടികളുടെയും അവരുടെ പാസ്പോർട്ട് ഉൾപ്പെടെയുള്ള മറ്റ് യാത്രാ രേഖകളുടെയും കസ്റ്റഡി അപ്പീൽവാദിയിൽ (ലഹരി സഖാമുരി) നിന്ന് ഏറ്റെടുക്കാൻ ഹൈക്കോടതി ഹൈദരാബാദിലെ യു.എസ്. കോൺസുലേറ്റ് ജനറലിനോട് ആവശ്യപ്പെടും. യു.എസ്. കോടതിയിൽ നിലവിലുള്ള നടപടിക്രമങ്ങളിൽ അടുത്ത ഉത്തരവ് ഉണ്ടാകുന്നത് വരെ, പ്രായപൂർത്തിയാകാത്ത കുട്ടികളെ (ആർതിനെയും നെയ്സയെയും) യു.എസ്.-ലേക്ക് കൊണ്ടുപോകുന്നതിനും അവിടെയുള്ള അധികാരപരിധിയുള്ള കോടതിയിൽ ഹാജരാക്കുന്നതിനുമുള്ള വ്യവസ്ഥയോടെ കുട്ടികളെ എതിർകക്ഷിക്ക് (ശോഭൻ കോടാലി) കൈമാറുന്നതാണ്. ഭാവിയിൽ യു.എസ്. സന്ദർശിക്കാൻ താൽപ്പര്യമുണ്ടെങ്കിൽ എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) നിക്ഷേപിച്ച തുക അപ്പീൽവാദിക്ക് (ലഹരി സഖാമുരി) ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണ്. കൂടാതെ, അപ്പീൽവാദിക്കെതിരെ ദോഷകരമായ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുന്ന തരത്തിലുള്ള യാതൊരുവിധ കർശന നടപടികളും എതിർകക്ഷി (ശോഭൻ കോടാലി) സ്വീകരിക്കാൻ പാടുള്ളതല്ല.

58. കോടതി ഇവിടെ നടത്തിയിട്ടുള്ള നിരീക്ഷണങ്ങൾ ഹേബിയസ് കോർപ്പസ് ഹർജി പരിഗണിക്കുന്നതിനായുള്ള ഒരു സംക്ഷിപ്ത അന്വേഷണത്തിന് വേണ്ടി മാത്രമുള്ളതാണെന്നും, യു.എസ്. കോടതിയിൽ നിലവിലുള്ള കസ്റ്റഡി നടപടികളിൽ ഇത് കക്ഷികൾക്ക് യാതൊരുവിധ സഹായവും നൽകില്ലെന്നും ഇതിനാൽ കൂടുതൽ വ്യക്തമാക്കുന്നു. പ്രസ്തുത നടപടികളിൽ ആ കോടതി സ്വന്തം നിലയിൽ യോഗ്യതകൾ പരിശോധിച്ച് തീരുമാനമെടുക്കേണ്ടതാണ്.

59. ഈ കേസ് അവസാനിപ്പിക്കുന്ന വേളയിൽ, കക്ഷികൾക്കിടയിൽ സൗഹാർദ്ദപരമായ ഒരു ഒത്തുതീർപ്പിലെത്തുന്നതിനായി മുതിർന്ന അഭിഭാഷകൻ ശ്രീ. ഗുരുക്രിഷ്ണ കുമാർ നടത്തിയ ആത്മാർത്ഥമായ പരിശ്രമങ്ങൾക്ക് കോടതി നന്ദി രേഖപ്പെടുത്തുന്നു.

60. തൽഫലമായി, 2018-ലെ എസ്.എൽ.പി. (സിവിൽ) നമ്പറുകൾ 15892-15893 എന്നിവയിൽ നിന്നുള്ള സിവിൽ അപ്പീലുകൾ തള്ളിയിരിക്കുന്നു. കോടതിച്ചെലവുകൾ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതല്ല.

61. 2018-ലെ എസ്.എൽ.പി. (ക്രിമിനൽ) നമ്പർ 2316-ൽ നിന്നുള്ള ക്രിമിനൽ അപ്പീൽ മേൽപ്പറഞ്ഞ വ്യവസ്ഥകളോടെ തീർപ്പാക്കിയിരിക്കുന്നു.

62. നിലവിൽ പരിഗണനയിലിരിക്കുന്ന അപേക്ഷകൾ (എന്തെങ്കിലും ഉണ്ടെങ്കിൽ) അവയും ഇതോടെ തീർപ്പാക്കിയിരിക്കുന്നു.

അപ്പീലുകൾ തീർപ്പാക്കിയിരിക്കുന്നു.

കല്പന കെ. ത്രിപാഠി